

OULUN SEUDUN MURRE INTERNETIN KESKUSTELUPALSTOILLA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
helmikuu 2015

Johanna Airisniemi

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Tutkimusaineisto ja sen hankinta	3
1.3. Internet-kieli ja keskustelufooromit	6
1.4. Tutkimusongelma, -kysymykset ja hypoteesit	8
1.5. Oulun seudun murre	9
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	12
2.1. Sosiolingvistiikan määrittelystä	16
2.2. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia	16
2.3. Metakieli	18
2.4. Katsaus aiempaan suomalaiseen kansandialektologiseen tutkimukseen	19
3. OULUN SEUDUN MURRE KESKUSTELUPALSTOILLA	24
3.1. Hokemat	24
3.2. Tietoinen murrejärjestelmän kommentointi	28
3.3. Teksteistä analysoidut piirteet	33
3.3.1. Svaavokaali	36
3.3.2. Yleisgeminaatio	37
3.3.3. Jälkitavujen vokaaliyhtymät <i>eA</i> ja <i>OA</i>	40
3.3.4. Yksi-s:inen inessiivi	42
3.3.5. <i>ts</i> -yhtymä	43
3.3.6. <i>tekkiin</i> -tyyppinen imperfekti	45
3.3.7. <i>tk</i> -yhtymän assimilaatio <i>kk</i> :ksi	46
3.4. Havaintoja murteen muuttumisesta ja variaatiosta	48
4. OULUN SEUDUN MURTEEN METAKIELI KESKUSTELUPALSTOILLA	52
4.1. Oulun seudun murretta koskeva metakieli	54
4.1.1. Positiivisuus	56
4.1.2. Negatiivisuus	57
4.1.3. Oikeellisuus	59
4.1.4. Murteen vaikeus	60

4.1.5. Osa persoonaa	61
4.1.6. Muutos	62
4.1.7. Kyseenalaistaminen	64
4.1.8. Ymmärtäminen	64
4.1.9. Suhde muihin murteisiin ja tunnistettavuus	65
4.2. Oulun seudun murteen puhujia koskeva metakieli	66
4.2.1. Positiivinen mielikuva	67
4.2.2. Negatiivinen mielikuva	68
4.2.3. Murteen unohtaminen	70
4.2.4. Häpeä/ylpeys	73
5. PÄÄTÄNTÖ	75
LÄHTEET	82
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Pro gradu -tutkielmani aiheena on Oulun seudun murre internetin keskustelupalstoilla. Tavoitteenani on selvittää muun muassa, onko kyseinen murre kansan mielestä esimerkiksi kaunista ja miellyttävää vai hirvittävän rumaa. Aiheeseen päädyin ohjaajani professori Harri Mantilan ehdottettua sitä. Kuulin ohjaajaltani myös, että tämäntyyppistä tutkimusta ei ole vielä kovin paljoa tehty varsinkaan Oulun seudun murteesta. Aukko tutkimuksessa, oma kiinnostukseni murteita kohtaan ja pohjoinen taustani sinetöivät päätökseni työni aiheesta.

Perinteisesti kansanlingvistikissa eli maallikoiden murrehavaintoja käsittelevissä tutkimuksissa on aineistoa kerätty esimerkiksi kuuntelutesteillä, kyselyillä, täydentävillä haastatteluilla ja karttatehtävillä (ks. esim. Mielikäinen & Palander 2002: 87, 91). Koska tutkimusaineistoni on täysin spontaanisti internetissä muodostunut ja sen keräämiseen ei ole käytetty esimerkiksi etukäteen valmisteltuja kysymyslomakkeita tai keskusteluky-symyksiä, on aineistoni syntynyt vapaasti. Tällöin tutkimusmateriaalini on hyvin aitoa ja tutkimustulosten luokittelu haastavaa, mutta tuloksetkin ovat siten spontaani kuva kansan mietteistä. Aineistoani voi kutsua luonnolliseksi ja eläväksi, mikä tarkoittaa juuri sitä, että materiaali on muodostunut täysin ilman tutkijan vaikutusta (Juhila & Suoni-nen 1999: 236). Internetissä puhutaan sekä murteesta että murteella, ja usein keskusteli-joina ovat nuoret. Heikkinen ja Mantila esittävät kolme syytä sille, miksi murteista kes-kustellaan. Ensinnäkin ihmiset haluavat määritellä, onko murre rumaa vai kaunista. Toi-sekseen ihmiset kokevat tarpeelliseksi keskustella murteiden ymmärtämisestä, ja lisäksi murteiden kautta rakennetaan omaa identiteettiä. Usein verkkoteksteissä on käytetty ytimekkäitä ilmaisuja ja kieli tehdään arkisemmaksi esimerkiksi murteen avulla. Lisäksi ihmiset keskustelevat internetissä sekä murteista että niiden käytöstä, ja niinpä internet tarjoaakin tutkijalle hyvin murremateriaaleja. (Heikkinen & Mantila 2011: 148–149, 153–154.)

Kielitoimiston sanakirja (KS) määrittelee murteen olevan ’jonkin määräalueen (tai - yhteisön) kielimuoto, joka selvästi poikkeaa yleiskielestä tai muista saman kielen

esiintymismuodoista’ (2008 s.v. *murre*). Kielitieteessä *murre*-termillä viitataan useimmiten kielimuotoihin, jotka ovat alueellisia tai sosiaalisia. Aluemurre on nimensä mukaisesti sellainen puhekieli, jota käytetään mahdollisesti isoillakin alueilla. Aluemurteet jakautuvat yhä pienempiin osiin siten, että esimerkiksi savolaismurteet voidaan ryhmitellä pohjois- ja eteläsavolaisiin murteisiin, itäisiin savolaismurteisiin ja Kainuun murteisiin. Aluemurteita pienemmän alueen puhekieltä kutsutaan paikallismurteeksi, minkä lisäksi jokaisella kielenpuhujalla on myös oma henkilökohtainen yksilömurteensa eli idiolekti. Lisäksi erilaisille sosiaaliryhmille on voinut kehittyä oma sosiaalimurteensa, eli esimerkiksi akateemikoiden ja kansakoulun käyneiden puhe on keskenään erilaista. Nykyisin puhutaan myös aluepuhekielistä, kaupunkipuhekielistä ja nykypuhekielestä, joka on samankaltaista kuin puhuttu yleiskieli eli huoliteltu puhesuomi. (Palander 2011: 27–28.)

Murteilla on nyky-Suomessa monia käyttötapoja, ja niitä käytetään sekä suullisessa että kirjallisessa ilmaisussa. Kirjallisissa teksteissä ne voivat olla esimerkiksi elävöittämissä tai tyylikeinoja, kun halutaan luoda illuusio puhutusta kielestä. Lisäksi murteilla kirjoitetaan esimerkiksi murrepakinoita ja muita kotiseutuhenkisiä tekstejä. Toisinaan kaunokirjallisuudessa esimerkiksi vain repliikit ovat murteella, ja murrekirjallisuudesta puhutaan silloin, kun murteella on kirjoitettu koko teksti. Suomessa on murteella kirjoitettu tai murteelle käännetty esimerkiksi lyriikkaa, näytelmiä, pakinoita, sanakirjoja, sanomalehtiä, Kalevala, sarjakuvia, Raamatun tekstejä ja katekismuksia. (Koski 2002: 53, 58, 61, 66, 69–72.) Nykyisin paikallismurteita voi kuulla myös esimerkiksi suomalaista rapmusiikkia kuunnellessa (Lindeberg, Ylen uutinen 5.1.2010).

Murrebuumilla puolestaan tarkoitetaan ilmiötä, jossa murteet ovat muodissa ja niiden käyttö erilaisissa teksteissä yleistyy ja leviää. Puhutaan siitä, että murre on harrastus, jonka avulla halutaan säilyttää murretta esimerkiksi käyttämällä sitä kirjoitetuissa teksteissä. Murre, jota halutaan vaalia, on useimmiten 1900-luvun alussa puhuttu murremuoto. Vaalijat eivät kuitenkaan huomioi esimerkiksi murteiden muuttumista ja synkronista variaatiota. Tämän vuoksi he saattavat puhua murrettaan erilalla kuin kirjoittavat sitä. (Koski 2002: 53–54.) Murrebuumin tuotteissa usein esitellään murteen resursseja ja liioitellaan, ja tällöin teksteissä on myös muotoja, joita spontaanisti murteessa ei todennäköisesti käytettäisi (Heikkinen & Mantila 2011: 153–154). Murrebuumi ja mur-

teiden harrastaminen osoittavat, että niistä ollaan kiinnostuneita ja niitä analysoidaan. Työni on oma panokseni tälle tutkimusalueelle.

Murrebuumi on havaittavissa lähinnä kirjoitetussa kielessä, koska ei ole todistettu, että murrebuumin myötä murteiden käytöstä olisi innostuttu suuremmin jokapäiväisessä puhutussa kielenkäytössä. Ensimmäinen murrebuumi on ollut Suomessa 1830–1840-luvulla, ja tälläkin hetkellä jatkuva buumi on alkanut 1990-luvulla. (Koski 2002: 53–54, 61, 70; Heikkinen & Mantila 2011: 153.) Nykyisin Suomessa ei arastella käyttää puhutun kielen muotoja julkisissakaan puhetilanteissa, ja 1980-luvulla muun muassa paikallisradioiden ja heidän murteellisten juontojensa ansiosta murteet yleistyivät julkisessa kirjoituksessa. Kun puhekieli ja murteet ovat tulleet osaksi kirjoituksia, on sen myötä muodostunut uudenlaisia osakieliä. Kielenkäyttötavat ovatkin Suomessa aikojen saatossa muuttuneet moninaisemmiksi, kun puhekielen piirteet ovat tulleet osaksi julkisuutta. Heikkinen ja Mantila (2011) kirjoittavat kolmannesta emansipaatiovaiheesta eli vapautumisesta, joka Suomessa on parhaillaan käynnissä. Ilmiössä on kyse siitä, että itse kieli ei niinkään ole muuttunut vaan sen käyttötapa; viestintäkulttuurimme on kokenut suuren muutoksen, sillä osaksi julkista viestintää ovat tulleet myös murteet, slangi ja muu puhekieli. (Heikkinen & Mantila 2011: 144–145, 152–153, 158.)

1.2. Tutkimusaineisto ja sen hankinta

Tutkimusaineistoni olen kerännyt internetistä, ja aineistohaun tein 27.2.2013. Käytin Googlea, ja hakusanani oli *Oulun murre*. Tämän jälkeen kävin hakutuloksia läpi järjestelmällisesti, ja etsin sieltä nimenomaan keskusteluja, joissa kommentoitiin ja käsiteltiin Oulun seudun murretta. Haun tuloksena oli muun muassa muutama Oulun seudun murretta käsittelevä blogikirjoitus, Ilta-Sanomien ja Iltalehden artikkeleita ja Oulun kaupungin juhlavuosi-tiedote. Nämä kaikki olen kuitenkin jättänyt aineistoni ulkopuolelle, sillä ne eivät täytä kriteeriä, jonka mukaan tarkastelun lähtökohtana ovat nimenomaan vuorovaikutukselliset toisiinsa limittyvät kommentit.

Tutkimusaineistoni siis muodostuu keskustelupalstoista, joilla puheenaineena on Oulun seudun murre. Tarkastelen viittä eri keskusteluketjua, joista kaksi on Suomi24-sivuilta, kaksi Kalevan juttutuvasta ja yksi viestisarja osoitteesta meidänperhe.fi. Nämä olivat

Googlen hakupalvelun tarjoamat ensimmäiset keskustelufoorumit, joissa tutkielmani aihetta käsiteltiin. Yhteensä yksittäisiä viestejä tutkimusaineistossani on 174 kappaletta, ja kaikkien viiden keskusteluketjun aloitusviestit ovat liitteessä 1. Kaikki viestit olen tallentanut koneelleni ja lisäksi myös tulostanut ne paperiversioiksi.

Ensimmäisessä Suomi24-sivuston keskusteluketjussa on yhteensä 11 viestiä, jotka ovat ilmestyneet 4.10.2012–14.10.2012. Keskustelunavauksessa tiedustellaan helsinkiläisten mielipiteitä Oulun murteesta, ja vastaukset ovat pituudeltaan melko suppeita. Toinen Suomi24-sivuston viestiketju on pidempi, ja se sisältää yhteensä 25 kirjoitusta. Nämä tekstit ovat ilmestyneet 5.10.2012–13.10.2012. Tämän keskustelun avaaja kertoo tutki-neensa helsinkiläisten ajatuksia Oulun murteesta, ja hän on liittänyt tekstiinsä linkin toiseen Suomi24-sivuston keskusteluun. Linkistä avautuu edellä kuvailemani viestiket-ju, joka on siis myös tutkimuksessani mukana. Hieman ristiriitaiseksi tilanteen tekee se, että ensimmäisessä keskustelussa kirjoittaja viittaa itseensä ilmauksilla *Oolunmies* ja *ylypiä oululainen*. Kuitenkin tässä toisessa keskustelussa hän antaa ymmärtää olevansa pääkaupunkiseudulta, ainakin nimimerkin mukaan. Näin ollen lukija voi jäädä pohti-maan tätä ristiriitaisuutta. Tämän viestiketjun avaus on melko provosoiva, sillä siinä tuodaan ilmi vahva negatiivinen asennoituminen Oulun murretta kohtaan ja lopuksi to-detaan, että - - *puhukaa suomea tai kirjakieltä seuraavan kerran kun eksytte sieltä lapis-ta tänne Etelä-Suomeen*. Vastaukset ovat keskimäärin pidempiä kuin ensimmäisessä Suomi24-sivuston keskustelussa.

Meidänperhe.fi-sivuston keskustelussa on yhteensä 45 viestiä, jotka ovat kaikki ilmes-tyneet 30.12.2007. Keskustelun avaaja kehottaa ihmisiä kertomaan, minkälaista Oulun murre on, ja hän myös pyytää kirjoittamaan sanoja Oulun murteella. Vastauksissa on runsaasti erilaisia sekä lyhyitä että pidempiäkin ilmauksia Oulun seudun murteella. Ku-ten seuraavalla sivulla olevasta listasta nähdään, tämä viestiketju on koko aineistoni vanhin, sillä muut tekstit on kirjoitettu vuoden 2010 jälkeen.

Ensimmäinen aineistoni Kalevan juttutuvan keskustelu on käyty 4.9.2012–6.9.2012, ja siinä on yhteensä 32 viestiä. Keskustelun avaaja esittäytyy oululaiseksi ja haluaa, että ihmiset kirjoittavat juttutupaan vanhaa Oulun murretta. Vastauksista osa on pitkiä, ja niissä kerrotaan polveilevasti ajatuksia ja mietteitä kyseisestä murteesta ja muistakin murteista. Aineistoni pisin viestiketju on toinen Kalevan juttutuvan keskustelu, joka on

käyty 4.1.2013–9.1.2013. Viestejä on yhteensä 63 kappaletta, ja keskustelu on myös aineistoni tuorein. Viestiketju avataan pohdiskelemalla sitä, miksei Oulun murteella kirjoiteta, ja aloittaja kehottaakin oululaisia käyttämään omaa murrettaan. Vastauksissa on muun muassa Oulun seudun murteella kirjoitettuja tekstiesimerkkejä sekä muuta aiheeseen liittyvää pohdintaa ja analysointia.

Käytän keskusteluketjujen ja kommenttien numeroinnissa seuraavaa tapaa. Ensimmäisenä on foorumin nimi ja päivämäärä, jolloin keskustelu on avattu. Lisäksi näkyvissä on kommenttien kokonaismäärä. Tutkielmassani on aineistoesimerkkien perässä sulkeissa sen viestiketjun numero, johon esimerkki kuuluu. Keskustelujen tarkat verkkosoitteet ovat liitteessä 2.

1. Suomi24, 4.10.2012, 11 kommenttia.
2. Suomi24, 5.10.2012, 25 kommenttia.
3. Meidän perhe, 30.12.2007, 45 kommenttia.
4. Kalevan juttutupa, 4.9.2012, 32 kommenttia.
5. Kalevan juttutupa, 4.1.2013, 63 kommenttia.

Eri ketjujen tekstien määrästä nähdään, että jotkin keskustelut ovat huomattavastikin laajempia kuin toiset. Sattumanvaraisen otannan vuoksi aineistossa on kaksi keskustelua sekä Suomi24-sivustolta että Kalevan juttutuvasta. Kaleva on sekä printtilehti että internetissä toimiva kanava. Kyseisen lehden levikki vuonna 2013 oli lähes 70 000 kappaletta (Levikintarkistuksen internetsivut). Kalevan omilla internetsivuilla kerrotaan sen olevan Pohjois-Suomen suurin seitsemänä päivänä viikossa ilmestyvä sanomalehti (Kalevan internetsivut). Voisi siis olettaa, että Kalevan juttutupaa käyttävät ja sinne kommentoivat henkilöt ovat Pohjois-Suomesta, mikä voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, että kirjoittajilla on omatkin juurensa pohjoisessa.

Myös Meidän Perhe on sekä printti- että internetjulkaisu. Meidänperhe.fi-sivuston aihekokonaisuuksien otsikkoja ovat esimerkiksi Vauvakuume, Raskaus, Vauva ja taapero, Nimet sekä Äidit ja isät (Meidän Perheen internetsivut). Tästä voi päätellä kyseisen foorumin olevan suunnattu pääosin perheellisille henkilöille. Puolestaan Suomi24:n internetsivuilla kerrotaan sen olevan verkkoyhteisö, jota tarkasteli vuonna 2012 viikoittain 1,37 miljoonaa suomalaista. (Suomi24:n internetsivut). Kyseisen sivuston suuresta käyt-

täjäkunnasta kertoo myös esimerkiksi se, että Suomi24-sivusto on ollut viiden suosituimman suomalaisten käyttämän internetsivuston joukossa koko vuoden 2014 marraskuun loppuun asti (TNS:n internetsivut). Tästä voi tehdä päätelmän, että tämän foorumin käyttäjäkunta on suuri ja mahdollisesti myös taustoiltaan hyvin heterogeeninen. Tämänäyttypistä aineistoa käsitellessään ei tutkija kuitenkaan tiedä tarkkoja taustoja esimerkiksi informanttien iästä, sukupuolesta tai asuinpaikkakunnasta. Tuloksista syntyvää kuvaa ei voi siis yleistää liikaa ja ajatella, että se kuvastaisi koko kieliyhteisön näkemyksiä. (Joronen 2007: 4.)

1.3. Internet-kieli ja keskustelufoorumit

Internetin välityksellä tapahtuvaa viestintää voidaan kutsua esimerkiksi tietokonevälitteiseksi viestinnäksi (eng. computer-mediated communication, CMC). Muita termejä ovat suomeksi esimerkiksi verkkokeskustelu ja englanniksi netspeak. (Gerlander & Takala 1996: 41, Laihanen 1999: 3, Crystal 2001: 17.) Vauras (2006: 86) puolestaan kutsuu verkkosuomeksi nykysuomen jälkeistä kirjoitetun suomen ajanjaksoa, joka on alkanut 1990-luvulla. Voidaan sanoa, että internetissä käyty viestintä ei ole perinteisessä merkityksessä puhuttua eikä kirjoitettua kieltä, vaan siinä on piirteitä näistä molemmista: aiheet vaihtelevat ja osanottajat ovat vuorovaikutuksessa keskenään kuin puhuessa, mutta he eivät kuitenkaan näe tai kuule toisiaan. Viestintä on tekstipohjaista, mutta online-kommunikointi ei ole aina tarkasti suunniteltua ja muokattua. (Collot & Belmore 1996: 14; ks. myös esim. Hinrichs 2006: 19.)

Verkkoviestintä on synkronista eli samanaikaista tai asynkronista eli eriaikaista (Herring 1996: 1). Tällöin jaottelukriteerinä on se aika, joka viesteihin reagoimiseen keskimäärin menee. Yksi tunnetuin synkroninen keskusteluryhmä on IRC. Viesteihin vastataan yleensä nopeasti, ja myös keskustelunaiheet voivat vaihdella nopeassa tahdissa. Asynkroninen keskustelu on luonteeltaan hitaampaa. (Savolainen 1999:14.) Laaksosen ja Matikaisen (2013: 195) mukaan kuitenkin esimerkiksi rajanvedot synkronisen ja asynkronisen viestinnän välillä ovat alkaneet muuttua, koska mobiilisovellukset mahdollistavat sen, että verkon palvelut ovat koko ajan käyttäjän ulottuvilla, mikäli hän niitä tarvitsee.

Oma tutkimusaineistoni on kerätty keskustelufoorumeilta, joista käytetään myös nimitystä foorumi, verkkokeskustelu, keskustelupalsta tai keskustelualue. Ne ovat www-ympäristössä, niissä käsitellään erilaisia aihepiirejä ja niissä on sekä synkronisia että asynkronisia piirteitä. Keskustelufoorumien ajatellaan olevan luonteeltaan enemmän asynkronisia kuin synkronisia. Kuitenkin välillä keskustelu foorumeilla käy hyvin nopeampana, ja tällöin foorumilla on synkronisia piirteitä ja kirjoitetun keskustelukielen ominaisuuksia. (Vauras 2006: 39; Hynönen 2008: 186; Kytölä 2008: 238.) Esimerkiksi keväällä 2014 Oulun Kärppien ja Tampereen Tapparannan pelatessa jääkiekon SM-liigan finaaliottelua niiden tilanteita kommentoitiin vilkkaasti esimerkiksi eräällä suomenkielisellä jääkiekkofoorumilla. Fanit lukivat toistensa viestejä ja vastasivat niihin reaaliajassa, ja näin ollen foorumilla oli synkronisia ominaisuuksia.

Asynkronisia foorumit ovat sikäli, että viestit tallentuvat ja niitä voi lukea myöhemmin. Lisäksi vanhoihin kommentteihin voi vastata, vaikka aikaa olisikin kulunut esimerkiksi vuosia. Joillakin foorumeilla on käytössä viestien tarkastaminen ennen julkaisua, joten tämän vuoksi viestiminen voi olla asynkronista. Usein kirjoittaja voi myös muokata viestiään tai poistaa tekstinsä. Toisinaan tästä kuitenkin jää esimerkiksi näkyviin tyhjä viestipaikka. Esimerkiksi tämä piirre erottaa keskustelufoorumit ja keskusteluryhmät toisistaan; ryhmien viestejä ei pysty muokkaamaan tai poistamaan jälkikäteen. (Vauras 2006: 39–40; myös esim. Hynönen 2008: 186.)

Eriyksen selvästi reaaliaikainen viestintä koskee verkkojuttelua eli chattia, jonka kanssa foorumilla on samoja ominaisuuksia. Yleensä kuitenkin esimerkiksi verkkojuttelulle luonteenomaista on se, että se on vilkkaampaa ja vain uusimmat viestit ovat lukijan nähtävillä. Eroja on myös foorumien ja chattien kielessä, sillä usein foorumien viesteissä käytetty kielimuoto on yleiskielisempää kuin verkkojuttelussa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että foorumien hitaampi viestintä jättää enemmän aikaa kielen pohtimiselle. Lisäksi joillakin foorumeilla on moderaattoreita eli keskustelunvalvojia, jotka voivat vaikuttaa julkaistuihin viesteihin. Foorumien kieli kuitenkin vaihtelee yksilön mukaan. (Vauras 2006: 39–40; Hynönen 2008: 186–187.)

Voidaan määritellä, että foorumiviestit tekstilajina ovat neutraalin yleiskielen ja chattien välissä. Keskustelufoorumeille ovat tyypillisiä esimerkiksi tunneikonit eli hymiöt, lyhenteet, nimimerkkien käyttö, virtuaali-identiteetit ja se, että normien mukaisen yleis-

kielen rinnalla käytetään myös vapaampaa kielimuotoa. (Hynönen 2008: 187–188; Kytölä 2008: 239.) Tunneikoneita voidaan foorumilla käyttää esimerkiksi välimerkkeinä, loppuvälimerkin jäljessä tai sitä ennen, lekseemien korvaajana, minimipalautteena, kappaleiden typografisena erottajana ja itsenäisenä kappaleena sekä virkkeenä tai lausumana (Vauras 2006: 66). Internetin keskusteluissa voi välillä olla myös tahallista häirintää, ”trolleja” (esim. Arpo 2005: 166–171; Kytölä 2008: 239). Lars Hinrichsin (2006) sähköpostiviestintää koskevassa tutkimuksessa todetaan, että se on välineenä kirjoitettua, siinä rekisterit vaihtelevat ja lisäksi se on retorisempaa kuin useat puhetilanteet (Hinrichs 2006: 21). Kytölän (2008: 239) mukaan nämä ominaisuudet pätevät myös keskustelufoorumeilla. Lisäksi hänen mukaansa suomenkielisillä foorumeilla näkee vieraista kielistä muun muassa englantia, jota käytetään esimerkiksi huumorin ja syrjinnän välineenä (Kytölä 2008: 236). Ennen omaa työtäni keskustelufoorumien kielellisiä piirteitä on Suomessa analysoinut esimerkiksi Riikka Heimala-Lindqvist pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän tarkastelee Rautaneito-keskustelupalstaa (2010).

1.4. Tutkimusongelma, -kysymykset ja hypoteesit

Tutkimusongelmani ovat seuraavat: millaista Oulun seudun murre on internetin keskustelupalstoilla ja millainen kuva ihmisillä on kyseisestä murteesta ja sitä puhuvista henkilöistä. Tutkimuskysymykseni ovat:

Millaisia kielenpiirteitä maallikot yhdistävät Oulun seudun murteeseen?

Millaisia mielikuvia ihmisillä on Oulun seudun murteesta ja sen puhujista, eli miten he merkityksellistävät niitä?

Tähän tutkimukseen en ole ottanut mukaan nimimerkkejä ja niissä mahdollisesti käytettyjä murteellisuuksia. Tutkimuskohteena eivät ole myöskään ihmisten oululaisiksi mieltämä sanasto, sillä mikäli se olisi sisällytetty työhön, olisi pro gradu -tutkielmasta tullut hyvin todennäköisesti liian laaja.

Tutkimuskohteenani ovat siis nimenomaan maallikoiden näkemykset. Kansanlingvistikassa maallikolla tarkoitetaan tavallista kielenpuhujaa eli ei-kielitetilijää, jonka muita suomenkielisiä vastineita ovat ei-lingvisti ja tavallinen kielenkäyttäjä (Palander 2011:

13.) Käytän tekstissäni näitä kaikkia ilmaisuja rinnakkain. Mutta koska internet on kaikkien käytössä ja sinne voi kuka vain kirjoittaa oman mielipiteensä, on mahdollista, että tutkielmassani olevassa aineistossa on myös kommentteja, jotka on kirjoittanut alaan perehtynyt asiantuntija. Hypoteesini on, että järjestelmän kommentit ovat harvinaisia ja hokemien ja muotojen repertuaari on suppeahko. Uskon, että yleisin oululaisten hokema maallikoiden mielestä on *Ookko nää Oulusta, pelekääkkö nää polliisia?*

1.5. Oulun seudun murre

Oulun seudun murre kuuluu länsimurteisiin ja tarkemmin määriteltynä keski- ja pohjoispohjalaisiin murteisiin (Pääkkönen 1994: 287). Ii, Hailuoto, Haukipudas, Oulunsalo, Oulu, Oulujoen pitäjä, Kempele, Lumijoki, Liminka, Tyrnävä, Temmes, Siikajoki, Revonlahti, Paavola ja Rantsila ovat ne alueet, jotka Pääkkönen (1971: 17–18) määrittelee Oulun seudun murteen puhuma-alueeksi. Tarkkoja murrerajoja alueella ei kuitenkaan ole, vaan murre esimerkiksi pohjoiseen mentäessä muuttuu pikkuhiljaa kemiläiseksi. Nimitys Oulun murre on peräisin vuodelta 1888, jolloin J. Cannelin sitä ensimmäisen kerran käytti. Tämän jälkeen kyseistä murretta on kutsuttu Pohjois-Pohjanmaan rantamurteeksi, Pohjois-Pohjanmaan murteeksi, pohjoispohjalaisiksi murteiksi ja Oulun seudun murteeksi. (Pääkkönen 1971: 18–19). Itse käytän tutkimuksessani pääsääntöisesti nimitystä Oulun seudun murre, mutta paikoin voi olla myös lyhemmin Oulun murre.

Oulun seudun murre on länsisuomalainen sekamurre, jossa on muinaishämäläisiä, karjalaisia, eteläkantasuomalaisia ja savolaisia ominaisuuksia. Alueella on tutkittu olleen kolme asutuskerrostumaa: karjalaisia ja länsisuomalaisia sekä myöhemmin savolaisia. Näiden lisäksi alueen murteeseen ovat vaikuttaneet myös ruotsin kieli ja vienalaisten laukunkantajien eli laukkuryssien puhe. (Pääkkönen 1971: 14–17.)

Seuraavaksi esittelen Oulun seudun murteen keskeisiä piirteitä. Kyseisessä murteessa inessiivi on yksi-s:inen, esimerkiksi *mettäsä*, ja pitkät vokaalit *aa* ja *ää* ovat pysyneet muuttumattomina, esimerkiksi *maa*, *pää*. Murteessa konsonanttiyhtymän *ts* korvaa *tt* avo- ja umpitavun edessä ensimmäisen ja toisen tavun rajalla, ja lisäksi yksinäis-*t* voi olla umpitavun edessä. Ilmaukset *komia* ja *verkkua* havainnollistavat alueen jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien edustusta. *ia*- ja *UA*-yhtymien edustus on samanlainen

kuin yleiskielessä. *A*-loppuisten vokaaliyhtyminen tavunrajalla voi siirtymä-äänteenä olla *j*, *v* tai *w*. (Pääkkönen 1994: 288–289; Mantila & Pääkkönen 2010: 213–214.)

Komparatiivimuoto *parrein* esiintyy Oulun seudun murteessa. Diftongit *uo*, *yö* ja *ie* ovat ainakin aiemmin historiassa olleet osittain tai kokonaan väljentyneitä, mutta myöhemmin ilmiön on huomattu olevan väistymässä. Samoin on käynyt vaihteluttomalle *ŋk*-yhtymälle. Lisäksi kutakuinkin samanasteisena alueella esiintyy itäinen diftonginreduktio, esimerkiksi *täévas*. Alueen murteessa konsonantit *l* ja *r* ovat yleisimmin heikon asteen vastineita yhtymissä *lk* ja *rk*, esimerkiksi *jalaka* : *jalan*. Puolestaan muodot *annakko* ja *ei saanuk koskaan* havainnollistavat, kuinka loppu-*t* mukautuu samanlaiseksi kuin sen jäljessä oleva toinen klusiili. (Pääkkönen 1994: 291–292, 298.)

Oulun seudun murteessa esiintyvät myös svaavokaali ja yleisgeminaatio. Lisäksi alueella voi havaita itämurteiden erikoisgeminaatiota, joka tarkoittaa sitä, että konsonantti on pidentynyt tai kahdentunut joka kerta, kun se on pitkän vokaalin edellä, esimerkiksi *koulluun*. Pääkkösen mukaan Oulun seudulla ei kuitenkaan ainakaan vielä 1990-luvun alussa usein havaittu ihan näin pitkiä konsonantteja, vaan useimmiten puolipitkiä yksinäiskonsonantteja. (Pääkkönen 1994: 298.)

Abessiivin päätteenä Oulun seudulla on *-ttA*, esimerkiksi *saaliitta*. Lisäksi alueella käytetään myös terminatiivisia adverbeja, kuten *juurunni* 'juurta myöten', ja *i*-vartaloisissa nomineissa monikossa näkyy muutos *i + i > ei*, esimerkiksi *pappeilla* ja *tynnyrein*. Alueen länsiosissa on mahdollista kuulla *e*:llinen variantti esimerkiksi sanoissa *jānes*, *vares* ja *avento*. Kyseessä on äänneopillinen erikoisuus, joka on tullut länsimurteiden läntisiin osiin lounaismurteiden kautta. Alun perin se on lähtöisin Suomenlahden eteläpuolelta. Paikoitellen tällä murrealueella voi Hailuodossa ja rannikkopitäjissä tavata myös sananalkuista kaksikonsonanttisuutta ja äännettä *f*. (Pääkkönen 1994: 293–295.)

Mikäli *i*-loppuinen diftongi on painottomassa tavussa, *i* edustuu alueella usein katona, esimerkiksi *anto* ja *punanen*. Lisäksi katona edustuu useimmiten myös muun muassa *t*:n heikon asteen vaihtelupari, kuten esimerkissä *pata* : *paan*, minkä Pääkkönen (1994: 295) toteaa olevan Oulun seudun murteessa esiintyvistä itämurteiden piirteistä huomattavin ja suurtaajuisin. Myös *-k*:n heikkoasteisena vaihteluparina on kato, ja lisäksi tavunrajalla voi olla siirtymä-äänne *j*, *v* tai *w*, esimerkiksi *jaka-* : *jaan*, *noke-* : *nojen*.

Murteessa on myös täydellinen loppukahdennusjärjestelmä, jälkitavujen vokaalienvälinen *h* on kadonnut ja *kunta*-sanon monikkovartalossa voidaan käyttää reliktiä *kunsi*-yhdyssanojen jälkiosana. *kin*-jälkiliitteestä on yleensä loppu-*n* kadonnut. Yksi alueen piirre on myös se, että päättevariantteja *mmA* ja *ttA* käytetään verbien indikatiivin preesensin ja imperfektin (*olimma*) lisäksi konditionaalissa monikon 1. ja 2. persoonan muodoissa, esimerkiksi *saisitta*. (Pääkkönen 1971: 17, 1994: 290, 294–297.) Muita Oulun seudulla esiintyviä murrepiirteitä ovat esimerkiksi *tekkiin*-tyyppiset imperfekti-muodot ja nykyisin yleistyneet persoonapronominimuodot *mä* ~ *mää*, joista *mä*-muoto on harvinaisempia, ja alueelle tunnusomainen *nä* ~ *nää*. (Mantila & Pääkkönen 2010: 39–40, 171.) *Tekkiin*-imperfekti ei ole kuulunut alueen vanhaan murteeseen, mutta nykyisin sitä käyttävät erityisesti nuoret oululaiset. Lisäksi piirre on leviämässä muuallekin Pohjois-Suomessa. (Heikkinen & Mantila 2011: 152.)

Oulun seudun murteessa on havaittavissa myös hyvin monenlaista sanastoa, esimerkiksi vanhoja omaperäisiä uudennoksia, nykyaikaisten kontaktien myötä syntyneitä lainoja tai erittäin vanhoja muotoja. Esimerkiksi ruotsin kielestä on ammennettu monia lainoja Oulun seudun murteeseen. Oululaisista ilmauksista esimerkkeinä voidaan mainita muun muassa sanat *ahe* (’jokitörmä’ tai ’jokivarsi’), *hako* (’havu’), *kintas* (’nahkakäsine’) ja *vantus* (’villakäsine’). (Pääkkönen 1994: 299–300.)

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Tässä luvussa esittelen oman tutkimukseni teoreettisen ja metodisen taustan. Ensimmäiseksi kuvailen verkkotutkimukseen liittyviä haasteita ja näkökulmia, jotka tämältyyppi-sessä tutkimuksessa täytyy muistaa huomioida. Sen jälkeen esittelen työni tutkimusmenetelmät ja teoreettiseen taustan eli luon katsauksen sosiolingvistiikkaan, kansanlingvistiikkaan, kansandialektologiaan sekä metakieleen. Lopuksi esittelen aiempaa suomalais-ta murteentutkimusta.

Verkkotutkimuksella on omat haasteensa, joista esimerkiksi Laaksonen, Matikainen ja Tikka (2013: 21–24) ovat kirjoittaneet. Heidän mukaansa verkko on haasteellinen tutkimuskohde muun muassa siksi, että se on alati muuttuva, ja lisäksi moninainen aineisto voi tallennusvaiheessa hajota, jolloin palaset jäävät kontekstistaan erilleen. Verkkoympäristön pirstaloituminen on siis huomioitava. Lisäksi on hyvin tärkeää pohtia tutkimusetiikkaa ja aineiston edustavuutta. Verkolla on erilaisia julkisuusmuotoja, joihin on viitattu esimerkiksi ilmaisuilla siiloutuva verkko tai suljetut puutarhat. Internetin sisältö on hyvin moninaista, eikä esimerkiksi verkkokäyttäjä aina hahmota tuottamansa sisällön näkyvyyden ja julkisuuden laajuutta. Verkkoa tutkittaessa voi helposti tulla myös harha helppoudesta ja kattavuudesta. Tuloksia täytyy kuitenkin tarkastella erittäin huolellisesti, eikä tarkkaa etukäteissuunnittelua pidä unohtaa sen huumassa, että verkkotutkimus on nopeaa, halpaa ja sillä voidaan tavoittaa paljon ihmisiä.

Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin verkkotutkimuksen eettisiä kipukohtia, joista esimerkiksi Turtiainen ja Östman ovat kirjoittaneet (2013: 49–65). Erityisen tärkeää on muistaa kunnioittaa tutkittavia ja heidän yksityisyyttään, eikä tutkimuksesta saisi koitua haittaa informanteille (Turtiaisen ja Östmanin lisäksi Kuula 2006: 192). Koska verkossa käsitellään aiheita laidasta laitaan, on siellä myös keskusteluketjuja hyvin henkilökohtaisista ja arkaluontoisista asioista. Tällöin on erityisen tärkeää kertoa informanteille tutkimuksesta, vaikka verkkosisällöt vaikuttaisivatkin julkisilta. Julkisuuden aste on kuitenkin liukuva, sillä esimerkiksi joillekin foorumeille täytyy kirjautua, jolloin siellä keskustelevilla henkilöillä on todennäköisesti myös oma henkilökohtainen side aiheeseen. On myös syytä pohtia lähdekritiikkiä sekä tutkijan ja aineiston suhdetta. Osallistuko tutkija itse esimerkiksi verkkokeskusteluun, jolloin tutkija voi huomaamattaankin manipuloida aineistoa? Lisäksi verkkotutkijan tulee miettiä muun muassa sitä, onko

internet omassa työssä lähde, kohde vai tekninen väline ja millainen materiaalin syntykonteksti on.

Aineistojen julkisuudesta ja yksityisyydestä ovat kirjoittaneet myös esimerkiksi Hinrichs (2006: 22–28) sekä Kytölä (2008: 242–243). Julkista viestintää edustavat esimerkiksi sanomalehtien yleisönosastot, ja yksityistä viestintää puolestaan ovat esimerkiksi sähköpostit. Kuitenkin samankin sovelluksen sisällä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa voi olla sekä yksityistä että julkista kommunikointia. Tarkat rajat yksityisen ja julkisen viestinnän välillä ovatkin tämän päivän verkkokeskusteluympäristöissä alkaneet hämärtyä. (Laaksonen & Matikainen 2013: 194–195.) Kytölä (2008: 242–243) kirjoittaa muun muassa siitä, että tutkijan täytyy miettiä, onko keskustelujen aihepiiri arkaluontoista vai ei ja pitäisikö esimerkiksi kirjoittajien nimimerkit muuttaa vai säilyttää (myös Kuula 2006: 185). Itselläni aineisto on julkista, sillä kuka vain voi lukea tutkimuskohteenani olevien foorumien viestiketjuja. Aihepiirikään ei ole arkaluontoinen; viestit eivät käsittele esimerkiksi mielenterveydelliseen tilaan liittyviä asioita. Kuula (2006: 184) kirjoittaa, että tutkijan on kiinnitettävä erityisen tarkasti huomiota yksityisyydensuojaan liittyviin asioihin muun muassa silloin, kun hänen aineistonsa on kerätty nimimerkilliseltä palstalta, joka on suunnattu lapsille ja nuorille. Yksikään omassa aineistossani olevista foorumeista ei ole kohdennettu mitenkään erityisesti lapsille ja nuorille.

Esimerkiksi Kytölä (2008) on tutkimuksessaan muuttanut kirjoittajien nimimerkit. Itse jätän nimimerkit esimerkkien yhteyteen, sillä niissä ei ole käytetty henkilöiden kokonaisia nimiä. Informantteja en ole etukäteen pystynyt informoimaan tutkimuskohteena olemisesta, sillä aineisto on kirjoitettu verkkoon ennen kuin olen aloittanut tutkielmani tekemisen. Tutkimiskohteenani on kuitenkin kieli ja siitä syntyneet mielikuvat, enkä pyri tutkimuksellani esimerkiksi hahmottelemaan murteista keskustelevien ihmisten minäkuvia.

Työni jakautuu kahtia. Ensimmäisessä osiossa tarkastelen, millaisia kielenpiirteitä maallikot yhdistävät Oulun seudun murteeseen. Tarkemmin eriteltynä analysoin hokemia, murrejärjestelmän tietoista kommentointia, havaintoja murteen muutoksesta ja variaatiosta sekä analysoin murrepiirteitä viesteistä, jotka ovat kirjoitettu joko kokonaan tai osittain Oulun seudun murteella. Kun olen laskenut aineistossa käytettyjä murrepiirteitä,

olen näihin laskuihin sisällyttänyt sekä tietoisien kommentoinnin että ne piirteet, jotka olen saanut analysoimalla kokonaan tai osittain murteella kirjoitettuja viestejä.

Toisessa osassa keskityn tarkastelemaan maallikoiden asenteita ja mielikuvia Oulun seudun murretta kohtaan. Pidetäänkö sitä mahdollisesti kauniina ja persoonallisena puhetapana vai pikemminkin hirveänä ja junttimaisena? Tällaiset metakielen kommentit jaottelen erillisiksi ryhmiksi. Koska aineistoni on autenttinen ja sattumanvaraisesti internetistä valikoitunut, on keskusteluketjuissa kirjoituksia myös muista kuin Oulun seudun murteesta. Nämä kommentit olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle, koska ne eivät mahtuisi pro gradu -työn suosituspituuteen.

Tutkimukseni on luonteeltaan empiiristä, koska se perustuu aineistoon. Määrittelen työni kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi, sillä tarkastelen kielestä syntyneitä mielikuvia ja siitä havaittuja murrepiirteitä. Lisäksi täydennän laadullisia tuloksia esittämällä muutamia laskemalla saatuja havaintoja. Laadulliselle tutkimukselle ominaisia piirteitä ovat aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta, aineiston laadullis-induktiivinen analyysi, hypoteesittomuus, tutkimuksen tyyli-laji ja tulosten esitystapa, tutkijan asema sekä narratiivisuus. Toki samaakin materiaalia voidaan tutkia sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen muotoutumiseen ovat vaikuttaneet useat eri ajattelusuunnat ja tutkimustraditiot, joista voi esimerkkeinä mainita hermeneutiikan, fenomenologian ja analyttisen kielifilosofian. 1970-luku oli aikaa, jolloin Suomessa sosiaalitieteissä laadullisten metodien käyttö lisääntyi. Kasvatustieteissä tämä ajoittuu 1980-luvulle. (Eskola & Suoranta 2001: 13, 15, 25–26.)

Laadullinen aineisto voidaan määritellä materiaaliksi, joka on tutkijasta riippuen tai riippumatta kehittyntä tekstiä (Eskola & Suoranta 2001: 15). Oma tutkimusaineistoni on juurikin tekstiä, ja sen syntyyn en tutkijana ole laisinkaan vaikuttanut. Se on siis spontaanisti muodostunut aineisto. Aineistonkeruussa olen käyttänyt harkinnanvaraista otantaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineiston hankinnan taustalla ovat tutkijan teoreettiset ajatukset (Eskola & Suoranta 2001: 18). Oman aineistoni hankintaperusteena on ollut se, että keskustelupalstojen viestiketjujen täytyy liittyä nimenomaan Oulun seudun murteeseen. Olen siis rajannut jo aineistonhakuvaiheessa muut murteet tutkimuskohteeni ulkopuolelle. Mutta koska aineisto on vapaasti internetissä syntyntä, on siinä mu-

kana myös jonkin verran muita murteita sivuavia kommentteja. Pääpaino on kuitenkin Oulun seudun murteessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa monesti tutkimuskohteena on pieni joukko tapauksia, joiden tarkastelu on mahdollisimman tarkkaa (Eskola & Suoranta 2001: 18). Myös oma aineistoni on niin pieni, että se ei kata kaikkia internetissä olevia Oulun seudun murretta koskevia keskustelupalstoja. Näin ollen tutkimustuloksetkin ovat pieni otanta suuresta joukosta.

Kun kyseessä on aito verkkokeskustelu, voi aineiston keräämisessä olla välillä hankaluuksia. Aineisto voi olla esimerkiksi saatavilla vain hetkellisesti, tai keskustelut voivat olla todella pitkiä. Verkkokeskustelujen keräämisessä ja tallentamisessa voidaan käyttää joko manuaalisia tai ohjelmoituja menetelmiä. Manuaalisessa menetelmässä tutkija itse kerää ja tallentaa aineistonsa, kun puolestaan ohjelmoidusti se on muun muassa nopeampaa ja helpompaa. (Laaksonen & Matikainen 2013: 203.) Oman aineistoni olen kerännyt manuaalisesti, koska kyseessä ei ole kovin laaja aineisto.

Aineiston kylläisyydellä eli saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että vaikka aineiston määrää kasvatettaisiin, se ei toisi aineistoon enää lisävariaatiota. Glaser ja Strauss ovat alkaneet käyttää kyseistä käsitettä sosiaalitieteissä 1960-luvulla. (Eskola & Suoranta 2001: 62–63.) On mahdollista, että jos aineistoani laajennettaisiin, siihen tulisi vielä enemmän huomioita tutkimuskohteena olevasta murteesta. Aineistoni laajuuteen on vaikuttanut se, että pro gradu -työn kokoisessa tutkimuksessa kokonaissivumäärän täytyy pysyä tietyissä rajoissa. Eskolan ja Suorannan (2001: 63) sanoin aineiston kylläntyminen on vaikea asia ja mikäli saturaatiopistettä ei tarkkaan tiedetä etukäteen, sitä pystyy tarkkailemaan samalla, kun tutkimuksen tekeminen etenee. Tutkija päättää tutkimusongelman selvittämiseen tarvittavan aineiston määrän. Eräs keino tarkastella aineiston kylläisyyttä on jakaa materiaali puoliksi ja tutkia ensin toinen puoli. Tämän jälkeen tarkastelun kohteeksi otetaan toinen puoli. Jos tulokset ovat samanlaiset myös siinä, on aineiston koko riittävä. (Eskola & Suoranta 2001: 63–64.)

Tutkimukseni teoriatausta on sosiolingvistiikassa ja tarkemmin määriteltynä kansanlingvistiikassa ja kansandialektologiassa. Lisäksi työni keskeinen käsite on metakieli. Näitä esittelen seuraavaksi.

2.1. Sosiolingvistiikan määrittelystä

Sosiolingvistiikassa sosiaalinen ympäristö ja sosiaalinen todellisuus ovat keskiössä, kun tarkastellaan kieltä. Sen tavoitteena on tutkia kieltä sosiaalisena ilmiönä ja selvittää syy-yhteyksiä, joita on kielenkäytön ja yhteiskunnassa vallitsevan todellisuuden välillä. Sosiolingvistiisessä tutkimuksessa on useimmiten analysoinnin kohteena ollut puhuttu kieli. (Nuolijärvi 2000: 13–14, 16.)

Tämä ei ole ainoa tapa määritellä kyseinen tieteenala, sillä sosiolingvistiikalle on olemassa erilaisia määritelmiä. Yhden määritelmän mukaan se voidaan jakaa mikro- ja makrososiolingvistiikkaan. Mikrososiolingvistiikassa tarkastellaan muun muassa yksilön puhettavan ja sosiaalisen rakenteen vaikutuksia sekä sitä, miten sosiaaliset muuttujat ja kielen varieteetit korreloivat keskenään. Makrososiolingvistiikassa aihetta lähestytään yhteisön näkökulmasta, ja tällöin tutkitaan yhteisön vaikutusta kieleen. Esimerkiksi mitä yhteisö tekee kielelleen ja miten kielet säilyvät tai kuolevat? Viime vuosikymmeninä saatujen tutkimustulosten valossa on osoitettu, että tämä kahtiajako on kuitenkin enemmän tekninen eikä niinkään sisällöllinen. Molemmat tasot ovat kuitenkin läsnä silloin, kun tutkimuskohteena on kieli sosiaalisena ilmiönä. (Nuolijärvi 2000: 15.)

2.2. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia

Tutkimukseni keskeinen teoriapohja on kansandialektologiassa, joka kuuluu kansanlingvistiseen tutkimusperinteeseen. Nämä tutkimusalat nivoutuvat myös sosiolingvistiikkaan, sillä kansanlingvistiikan pohja on dialektologiassa ja sosiolingvistiikassa. Sosiolingvistiikassa on 1960-luvulta lähtien tutkittu myös kielellisiä asenteita ja sitä, miten asennoituminen johonkin varieteettiin mahdollisesti vaikuttaa tämän leimautumiseen tai päinvastaisesti arvostuksen nousuun. Tutkimustuloksilla on voitu todistaa, että kielen muuttumiseen vaikuttaa siihen liittyvä sosiaalinen arvostus. Pyritään kohti sitä muotoa, jota arvostetaan, ja vältellään stigmaattistuneita eli leimautuneita piirteitä. (Palander 2011: 11.)

Kansanlingvistiikan synnyn taustalla on ajatus siitä, että kielitieteilijät eivät ole ainoita, jotka havainnoivat ja tekevät johtopäätöksiä kielestä. Myös ei-kielitieteilijät pohtivat

kieltä. (Palander 2011: 11.) Kansanlingvistiikka tarkastelee laajasti maallikoiden näkemyksiä kielenkäytöstä, ja kansandialektologia on puolestaan ala, jossa tutkitaan nimenomaan ei-lingvistien esittämiä murrehavaintoja (Palander 2001: 147). Kansanlingvistiikan tutkimuskentässä ei keskitytä tarkastelemaan pelkästään murteita, vaan tutkimuskohteena on monenlainen kielitietoisuus. Kansanlingvistien tavoitteena on tutkia ja selvittää esimerkiksi niitä näkemyksiä, arvostuksia, oletuksia ja tietoa, joita ihmisillä on kielestä. Tutkijat selvittävät myös esimerkiksi äidinkielen ja vieraan kielen oppimiseen liittyviä käsityksiä. Lisäksi tutkimuskohteina voivat olla esimerkiksi kielenkäytössä esiintyvä vaihtelu sekä sen syyt. Kansandialektologia on tutkituin kansanlingvistikistä tutkimuslinjoista. (Palander 2011: 12.)

Kansanlingvistiksessä tutkimuksessa kiinnitetään huomiota myös muun muassa siihen, kuinka eri lailla lingvistit ja tavalliset kielenkäyttäjät määrittelevät ja havainnoivat kielenpiirteitä. On mahdotonta, että kielentutkijoiden ja ei-kielitieteilijöiden näkemykset esimerkiksi murteista olisivat täysin identtiset siitä syystä, että kielentutkijoilla on enemmän alaan liittyvää koulutusta ja tietämystä, ja sen ansiosta myös enemmän valmiuksia kiinnittää huomiota esimerkiksi erittäin pieniin äänteellisiin eroavaisuuksiin. On kuitenkin tärkeää tutkia myös tavallisten kielenkäyttäjien näkemyksiä ja havaintoja, sillä niiden avulla voidaan perehtyä esimerkiksi yleiskielistymismuutoksiin ja rekistereiden vaihteluun. Lisäksi tällaisen tutkimuksen avulla päästään käsiksi myös stereotyyppioihin, jotka kielen kautta heijastuvat myös kyseisen kielimuodon puhujiin. (Palander 2001: 150–151.)

Eräs tunnettu kansandialektologinen tutkija oli A. Weijne, joka tarkasteli 1940-luvulla hollantilaisten murrekäsityksiä. Hän käytti kyselymenetelmää tarkoituksenaan selvittää, missä informanttien mielestä murre oli samanlaista tai erilaista kuin heillä itsellään ja missä murrepiirteissä he havaitsivat eroja. Tulosten perusteella Weijne laati murrekartan. Kansandialektologista tutkimusta ei harjoitettu 1900-luvun puolivälissä vain Euroopassa, sillä esimerkiksi Japanissa perehdyttiin 1950-luvulla maallikoiden näkemyksiin eri murteista. Alaa on tutkittu Japanissa laajasti myöhemminkin, ja sieltä saatujen tutkimustulosten mukaan esimerkiksi koulupiirit vaikuttavat kielenkäyttäjien murrekäsityksiin. (Palander 2001: 147–149.)

Kansanlingvistiikka syntyi 1980-luvulla Yhdysvalloissa. Alan yksi tunnetuimpia ja keskeisimpiä henkilöitä on Dennis R. Preston. Hän toimii lingvistiikan professorina Michiganin yliopistossa ja on tutkinut erityisesti kansandialektologiaa. Jo 1980-luvun alussa hän käytti ensimmäisen kerran määritettä perceptual dialectology, joka on suomeksi käännettynä havaintodialektologia tai kansandialektologia. Prestonin mielikuvakarttojen ja murteentunnistustestien ansiosta kansandialektologinen tutkimus on saanut monipuolisuutta. (Palander 2001: 147–148, 2011: 12.)

Suomessa kansanlingvistisessä tutkimuksessa pääpaino on tähän mennessä ollut kansandialektologiassa ja alueellisesti itämurteissa. Suomessa kansanlingvistisen tutkimuksen käynnisti toden teolla vuonna 2001 Marjatta Palanderin artikkeli ”Kansan käsityksistä lingvistiikkaa”, joka ilmestyi Virittäjässä. Kyseisessä artikkelissa tutustutaan kansanlingvistiikan keskeisiin teoksiin. (Vaattovaara 2009: 27.) Tämä ei kuitenkaan ollut aivan ensimmäinen kerta, kun Suomessa kirjoitettiin kansan kielellisistä käsityksistä sekä murrematkimuksista. Aihetta käsittelevä Ojansuun (1908: 9–13) artikkeli ilmestyi Virittäjässä nimittäin yli sata vuotta sitten, ja ennen 2000-lukua murteiden asenne- ja tunnistustutkimukseen liittyen on julkaistu esimerkiksi Marjatta Palanderin tutkimus (1982), jossa hän tarkastelee Sysmän lukion opiskelijoiden murretuntemusta (Palander 1982: 164). Suomalaisessa fennistiikassa kansanlingvistiikka ei kuitenkaan ole vielä kovin vanha ala, sillä vasta vuonna 2009 ilmestyi ensimmäinen fennistiseen kansanlingvistiikkaan keskittyvä väitöskirja. Kyseessä on Johanna Vaattovaaran väitöskirja *Meän tapa puhua: Torniolaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. (Vaattovaara 2009: 28.)

2.3. Metakieli

Niedzielsk ja Preston (2003: 302) määrittelevät metakielen olevan kieltä, jota käytetään, kun puhutaan kielestä. Se on siis kieltä kielestä. Kielestä keskustelevat myös muut kuin lingvistit, ja maallikoiden metakieltä ovat esimerkiksi tiedot ja kommentit kielestä. Niedzielskin ja Prestonin teoksessaan *Folk linguistics* (2003) esittelemän määritelmän mukaan metakieli jakautuu kahtia metakieleksi 1 ja metakieleksi 2. Metakielellä 1 tarkoitetaan tietoista ja avointa puhetta kielestä ja kielellisistä elementeistä. Ei-lingvistit voivat esimerkiksi keskustella keskenään erilaisista puhetavoista tai he voivat pohtia,

millaisen vaikutuksen puhuja tekee kuulijaansa tai millainen tuon vaikutuksen on tarkoitus olla (Niedzielsk & Preston 2003: 302–303; Preston 2004: 75.) Metakielellä 2 puolestaan viitataan niihin kansalla kielestä ja kielenkäyttäjistä oleviin uskomuksiin, joita puheyhteisöjen jäsenet jakavat. Metakieli 2 on siis kansantietoa metakielen 1 takana. Kommentit ja asenteelliset mietteet kielestä ovat metakieltä 1, ja kansan perimmäiset uskomukset kielen luonteesta ovat metakieltä 2. (Niedzielsk & Preston 2003: 308, 314.)

Analysoin aineistoani useasta näkökulmasta, joten liikun työssäni molemmilla metakielen tasoilla. Ensinnäkin tutkin, millaisia kielenpiirteitä kirjoittajat ajattelevat Oulun seudun murteeseen kuuluvaksi (metakieli 1). Tämän lisäksi perehdyn erilaisiin uskomuksiin, joita ihmisillä on Oulun seudun murteesta ja sen puhujista (metakieli 2). Metakielen kommentit jaottelen erilaisiin ryhmiin, joita käsittelen luvussa 4.

Omassa työssäni pitäydyn suomalaisessa kansandialektologisessa traditiossa, mutta metakieltä olisi mahdollista tutkia myös diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysissä tutkija tarkastelee erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä tuotettua sosiaalista todellisuutta. Ideana on siis selvittää sosiaalisen todellisuuden luonnetta: miten se muodostuu ja millä keinoilla sitä rakennetaan. Analyysin taustalla on ajatus siitä, että kun ihminen käyttää kieltä, hän kuvailee maailmaa ja sen lisäksi myös rakentaa ja uusintaa sitä. Lausumat eivät siis pelkästään kerro jotain todellisuudesta, vaan myös samalla muodostavat sitä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2000a [1993]: 9–10, 2000b [1993]: 18, 20, 41.) Yksi osa sosiaalista toimintaa on nimenomaan kieli (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 18). Tutkija haluaa selvittää, miten kieltä käyttämällä asioita tehdään ymmärrettäviksi, ja tavoitteena on siis avata sosiaalisen todellisuuden rakentumista. Tämä tapahtuu tarkastelemalla ihmisten tapoja, joita he käyttävät erilaisten ilmiöiden kuvaamiseen ja ilmiöiden syiden nimeämiseen. Tutkimuksessa yhdistyvät kiinteästi toisiinsa merkitykset, kommunikatiivisuus ja kulttuurisuus. (Suoninen 1999: 18; Jokinen & Juhila 1999: 54.)

2.4. Katsaus aiempaan suomalaiseen kansandialektologiseen tutkimukseen

Marjatta Palander, Aila Mielikäinen, Johanna Vaattovaara ja Anne-Maria Nupponen ovat esimerkkejä suomalaisista tutkijoista, jotka ovat 2000-luvulla tehneet kansan-

dialektologisia tutkimuksia. Palander on julkaissut muun muassa tutkimuksen Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset (2011), jossa hän selvittää mielikuvia ja asenteita, joita suomalaisilla on murteista. Työssään hän perehtyy siis ihmisten murretietoisuuteen. Empiirisen osan tutkimusaineiston hän on hankkinut haastattelemalla, ja suurin osa informanteista on lähtöisin Pohjois- tai Etelä-Karjalasta. Aineistoa on kerätty myös Helsingistä, ja näin tutkimukseen saatiin vertaileva näkökulma, jossa tarkastellaan maantieteellisen sijainnin näkymistä murrekäsityksissä. (Palander 2011: 19, 21–22.)

Palander esittelee teoksessaan esimerkiksi Oulun seudun murteesta saatuja tutkimustuloksia, joiden mukaan moni kutsuu Oulun alueen murretta *Oulun murteeksi*. Tutkimuksessa selvisi myös, että useimmiten mainittu Oulun seudun murteen piirre oli *tk*-yhtymän assimilaatio *kk*:ksi. Ilmiö näkyy esimerkiksi murrematkimuksessa *Ookkonä(ä) Oulusta*. Oululaisiksi sanoiksi informantit mainitsivat esimerkiksi verbit *viruttaa* ('huuhdella') ja *märsätä* ('itkeä'). Ihmisten asenteiden tarkastelussa selvisi, että murretta pidetään aika neutraalina. Sitä kuvailtiin muun muassa *rempseäksi*, *lappalaisten savoksi*, *yleiskielisemmäksi kuin Lapin murre* sekä puhetyyliltään *hitaaksi*, *rauhalliseksi* ja *monotoniseksi*. (Palander 2011: 86, 89–90.)

Vuonna 2014 on ilmestynyt Aila Mielikäisen ja Marjatta Palanderin yhteinen teos *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Kirjaa varten Mielikäinen ja Palander ovat käyneet läpi kaikki tähän mennessä (vuonna 2014) Suomessa tehdyt metakieltä koskevat tutkimukset ja arkistokokoelmat, ja he ovat aineistosta systemaattisesti keränneet ja analysoineet koko sen sanaston, joka voidaan tulkita metakieliseksi. Aineistoa on kertynyt esimerkiksi erilaisten opinnäytetöiden muodossa, joita on tehty suomalaisissa yliopistoissa. Teoksessa siis esitellään kokoavasti niitä tutkimustuloksia, joita Suomessa on metakielestä tähän mennessä saatu. (Mielikäinen & Palander 2014: 7–8.)

Vaattovaara käsittelee väitöskirjassaan *Meän tapa puhua: Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena* (2009) tornionlaaksolaisnuorten kielitietoisuutta ja muun muassa heidän oman kotiseutunsa kielialueen hahmottamista. Yhtenä tutkimuskohteena työssä on informanttien jälkitavujen *h:n* variaatiota koskeva tietoisuus. Informantit ovat pellolaisia abiturienteja, ja tutkimus on toteutettu lomakekyselyllä, puolistrukturoiduilla haastatteluilla sekä kuuntelutestillä. Tutkimustulokset osoittavat

muun muassa, että informantit suhtautuvat positiivisesti murteisiin ja maaseutujen puhemuodot ovat heidän mielestään keskimäärin kauniimpia kuin kaupungeissa puhutut murteet. Kaupunkimurteista pelkäävät Oulun murretta kuvaillaan kauniiksi. (Vaattovaara 2009: 43, 46, 98, 150–151.)

Anne-Maria Nupponen puolestaan tarkastelee väitöskirjassaan Savon murre savolaiskorvin: Kansa murteen havainnoijana (2011) Savon murretta tunnistustestin ja erilaisten haastattelujen avulla. Tutkimuksessaan hän perehtyy pohjoissavolaisten ajatuksiin savolaismurteista ja muun muassa siihen, millaisista piirteistä Savon murteen kuvaillaan muodostuvan. Nupponen on kerännyt tutkimusaineistonsa syntyperäisiltä pohjoissavolaisilta ja alueelle muuttaneilta ihmisiltä, ja työssään hän esittelee näiden molempien ryhmien edustajien ajatuksia. Tutkimustulokset paljastavat, että informanttien mielestä Savon murteelle tyypillisiä piirteitä on useita. Niitä on havaittavissa esimerkiksi vokaaaliosassa: ensimmäisessä tavussa pitkät *aa:t* ja *ää:t* diftongiutuvat ja jälkitavuuksissa on *oo* ja *ee* -edustus pitkän *aa:n* ja *ää:n* tilalla. (Nupponen 2011: 6, 92, 94.) Vuoteen 2014 mennessä Suomessa on julkaistu vain kaksi kansanlingvististä väitöskirjaa, Vaattovaaran ja Nupponen työt (Mielikäinen & Palander 2014: 20).

Kuten Mielikäisen ja Palanderin teoksesta (2014: 7, 243–245) käy ilmi, on suomalaisissa yliopistoissa tehty useita opinnäytetöitä, jotka käsittelevät ei-lingvistien havaintoja murteista ja slangista ja joissa tarkastellaan eri näkökulmista maallikoiden suhtautumista puhekieleen. Tässä esittelen lyhyesti muutamia Oulun yliopistossa tehtyjä töitä.

Vuonna 2005 Marita Nieminen on tehnyt Oulun yliopistossa kansandialektologisen pro gradu -tutkielman, jossa hän tarkastelee Oulun seudun murretta. Työn nimi on Oululaisien ja yli-iiläisten nuorten murretietoisuus, ja tutkimuksen informanteina on yhteensä 40 oululaista ja yli-iiläistä yhdeksäsluokkalaista nuorta. Nieminen on tutkinut, millaisia murrepiirteitä opiskelijat nimeävät omaan murteeseensa kuuluvaksi, miten nuoret kääntävät yleiskielisiä virkkeitä omalle murteelleen ja miten informantit osaavat hahmottaa murrealueita maantieteellisesti. Tarkasteluun valitut murrepiirteet ovat svaavokaali, yleisgemiatio, inessiivin päätte, jälkitavujen *eA-* ja *OA-*vokaaliyhtymät, yleiskielen *ts-*yhtymä sekä yleiskielen *d:n* vastineet. Tutkimustulosten mukaan esimerkiksi svaavokaali on erittäin tiedostettu piirre, opiskelijoiden nimeämisestä piirteistä monet ovat fonologisia ja useimmiten nuoret nimeävät yksikön 1. ja 2. persoonan muotoja. Murrepiir-

teiden nimeämisessä näkyy myös asenteellisuutta, sillä muotoja verrataan esimerkiksi lampaan ääntelyyn ja lasten kielenkäyttöön. Jonkin verran nuoret ovat tehneet murrehavaintoja myös sanastotasolla ja nimenneet alueelle tyypilliseksi piirteeksi esimerkiksi kysymyksen *Ookko nää Oulusta?* (Nieminen 2005: 1, 4, 17, 47, 49, 50.) Niemisen lisäksi esimerkiksi Riika Vähälä (2005) ja Marjo Väänänen (2006) ovat tutkineet oulunseutulaisten murteen tiedostamista ja suosimista kyselylomakkeiden avulla. Molemmissa tutkielmissa informantteina on 9.-luokkalaisia nuoria, Vähälällä Oulusta ja Väänäselä Ylikiimingistä. (Vähälä 2005: 14; Väänänen 2006: 1–2).

Keväällä 2013 on valmistunut Laura Kantolan pro gradu -tutkielma Verkkokeskustelijoiden asenteet julkisuuden henkilöiden murteella puhumista kohtaan. Työssään Kantola (2013: 75) on selvittänyt internetin keskustelupalstojen tekstien avulla, miten ihmiset suhtautuvat tunnettujen ihmisten murteen käyttöön. Lisäksi hän on tutkinut myös teksteissä olevia kielenpiirteitä. Tutkimusaineistossa on 227 kommenttia, jotka käsittelevät Juha Mietoa, Johanna Pakosta, Antti Tuiskua, Anna Sainilaa tai Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyettä. (Kantola 2013: 5–6.)

Kantola on työssään käyttänyt diskurssianalyysia ja ryhmitellyt aineistonsa kommentit tunne-, vuorovaikutus-, rekisteri- ja asiantuntijadiskursseihin. Näistä tunnediturssi jakautuu vielä erilaisiksi aladiskursseiksi. Tutkimustulosten mukaan selvä enemmistö kommentoijista pitää julkisuuden henkilöiden murteista. Positiivisesti murteista kerrotaan esimerkiksi adjektiiveilla *ihanaa*, *kivaa*, *luonnollista* tai *parasta*. Sävyiltään negatiivisia kuvailuja ovat esimerkiksi ilmaukset *hirveä*, *hirvittävä*, *kauhea*, *karmea* ja *kaamea*. Tutkimustulokset paljastavat myös muun muassa sen, että maallikoiden tunnistamia murrepiirteitä ovat esimerkiksi murre sanat, persoonapronomin *mie* ja *sie*, yleisgeminatio sekä svaavokaali. Näistä esimerkkejä kirjoittajat käyttävät kommentteissaan. Lisäksi tekstejä on kirjoitettu murteella. Tällöin niissä on käytetty esimerkiksi svaavokaalia, *eA*- ja *OA*-vokaaliyhtymien *pimiä*- ja *puurua*-edustusta, jälkitavujen vokaalien välistä *h*:ta, *r*:ää *t*:n heikon asteen vastineena, *ie*-difongien avartunutta muotoa *iä* sekä *eA*-yhtymän *iA*-edustusta. (Kantola 2013: 71–76.)

Johanna Häggin pro gradu -työ Maallikoiden käsityksiä Oulun seudun murteesta ja sen sosiaalisesta variaatiosta (2013) on aiheeltaan samankaltainen kuin omakin tutkimukseni. Hägg (2013: 82) ei kuitenkaan tutki keskustelupalstojen viestien välityksellä ilmene-

viä murrekäsityksiä, vaan hän on kerännyt tutkimusaineistonsa kyselylomakkeella Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan 145 opiskelijalta. Tutkittava murre meillä molemmilla on kuitenkin sama. Tutkimustulosten mukaan svaavokaali, yleisgeminatio ja *nää*-muoto yksikön 2. persoonan pronomininä ovat piirteet, jotka useimmiten yhdistetään Oulun seudun murteeseen. Lisäksi tutkimuksesta käy ilmi, että maallikot pystyvät kuvailemaan murrepiirteistön lisäksi myös murteen sosiaalista variaatiota ja sen taustatekijöitä. (Hägg 2013: 82, 84.)

Kansan ajatuksia eri murteista ja niiden piirteistä on siis tutkittu sekä Suomessa että ulkomailla. Lisäksi tutkijat ovat tarkastelleet ei-lingvistien murreasenteita. Kansandialektologian kautta avautuukin erittäin mielenkiintoisia näkymiä lingvistien tekemän murretutkimuksen rinnalle.

3. OULUN SEUDUN MURRE KESKUSTELUPALSTOILLA

Olen jaotellut analyysini tulosten esittelyn kahteen osioon. Ensimmäiseksi esittelen havainnot, jotka koskevat hokemia, murrepiirteitä sekä murteen muutosta ja variaatiota, ja seuraavassa luvussa kerron metakielen kommenttien ryhmittelystä. Kaikki aineistoesimerkit sekä tässä että seuraavassa luvussa ovat alkuperäisessä kirjoitusasussaan, ja tämän vuoksi tekstinäytteissä voi olla esimerkiksi lyöntivirheestä johtuvia kirjoitusvirheitä. Yleensä esimerkeissä poisto osoitetaan käyttämällä kahta ajatusviivaa, mutta ne tekisivät katkelmistani hajanaisia ja sekavia, joten en merkitse niitä sisennettyihin esimerkeihin. Toisinaan koko esimerkki havainnollistaa käsiteltävää asiaa, ja pidemmissä esimerkeissä käytän lihavoitua osoittamaan tarkastelun kohteena olevan ilmauksen.

3.1. Hokemat

Kielitoimiston sanakirjan (KS) mukaan hokema on 'usein toistettu (leikillinen) sanonta t. sanarimpsu, hoku, hoennainen'. Kun puhutaan murteiden jäljittelystä, voidaan käyttää esimerkiksi termiä murrematkimus, sillä henkilöhän nimenomaan matkii kyseistä murretta. Suomessa murrematkimuksia on tutkinut Pirkko Leino, joka on tehnyt pro gradu -tutkielman *Suomalaiset matkimukset* (1968). Leinon määritelmän mukaan murrematkimukset ovat jonkin murteen tai kielen erikoispiirrettä jäljittelevää tai luonnehtivaa kansanperinnettä. Yleensä tämä jäljittely on leikillistä tai pilkkaavaa. Matkimusten kohteet eivät rajoitu pelkästään vieraisiin kieliin tai murteisiin, vaan henkilö voi käyttää matkimuksia omastakin murteestaan tai kielestään. Matkimustyyppit voidaan jaotella esimerkiksi köllinimiin, yksityisiin sanoihin ja sanaluetteloihin, hokuihin, kaskuihin, dialogeihin, matkimuslauluihin, arvoituksiin, wellerismeihin, vertauksiin, repliikkeihin sekä toteamuksiin ja väittämiin. Eli matkimukset eivät ole pelkästään sananparsia, mutta traditionaaleja ne ovat. (Leino 1968: 1–2, 187–189.) Mielikäinen toteaa murrematkimusten olevan niin sanottuja kiusoittelusananparsia, joissa matkitaan useimmiten jotain omasta puhekielestä poikkeavaa toisen murteen piirrettä (Mielikäinen 2006: 195).

Nykytutkimusten mukaan matkimusperinne on kokenut muodon muutoksia tai laantumista. Vanhempien ja uudempien jäljittelyiden erona on muun muassa se, että osa uudemmista jäljittelyistä ei yleensä ole niin vakiintuneita kuin aiemmat matkimukset. Toki

osa nykymatkimuksistakin voi olla vakiintuneita, mutta usein ne ovat tilannekohtaisia tai niitä käyttää vain jokin tietty pieni joukko ihmisiä. Lisäksi ne ovat usein lyhyempiä kuin vanhemmat matkimukset. (Mielikäinen 2006: 195–196, ks. myös 2005; Mielikäinen & Palander 2014: 15.)

Mielikäinen toteaa tutkimuksensa (2005) pohjalta, että vakiintuneisiin matkimuksiin rinnastettavaa uutta jäljittelyä ovat esimerkiksi sananparret, sanontatavat ja lentävät lauseet, kuten *onk mul kukka soittanu*, *onko Mikkeliim mänijöitä*. Näitä on voitu kuulla esimerkiksi mainoksissa tai nähdä kirjallisuudessa. Lisäksi Mielikäinen toteaa, että nykyjäljittelyissä hyödynnetään tervehdyksiä, huudahduksia, retorisia kysymyksiä sekä muita kiteytyymiä, jotka eroavat henkilön omasta kielenkäytöstä. Tällaisia jäljittelyjä ovat esimerkiksi *notta terve*, *hyvvee päevee*, *voe hyvänen aeka* ja *kui sää ny sillain*. Tilapäisemmiksi luokiteltavia nykymatkimuksia ovat ilmaukset, joissa on paikannimi, esimerkiksi *Mie oon Lappeenrannast ja mää oon Turuust*. Mielikäisen tutkimus (2005) osoittaa myös, että jäljittelyissä ovat yhä käytössä esimerkiksi hokemat, liioittelut, köllit sekä pidemmät matkimusrepliikit. Uusia matkimuksia edustavat myös esimerkiksi kaksitulkintaisuuteen pohjautuvat murrekaskut. Harvoin nykyisin jäljittelyistä muodostuu kuitenkaan sanontoja, jotka olisivat pitkiä ja vakiintuneita, joten nykyjäljittelyt eivät läheskään aina täytä tarkasti niitä kriteerejä, joita matkimuksilla perinteisesti on. Vaikka matkimusten luonne sekä yhteiskunnalliset ja sosiaaliset olot ovatkin muuttuneet, eivätkä murre-erotkaan ole aina enää niin selkeitä kuin aiemmin, matkimukset ovat yhä elävää kielenkäyttöä, ja vanhat imitoinnit saavat koko ajan rinnalleen uusia jäljittelyjä. Lisäksi esimerkiksi tiedotusvälineiden ja muuttoliikenteen ansiosta nykyisin matkittava kieli- tai murremuoto voi olla peräisin paljon kauempaa kuin aiemmin. Tiivistetysti voisi todeta, että murteita jäljitellään samoja tapoja hyödyntäen kuin aiemminkin, mutta niiden levikissä on tapahtunut muutoksia. (matkimuksista esim. Leino 1968: 208; Mielikäinen 2005: 100–103, 115–116, 2006: 195–196, 204–205; Palander 2011: 155–161.)

Jaottelussani olen käyttänyt omaa kielellistä intuitiotani ja luokitellut murrematkimuksiksi viesteistä sellaiset kohdat, jotka selkeästi ovat hokemia. Osa aineiston viesteistä on kirjoitettu kokonaan Oulun seudun murteella, ja jotkin kirjoittajat ovat antaneet lyhyen näytteen murteella kirjoittamisesta virkkeen tai parin mittaisen esimerkin muodossa. Osa viestien virkkeistä on siis tilapäisiä esimerkkejä, joilla informantti on halunnut ky-

seistä murretta havainnollistaa muun muassa kääntämällä ilmauksia Oulun seudun murteelle.

Erittäin tunnettu oululainen jäljittely on *Ookko nä(ä) Oulusta*, johon voi liittyä myös erilaisia jatkokysymyksiä, esimerkiksi *pelekääkkö nää polliisia*, *juokko nää pillillä piimää* tai *syökkö nää jellonia*. Kyseinen jäljittely tunnetaan tutkimusten mukaan laajasti Oulun ulkopuolellakin, ja siitä on myös paljon mainintoja useissa viimeaikojen asennetutkimuksissa. Sen myötä alueen murretta saatetaan kutsua *ookkonää-kieleksi* tai *nää-kieleksi*. (Mielikäinen 2006: 205; Mantila & Pääkkönen 2010: 40; Palander 2011: 86; Mielikäinen & Palander 2014: 74, 192–193.) *Ookko nää Oulusta* -matkimus esiintyy myös Leinon tutkimuksessa. Hänen mukaansa se poikkeaa monin tavoin tavallisista murteenjäljittelyistä, sillä siinä kuvaillaan samanaikaisesti monia eri murrepiirteitä ja lisäksi se on nuoresta iästään huolimatta levinnyt laajalle alueelle niin, että se tunnetaan monissa paikoissa myös Oulun ulkopuolella. Kaikista vanhin merkintä kyseisestä matkimuksesta on vuodelta 1964. (Leino 1968: 206.) Mielikäinen (2006: 196) toteaa käyttävänsä välillä vanhoista murrematkimuksista nimitystä sananparsimatkimus erotuksena uudempiin jäljittelyihin, koska moni vanhoista matkimuksista on osa myös sananparsiperinnettä. Hänen mukaansa *Ookko nää Oulusta* on selkeä sananparsimatkimus ja lisäksi lähes ainoa tähän kategoriaan luokiteltavista ilmauksista, joita nykynuoret tuntevat. On myös mahdollista, että *Ookko nää Oulusta* -repliikkimatkimus on ollut mallina muillekin kotipaikasta kertoville toteamuksille tai kysymyksille (kotipaikkaformula), kuten *Oot sä Turuust?* (Mielikäinen 2006: 196, 204–205.) Toinen leviävä ja yleisesti tiedossa oleva oululainen hokema on *Alakko nä(ä) mua* (’tuletko leikkimään kanssani’ tai ’alatkan seurustella kanssani’), ja se on todennäköisesti uudempi kuin *Ookko nää Oulusta* -hokema (Palander 2011: 156–157; ks. myös Mielikäinen 2005: 102).

Aineistoni 174 viestissä on kiteytyneitä hokemia seitsemän kappaletta ja kuusi hokemiin liittyvää jatkokysymystä. Odotuksenmukaisesti *Ookko nä(ä) Oulusta* on selkeästi yleisin aineistoni hokema. Se esiintyy materiaalissani yhteensä viisi kertaa *tk*-yhtymän assimilaation sisältämässä *ookko*-muodossa. Jatkokysymyksistä puolestaan yleisin on *pel(e)kääkkö nää polliisia*. Esimerkeissä 1 ja 2 on lueteltu hokemia ja jatkokysymyksiä:

(1) *Ookko nä Oulusta, pelkääkkönä polliisia. Juaksetkona mutkia, haisetkona pahalle..*(2)

(2) *ookko nää oulusta, tuukko nää tänne. Alakko nää mua? Pelekääkkö nää polliisiia?* (3)

Hokemien kirjoitusasu voi hieman vaihdella, mikäli kirjoittaja ei ole aivan tarkkaan muistanut alkuperäistä murremuotoa. Esimerkiksi yhdessä viestissä hokema on muodossa *oot sä Oulusta*, jota nimimerkin *jepsu* mukaan pääkaupunkiseudulla asuvat ihmiset käyttävät tiedustellessaan hänen alkuperäistä kotipaikkakuntaansa. Tätä en ole laskenut kiteytyneeksi murrematkimukseksi, sillä siinä ei ole *tk*-yhtymän assimilaatiota, joka *ookko*-hokemassa yleensä on. *Ookko nää* -hokeman yleisyydestä kertoo esiintymislukumäärän lisäksi myös esimerkiksi se, että eräässä viestissä sen kerrotaan olevan *vakio*. Lisäksi nimimerkki *Entinen oululainen* kertoo, kuinka puheessa saattaa joskus olla kotikielen ilmaisuja, jolloin kohteliaat vieraspaikkakuntalaiset kysyvät *Ookko nää Oulusta*. Mikäli ulkopaikkakuntalaisten kysymys on juuri tässä hokeman muodossa, se tarkoittaa sitä, että hokema on levinnyt ja se tiedetään muuallakin kuin Oulussa. Aineistoni tukee siis samoja tutkimustuloksia, joita Oulun seudun murteen hokemista on ennenkin saatu.

Aineistossani on myös hokema *Alakko nää mua*, joka esiintyy kahdessa viestissä. Toisessa kommentissa se on lyhentynyt muotoon *Alakkonä*. Kirjoittaja kuvailee kyseistä hokemaa monikäyttöiseksi ja toteaa, että *mua* on tarpeeton. Hokemasta käytetään siis aiempaa lyhyempääkin versiota.

Ookko nää -hokemat ovat aineistoni perusteella innostaneet ihmisiä muodostamaan muitakin samantyyppisiä ilmauksia. Nämä voivat olla tilapäisempiä tai mahdollisesti vasta leviämässä laajempaan tietoisuuteen. Seuraavassa on neljä esimerkkiä siitä, kuinka kyseistä kysymystä on aineistossani generoitu. Viimeisessä esimerkissä korjataan edellistä kirjoittajaa.

(3) *ossaakkonä nouhauta* (3)

(4) *Lukkikko nää sen kirjan* (3)

(5) *myökkönä haitekkia?* (3)

(6) *Musta se on kylläkin Myykkönää haitekkia* (3)

On mahdollista, että jotkin sanonnat mielletään oululaisiksi, vaikka ne eivät varsinaisesti kyseistä murretta edustaisikaan. Nimimerkin *Homeros* esittämä kysymys on tällaisesta esimerkki. Hän nimittäin tiedustelee, mitä tarkoittaa sanonta *mennen, tullen ja pala-*

tesakin. Vaikka kyseessä on laajasti tunnettu lausahdus, *Homeros* määrittelee sen oululaiseksi. Henkilö on ehkä kuullut ilmauksen ensimmäisen kerran Oulussa, ja sen vuoksi hän yhdistää sen kyseisen alueen puhekieleen. Samantyyppinen on myös ilmaus *Ooppa vaiti*, jonka yleiskielistä käännöstä nimimerkki *anne* tiedustelee. Myös *Veikko* haluaa tietää, mitä kyseinen sanonta aikoinaan Oulussa on tarkoittanut.

Aineistossani on runsaasti viestejä, jotka on kirjoitettu Oulun seudun murteella. Näissä viesteissä siis jäljitellään kyseistä murretta, ja luokittelen ne työssäni havainnollistaviksi esimerkeiksi, joissa kirjoittaja on esitellyt oululaista murretta. Varsinaisiksi hokemiksi en niitä ole määritellyt, sillä tulkitsen ne tilapäisemmiksi ilmaisuiksi. Ne voivatkin mahdollisesti edustaa uudempia murrematkimuksia. Seuraavassa on neljä esimerkkiä tämäntyyppisistä murrejäljittelyistä. Esimerkissä 7 nimimerkki *totuus Vaasasta* kuvailee oululaisia murteineen yksinkertaisiksi ja retardeiksi ja havainnollistaa sanomaansa kirjoittamalla kaksi virkettä oululaisittain. Esimerkit 8, 9 ja 10 puolestaan ovat viestiketjusta, jonka aloittaja toivoo muiden kertovan, millaista Oulun murre on. Lisäksi hän pyytää, että muut kirjoittaisivat jotain kyseisellä murteella.

(7) *Ei kyllä millään pahalla mutta te oululaiset kuulostatte hieman retardeilta tai yksinkertaisilta kun puhutte tuota murrettanne: "NÄÄ KUULOSTAT VAJJAALTA JA PöHÖLÖLTÄ... MENNÄÄÄ OSSUUSKAUPPAA OSTAA ÖLÖVIÄÄÄ".(2)*

(8) *Tulukaa tänne, täällä on tillaa (3)*

(9) *Tykkää olla ölövinä päissä (3)*

(10) *Mitä nää tekkiit tännää? (3)*

3.2. Tietoinen murrejärjestelmän kommentointi

Tässä luvussa esittelen aineistossani olevat viestit, joissa tietoisesti kommentoidaan jotain Oulun seudun murteeseen kuuluvaa piirrettä. Kun maallikot ja kielentutkijat puhuvat kielestä eli käyttävät metakieltä, se on keskenään erilaista (esim. Palander 2011: 15). Mielikäinen ja Palander (2014: 238) toteavat, että ei-lingvistien metakieli kertoo niistä asioista, joihin huomio kielessä kiinnittyy. Keskustelua voidaan käydä esimerkiksi yleisesti puhutavoista ja niiden alueellisista, sosiaalisista ja tilanteisista eroista. Maallikoiden metakieli ei koostu kuitenkaan vain esimerkiksi yleis- ja arkikielen sanoista, vaan he käyttävät monipuolista metakieltä, jossa voi olla myös muun muassa tieteellistä ter-

mistöä ja kansanomaisia ja tilapäisluonteisia kuvailuja. (Mielikäinen & Palander 2014: 238.)

Maallikot kertovat kielestä usein sanatasolla. He eivät siis välttämättä pysty kuvailemaan tutkijoiden tavoin esimerkiksi niitä yhteisiä säännönmukaisuuksia, joita eri muodoilla on. Niinpä ei-lingvisti voisi todeta, että *kaheksan* ja *koissa* ('kodissa') ovat murteeseen kuuluvia sanoja, kun taas lingvisti kuvailisi asian niin, että kyseisissä muodoissa *d* edustuu katona. (Palander 2011: 16.) Kielentutkijat ja maallikot puhuvat kielestä siis eri tavoin. Lingvisti käyttää tarkkoja termejä kuvaillessaan murteiden äänne- ja muotoopillisia eroja, kun puolestaan ei-lingvisti ilmaisee asiansa yleisellä tasolla tai käyttämällä terminomaisia ilmauksia. On mahdollista jaotella kolmeen ryhmään metakieli, jota ei-lingvistit murrepiirteistä käyttävät: 1) jäljittely, 2) omin sanoin selittäminen jäljittelyn lisäksi ja 3) selkeä termi, joka annetaan esimerkkien ja selitysten lisäksi tai korvaamaan ne. Jäljittelyä pidetään helpoimpana tapana kuvailla murteellisia piirteitä, ja osa murteellisuuksista on helpommin havaittavia kuin toiset. Tutkimusten mukaan kaikkein helpointa on kiinnittää huomiota äänteellisiin eroihin, esimerkiksi *d*:n vastineisiin. Vaikeampaa maallikoiden on sen sijaan hahmottaa muun muassa vähittäisiä foneettisia aste-eroja, esimerkiksi liudennuksia, erikoisgeminaatioita tai taivutusjärjestelmän pääte-aineksia, kuten erilaisia partitiivi- ja partisiippimuotoja. Tämän lisäksi jotkin piirteet mielletään niin neutraaleiksi, että niitä ei kovin usein kommentoida. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi *si*-loppuisten muotoryhmien *i*:n loppuheitto (*tulis*), *i*-diftongien *i*:n kato (*sellanen*) ja suurtaajuisten verbien pikapuhemuodot (*oon*, *tuun*). (Mielikäinen & Palander 2014: 151–152.)

Omassa aineistossani keskustellaan tietoisesti jostain kielenpiirteestä yhteensä 19 viestissä, ja näistä yhdessä viestissä otetaan kantaa kahteen eri ilmiöön. Tähän en ole laskenut niitä tekstejä, joissa väitellään siitä, mikä ilmaus Oulun seudun murteeseen kuuluu, esimerkiksi *avojal(a)kainen* vai *pal(i)jasjalkainen* tai *kompinen* vai *kompiainen*.

Selvästi eniten aineistossani tietoista keskustelua on herättänyt konsonanttiyhtymän *ts* edustus. Yhteensä 10 viestissä keskustellaan kyseisestä aiheesta, ja kaikki saa alkunsa eräästä viestistä, jossa anonyymi kirjoittaja kertoo tuntevansa etelässä olonsa ulkopuoliseksi, koska kukaan ei Helsingissä ymmärrä hänen ihanaa Oulun murrettansa. Hän myös toteaa joutuvansa useasti toistamaan ja korjaamaan puheitaan, ja muut *kahtovat*

pitkään kun muka eivät ymmärrä selevää puhetta. Toinen nimimerkitön kirjoittaja reagoi tähän ja kirjoittaa esimerkissä 11 olevan kommentin, ja näin keskustelu aiheesta viriää eloon. Aiheesta on useita kommentteja, joissa kirjoittajat kommentoivat sitä, *kattooko* vai *kahtooko* oululaiset *mettää* vai *mehtää*. Verkkokeskustelijat antavat esimerkkejä, joilla perustelevat oman näkemyksensä käyttämättä kuitenkaan tarkkoja kielitieteellisiä termejä, kuten *edustus*. Esimerkit 12–15 edustavat sananvaihtoa siitä, mikä variaatio kuuluu Oulun seudun murteeseen ja mikä ei. Esimerkissä 15 oleva analyysi on jo todella tarkka, sillä myös esimerkiksi Pääkkönen (1971: 19) toteaa, että Vihanti on yksi niistä pitäjistä, joissa *ht* : *t* on *ts*:n edustajana.

(11) *Et taija olla ihan Oulusta vaan jostain siitä lahistolta, koska oululaiset eivät sano "kahtovat" vaan kattovat"...* (3)

(12) *Kainuun perukoilla "ht" ja oulun lähellä "tt" Esim. Mehto=kainuu, metto=oulu niin ja siis kirjakielellä: metso :)* (3)

(13) *Ei Oulusa tosiaan munkaan mielestä sanota, että "kahtoo" vaan "kattoo" (3)*

(14) *Kyllä Oulusa kahtotaan mehtää.* (3)

(15) *No ei tasan kahtota! Vaan katotaan. Eikä oo niitä konsonantin kahdennuksia. Kahtoa voi jo vaikkapa Vihannissa, mutta ei Oulussa.* (3)

ts:n vastineihin on helppo kiinnittää huomiota, sillä *mettä* ~ *mehtä* -vaihtelussa on äänneellinen ero. Edellä kuvatuissa kommentteissa kirjoittajat ovat siis tiedostaneet kyseisen vaihtelun. *ts*-yhtymä ei ole alun perin kuulunut suomen kielen konsonantistoon, vaan sen kirjakielemme tulon ovat vaikuttaneet muut kielet, ja sillä on murteissa erilaisia vastineita. *ts*-yhtymän murrevastineet ovat savolainen *mehtä*-tyyppi ja länsimurteinen useimmiten astevaihteluton *mettä*-tyyppi. Yleispuhekieleen on yleistynyt muoto *mettä* : *metän*, eli käytössä on läntinen muoto, joka taipuu savolaisittain astevaihtelussa. Niinpä maallikot eivät aiempien tutkimusten mukaan huomioi *tt*:llistä tai *t*:llistä asua erityisenä murrepiirteenä. Lisäksi kaikissa murteissa on useissa uusissa sanoissa sekä ekspressiivisanastossa käytössä *ts*. (Mielikäinen & Palander 2014: 176, 178; ks. myös Mielikäinen 1982: 286, 1991: 10–14.)

Kielitieteen mukaan Oulun seudulla käytetään *ts*-yhtymän vastineita seuraavasti: ensimmäisen ja toisen tavun rajalla voi esiintyä niin avo- kuin umpitavunkin edellä *tt*, mutta myös yksinäis-*t* on mahdollinen umpitavun edellä, esimerkiksi *mettä* : *mettän* ~ *metän*. Murrealueen länsiosissa käytetään kauempana sanassa jokaisessa tavuasemassa

vaihtelematonta *tt*:tä, mutta seudun itäosissa mahdollinen on myös heikkoasteinen *t*. (Pääkkönen 1994: 289.)

mehtään-ilmausta on pidetty oululaisena ennenkin, kuten esimerkiksi Palanderin tutkimuksessa (2011: 89) eräs eteläsuomalainen teki. Lisäksi *ht*-edustuksen oululaiseksi mieltämisestä on havaintoja myös esimerkiksi Vähälän (2005), Väänäsen (2006) ja Häggin (2014) pro gradu -tutkielmissa. Omassa aineistossani selvästi suurin osa aihetta tietoisesti kommentoineista keskustelijoista on samaa mieltä kielitieteilijöiden kanssa siitä, että Oulun seudulla *ts*-yhtymän sisältämissä sanoissa käytetään useimmiten varianttia *tt* : *t*. Tämä ajatus esiintyy aineistossani yhteensä kahdeksassa viestissä kymmenestä. Sen sijaan kahdessa kommentissa kirjoittaja on *ht*-edustuksen kannalla, ja näiden kahden viestin lisäksi aineistossa on tietysti myös se teksti, josta koko *ts*-yhtymää koskeva keskustelu saa alkunsa. Koska kyseessä on aineisto, jonka informanteista ei ole tarkkoja tietoja, on täysin mahdollista, että sama kirjoittaja on osallistunut keskusteluun useammalla kuin yhdellä viestillä. Näin ollen viestiketjuun ei välttämättä ole osallistunut yhtätoista eri henkilöä, vaan osan viesteistä on voinut kirjoittaa joku aiemmin aihetta kommentoinut henkilö. Viestien sisällöstä päätellen tämä on jopa todennäköistä, mutta täyttää varmistusta on vaikea saada, koska esimerkiksi nimimerkit eivät kyseisessä viestiketjussa näy.

Aineistossani keskustellaan muutamissa viesteissä vokaalisto- ja konsonantistoon liittyvistä muodoista: kolmessa viestissä kommentoidaan *kaksoiskonsonantteja*, joilla tarkoitetaan erikoisgemiaatioita, ja yhdessä viestissä korjataan toisen oululaisena pitämää muotoa *myökkönä haitekkia*, että *se on kylläkin myykkönää haitekkia*. Kyse on siis siitä, edustuuko pitkä *yy* yleiskielisenä vai diftongillisena. Mantila ja Pääkkönen (2010: 74) toteavat, että Oulun seudun murteessa verbissä *myydä* on pitkä *yy*, mikäli sen perässä on heikkoasteinen suffiksiaines, mutta muulloin käytetään *yö*-diftongia, esimerkiksi *myyvä* mutta *myötiin*. Kuitenkin alueella esiintyy myös paradigma *myyvä* : *myyn*, joten kyseessä ei ole yhtenäinen edustus.

Gemiaatiokeskustelu viriää siitä, kun eräs kommentoija puuttuu toisen kirjoittajan käyttämään muotoon *pelekkään* ja arvelee, että *ei kai se pelekkään ole ku vaan pelekkään*. Tähän *pelekkään*-muodon käyttäjä vastaa, että hän on *aina puhunu kahen konsonantin päälle* - - *Ei sitä oo mihinkkää lakkiin kirjotettu etteikö oulummurteeseen kuu-*

lu nuo kaksoiskonsonantit. Keskusteluun osallistuu ilmeisesti vielä yksi uusi kommentoija, joka toteaa, ettei oo niitä konsonantin kahdennuksia. Geminaatioista kirjoitan tarkemmin luvussa 3.3.2. Lisäksi yhdessä viestissä anonyymi kirjoittaja kommentoi, että oululaiseen kieleen kuuluu *hulluja verbitaivutuksia, kuten Lukkikko nää sen kirjan / näkkikkö nää*, ja tällä hän siis viittaa *tekkiin*-tyyppisiin imperfekteihin, joista kirjoitan luvussa 3.3.6.

Edellä lueteltujen piirteiden lisäksi aineistossa on viisi viestiä, joissa otetaan kantaa siihen, käyttävätkö oululaiset genetiivin sijapäätetä *n* vai ei. Tämän keskustelun aloittaa *Väsöny oululaine* kirjoittamalla seuraavan viestin.

(16) *Sävel soi kuulijan korvassa. -Minusta Oulun murre on töksähtelevää. Se johtuu siitä, että sanoja lyhennetään jättämällä päätteitä pois. Esimerkiksi kaikki genetiivin ännät jätetään pois. Oululainen ei sano Oulun joki vaan Oulujoki. (5)*

Tarkastelun kohteena on paikannimi, joka virallisesti kirjoitetaan muodossa *Oulujoki*. Kyseiseen nimeen ei siis kuulu genetiivin päätettä *n*. Nimimerkit *;-)D, avojalakanen Oululainen* ja *Poppe* toteavatkin *Väsöneelle oululaiselle*, ettei joki ole *Oulun joki* vaan *Oulujoki*, eli *Väsöny oululaine* ei saa kannatusta omalle näkemykselleen. *Avojalakanen Oululainen* kirjoittaa vielä lisäksi, että *joki on nimenomaa Oulujoki eikä Oulunjoki, joka sanonta tuntuu aivan kamalalta. Poppe* puolestaan analysoi oululaista puhetta seuraavasti (esimerkki 17):

(17) *Miksi siihe Oulujokkeen pitäis ännä panna? Oulujoki on Oulujoki. Sen sijjaan jos puhuttas yleisesti jostaki Oulusa olevasta joesta, nii oululaine sanos Oulujjoki kahella jiiillä. (5)*

Väsöny oululaine perustelee väitettään vielä seuraavasti: *Etkö ole kuullut; Ilta Oulunjoella. -Se särähtää oululaisen korvassa. -Jokihan ei edes voisi olla Oulunjoki.* Tällä kommentilla hän ilmeisesti viittaa muun muassa Veikko Ahvenaisen esittämään kappaleeseen *Ilta Oulunjoella*. Koska *Väsöny oululaine* antaa esimerkkitapaukseksi vain yhden joen nimen, jää arvailujen varaan, mitä muuta hän tarkalleen ottaen tarkoittaa *päätteiden poisjättämisellä*.

3.3. Teksteistä analysoidut piirteet

Aineistossani on yhteensä 98 viestiä, joissa ainakin osa tekstistä on kirjoitettu Oulun seudun murteella. Osa kommentaista on kirjoitettu kokonaan murteella, ja joissakin on käytetty vain esimerkiksi muutamaa murteellista sanaa, joissa olevat piirteet olen poiminut laskelmiini. Koska käsittelen sekä kokonaan että osittain Oulun murteella kirjoitetut viestit, mukana laskuissani ovat myös ne kommentit, joissa tietoisesti keskustellaan kyseiseen murteeseen kuuluvista varianteista. Aineistossani on muutama viesti, joissa vain jokin tekstin osa on kirjoitettu selkeästi murteellisesti, mutta muussa tekstissä on käytetty yleisiä ja neutraaleja puhekielisyyksiä tai normien mukaista kirjoitettua kieltä, ja nämä kohdat olen jättänyt analyysini ulkopuolelle, jotta tulos ei vääristyisi.

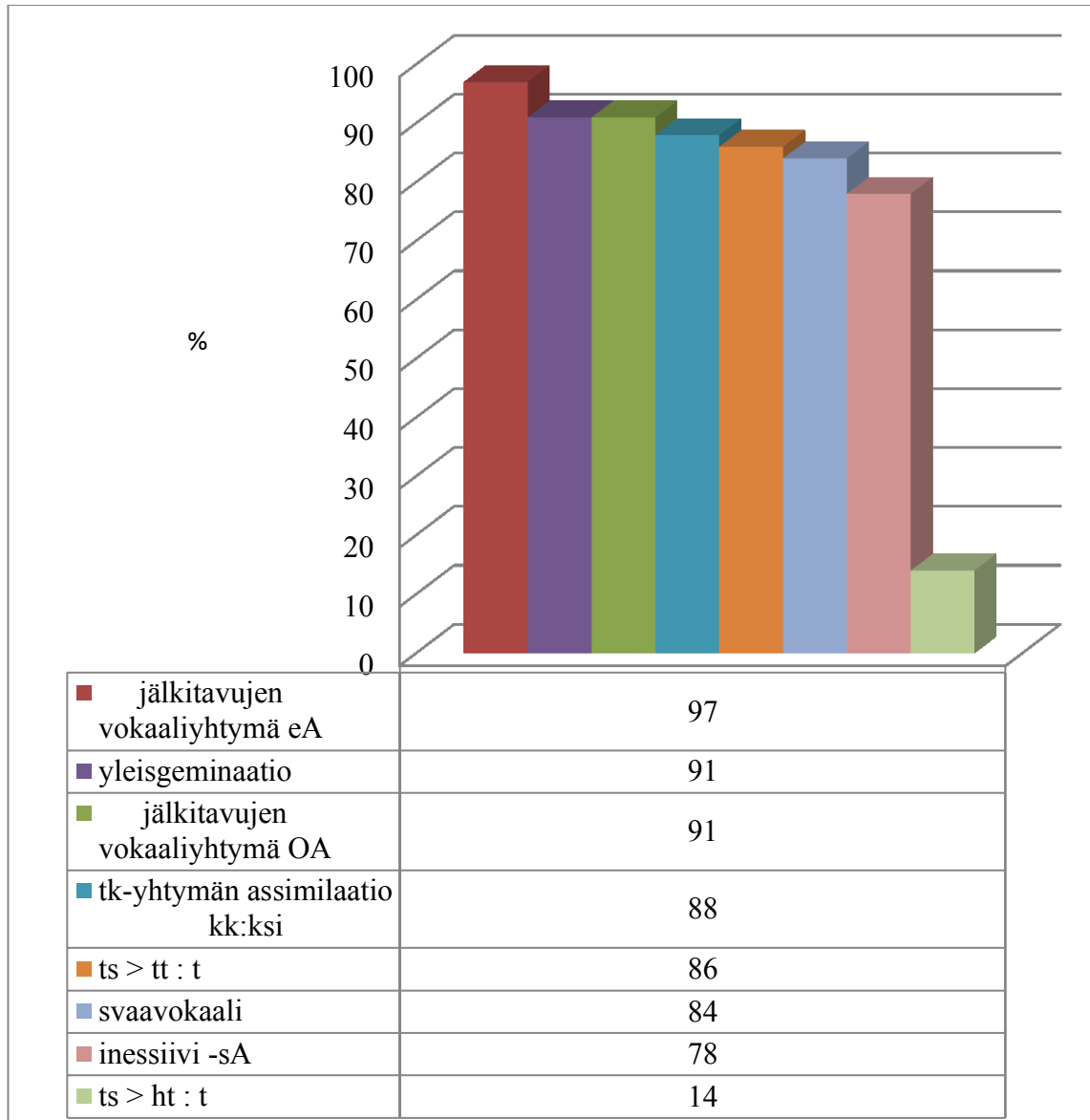
Aiempien tutkimusten mukaan pohjoispohjalaisiin murteisiin, joita useimmiten kuvataan *Oulun murteeksi*, yhdistetään svaavokaali (*kolome*), yleisgeminaatio (*lukkee*), yksis:inen inessiivi *-sA* (*Oulusa*) ja *nää*-pronomini (*Ookko nää*) (Mielikäinen & Palander 2014: 182). Edellä lueteltujen piirteiden lisäksi olen laskenut aineistostani erikoisgeminaatiot, jälkitavujen vokaaliyhtymät *eA* ja *OA*, *tekkiin*-tyyppiset imperfektit, *ts*-yhtymän vastineet ja *tk*-yhtymän assimilaatiotapaukset. Aineistossani on näistä tutkimistani piirteistä tietoisesti keskusteltu *ts*-yhtymän vastineista, geminaatioista sekä *tekkiin*-tyyppisistä verbimuodoista. Näitä murteellisuuksia on aineistossani toki käytetty muulloinkin kuin pelkästään tietoisien kommentoinnin yhteydessä, ja loput esiintymät ovat murteella kirjoitetuissa esimerkeissä ilman varsinaista erillistä kommentointia. Olen laskenut tutkimieni murrepiirteiden esiintymiskerrat sekä lisäksi ne kohdat, joissa murteellinen muoto olisi mahdollinen mutta on syystä tai toisesta jäänyt toteutumatta.

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa 1 on esitelty analyysini tulos. Taulukossa on näkyvissä, erikoisgeminaatioita ja *tekkiin*-imperfektiä lukuun ottamatta, jokaisen piirteiden kohdalla, kuinka monta kertaa on käytetty murteellista varianttia, kuinka monta kertaa on yleiskielinen muoto muuten murteelliseksi luokiteltavassa viestissä ja kuinka monta tulkinnanvaraista kohtaa aineistossa on. Taulukkoa kommentoin tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Lisäksi tarkastelen lyhyesti alaluvuissa aiemmissä pro gradu -tutkielmissa saatuja tutkimustuloksia, jotka koskevat kyseisten piirteiden tiedostamista.

TAULUKKO 1. Tekstistä analysoidut piirteet. Tuloksissa ovat mukana myös ne *ts*-yhtymän edustukset, yleisgemaatio ja *tekkiin*-imperfektit, joista kirjoittajat keskustelivat tietoisesti.

Kielen piirre	Murteelliset esiintymiset f	Yleiskieliset esiintymiset murteellisissa viesteissä f	Yhteensä
svaavokaali <i>lh</i>	0	0	0
<i>lj</i>	12	1	13
<i>lk</i>	31	6	37
<i>lm</i>	5	0	5
<i>lp</i>	8	0	8
<i>ls</i>	1	6	7
<i>lv</i>	7	1	8
<i>hj</i>	8	2	10
<i>hl</i>	2	0	2
<i>hm</i>	9	0	9
<i>hn</i>	0	0	0
<i>hr</i>	0	0	0
<i>hv</i>	7	0	7
<i>nh</i>	6	1	7
<i>nj</i>	0	0	0
<i>rj</i>	17	4	21
svaavokaali yhteensä	113	21	134
yleisgemaatio	107	10	117
erikoisgemaatio itä/lounais	6 / 2	-	6 / 2
jälkitavujen vokaaliyhtymä <i>eA/OA</i>	32 / 10 (<i>iA/UA</i>)	0 / 0	33 / 11 (<i>ee / oo</i>)
inessiivi	52	15	67
<i>ts</i> -yhtymä	<i>ts</i> > <i>tt:t</i> <i>ts</i> > <i>ht:t</i> 32 5	0	37
<i>tekkiin</i> -imperfekti	5	-	5
<i>tk</i> -yhtymän assimilaatio <i>kk:ksi</i>	29	3	33 (<i>oot sä</i>)

Kuvio 1 havainnollistaa, kuinka monta kertaa prosentuaalisesti informantit ovat valinneet murteellisen muodon verrattuna ilmiön kaikkiin esiintymiskertoihin. Kuviossa on myös *ts*-yhtymän vaihtelu *ht* : *t*, sillä muutaman kommentoijan mielestä sitä käytetään Oulussa.

KUVIO 1. Murteellisen muodon prosentuaalinen osuus kaikista ilmiön esiintymispai-koista.

3.3.1. Svaavokaali

Svaavokaalit ovat epenteettisiä siirtymävokaaleja, jotka hajottavat eripaikkaisia konsonanttien yhtymiä painollisen tavun jäljessä. Yleensä ne ovat kestoaltaan vajaalyhyitä tai yksinäisvokaalin mittaisia, ja useimmiten svaavokaali on sama kuin edellisen tavun vokaali. Svaavokaaleja esiintyy savolaismurteiden lisäksi pohjalaismurteissa ja pohjoisissa hämäläismurteissa. (VISK 2008 § 33.) Oulun seudun murteessa svaavokaalia tavataan konsonanttiyhtymissä *lk*, *lp*, *lm*, *lv*, *lj*, *lh*, *rj*, *nh*, *hm*, *hn*, *hl*, *hr*, *hv*, *hj* ja *nj* (Pääkkönen 1994: 299; myös Mantila & Pääkkönen 2010: 92). Svaavokaali voidaan luokitella laajaalaiseksi puhekielisyydeksi (Mantila 1997: 14). Jo Kettusen kartoissa (1940) 199 ja 200 on nähtävissä, että ilmiö on levinnyt isoon osaan Suomea, mutta Pinolan (1997: 59) mukaan nykypuhesuomessa svaavokaalia esiintyy vieläkin laajemmalla alueella.

Aineistossani on runsaasti esimerkkejä svaavokaalin käytöstä (ks. taulukko 1). Kommenteissa on yhteensä 134 kohtaa, joissa loisvokaali on tai voisi olla. Se esiintyy murteellisena 84-prosenttisesti kaikista ilmiön esiintymispaikoista (kuvio 1), ja sitä on käytetty yhteensä 113 kertaa. Edellä lueteltujen konsonanttiyhtymien lisäksi olen työssäni tarkastellut myös yhtymää *ls*, vaikka se Oulun seudulla yleensä esiintyykin ilman svaavokaalia. Poikkeuksena sitä käytetään välillä, todennäköisesti affektisyydestä, paikannimessä *Helsinki* (Mantila & Pääkkönen 2010: 94). Koska aineistossani sitä käytetään kerran juuri ilmauksessa *Helsinki* muodossa *Helesingissä*, olen sen ottanut tutkimukseeni mukaan.

Materiaalissani ei ole yhtään sanaa, joissa olisi yhtymä *lh*, *hn*, *hr* tai *nj*. Mantilan ja Pääkkösen mukaan (2010: 94, 99) kielessämme ei ole kovin montaa ilmausta, joissa olisi yhtymä *lh*, ja myös *nj*-yhtymä on harvinainen. On siis luonnollista ja odotuksenmukaista, että omassanikaan suhteellisen suppeassa aineistossa ei kyseisiä yhtymiä sisältäviä sanoja ole. Lisäksi on muutenkin muistettava tuloksiani tarkasteltaessa, että ne ovat suuntaa antavia, sillä jotkin yhtymät esiintyvät kielessä taajemmin kuin toiset.

Selvästi eniten aineistossani on svaallisia esiintymiä sellaisissa sanoissa, joissa on yhtymä *lk* (31). Tällaisia ilmaisuja ovat esimerkiksi *tulukaa*, *ulukopuolinen*, *pelekää*, *telekkaria*, *olokkarin*, *jäläkeen* ja *melekeen*. Hokeman *Ookko nää Oulusta*, *pelekäätkö nää polliisia* esiintyminen aineistossa useita kertoja nostaa *lk*-yhtymien svaallisten esiinty-

mien lukumäärää. *lk*-sanat esiintyvät murteellisissa viesteissä, *ls*-yhtymän lisäksi, useimmiten myös yleiskielisessä muodossa. Toiseksi eniten svaavokaalia on käytetty *rj*-yhtymissä (17) ja kolmanneksi eniten *lj*-yhtymissä (12). Näistä esimerkki-ilmauksia ovat muun muassa *kirijottaa*, *kirijakieltä*, *turijake*, *pohojos-karijala*, *korijaamaan* ja *palijasjalakane*. *Kirijottaa* ja sen johdokset esiintyvät tekstissä useita kertoja murteellisessa muodossa, ja siksi *rj*-yhtymän sisältämiä sanoja on aineistossa melko paljon. Muita svaavokaalin sisältämiä yhtymiä on aineistossa kutakin 2–9 kappaletta.

Tulokset ovat linjassa aiemmin saatujen tutkimustulosten kanssa. Esimerkiksi *hv* on aineistossani joka kerta svaallisessa muodossa, mutta *nh* esiintyy sekä svaallisena että yleiskielisenä. Näin ollen esimerkiksi *kahvi* on materiaalissani aina *kahavi*, mutta *nh*-yhtymää on käytetty sekä svaallisena (*vanaha*) että kerran ilman svaata (*vanhempanikaan*). (*hv*- ja *nh*-yhtymistä Mantila & Pääkkönen 2010: 98, 100.)

Sekä Vähälän (2005) että Väänäsen (2006) tutkimuksissa nuoret tiedostivat svaavokaalin hyvin: Vähälän työssä yli 90-prosenttisesti ja Väänäsellä hieman alle 80-prosenttisesti. Lisäksi molemmissa tutkimuksissa nuoret suosivat omassa kielenkäytössään svaavokaalia hieman yli 70-prosenttisesti. (Vähälä 2005: 103–104; Väänänen 2006: 62, 64.) Myös Niemisen informantit tiedostivat Vähälän ja Väänäsen informanttien tavoin hyvin svaavokaalin. Hänen tuloksissaan svaavokaalia on käytetty 70-prosenttisesti. (Nieminen 2005: 17.) Häggin pro gradu -tutkielmassa avoimissa vastauksissa sekä miehistä että naisista yli 50 prosenttia oli sitä mieltä, että svaavokaali kuuluu Oulun seudun murteeseen. Myös monivalintatehtävissä svaallinen muoto yhdistettiin oululaisten käyttämään puhekieleen. Miehistä sen valitsi kaikki vastanneet ja naisistakin 96 prosenttia. Myös käännöstehtävissä sen käyttö oli hyvin yleistä. (Hägg 2014: 51–53.) Aineistoni tukee siis selkeästi sitä aiemmin saatua tutkimustulosta, että svaavokaali on vahva osa oululaisten käyttämää puhekieltä (ks. myös esim. Mantila & Pääkkönen 2010: 101).

3.3.2. Yleisgeminaatio

Suomalaisessa murteentutkimuksessa geminaatiolla viitataan ilmiöön, jossa pitkän vokaalin tai pitkänarvoisen diftongin edellä konsonantti pidentyy, useimmiten kahdentuu.

Suomen murteissa käytetään yleisgemaatiota, itämurteiden erikoisgemaatiota ja lounaismurteiden erikoisgemaatiota. Yleisgemaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa konsonantti on lyhyen painollisen tavun ja pitkän vokaaliaineksen välissä pidentynyt. Gemaatiolajeista se on Suomessa laajimmalle levinnyt. (Palander 1987: 9–10; myös Kettunen 1940: kartta 2.) Tutkimusten mukaan yleisgemaatio on yksi niistä piirteistä, jonka maallikot useimmiten murretutkimuksissa mainitsevat. Se yhdistetään useimmiten Oulun seudun lisäksi Savon murteeseen ja Pohjois-Karjalaan. Omassa aineistossani ilmiötä kuvaillaan ilmauksilla *puhua kahen konsonantin päälle, kaksoiskonsonantit ja konsonantin kahdennukset*. Näillä ja monilla muilla ilmauksilla yleisgemaatiota on kuvailtu myös aiemmissa maallikoiden metakieltä tarkastelevissa tutkimuksissa. (Mielikäinen & Palander 2014: 153–154.)

Itämurteiden erikoisgemaatiossa konsonantti pidentyy silloin, kun sen edellä on pitkä painollinen tavu tai pitkä tai lyhyt painoton tavu ja jäljessä on pitkä vokaaliaines. Itämurteiden erikoisgemaatio on gemaatiolajeistamme nuorin. Lounaismurteiden ilmiöstä on puolestaan kyse silloin, kun konsonantit *k, p, t* ja *s* kahdentuvat jälkitavun alussa soinnillisen äänteen ja pitkän tai lyhentyneen vokaaliaineksen välissä. Kyseisessä gemaatiossa ei konsonantin edellä olevan tavun pituudella tai painoasemalla ole merkitystä. (Palander 1987: 10–11; VISK 2008 § 29.) Kettusen kartan 2 (1940) mukaan laajentunutta gemaatiota eli itämurteiden erikoisgemaatiota esiintyy Oulun seudulla Ylikiimingissä, Tyrnävällä, Temmeksellä, Rantsilassa ja Vihannissa. Mielikäinen ja Palander toteavat (2014:156), että itämurteiden erikoisgemaation muodot ovat eilingvisteille vaikeampia havaita, ja syyksi on epäilty muun muassa sitä, että gemaatat eivät ole aina täysinäisiä vaan eräänlaisia väliasteita. Aina sitä ei havaita edes omasta puheesta. On siis luonnollista, että erikoisgemaatioista ei omassanikaan aineistossani ole kuin muutama esimerkki.

Materiaalissani on siis yleisgemaatioiden lisäksi muutama erikoisgemaatiotapaus: kuusi kappaletta itämurteiden erikoisgemaatiota ja kaksi esiintymää lounaismurteiden erikoisgemaatiosta. Esimerkiksi nimimerkki *alappikalappi* ja anonyymi kirjoittaja ovat käyttäneet viesteissään itämurteiden erikoisgemaatiota (esimerkit 18 ja 19). *Alappikalapin* tekstissä paikannimessä *Kokkola* on itämurteiden erikoisgemaatio ja nimimerkittömän henkilön viestissä verbissä *pelätä*.

(18) *Ekkönää tiää, että oululaiset ei lähe **kokkollaan** millään iliveellä ku sielä saa varua niitä...* (2)

(19) *Ekkönää ymmärrä mitä mä **pelekkään**? :D* (3)

Myös Palanderin itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitteitä käsittelevässä tutkimuksessa on mainittu samantyyppisesti erikoisgemmaatio matkimustapailussa *Pelkkääkkönä polliisii*. Palander toteaa kuitenkin, että tällaisessa yksittäisessä konsonantin pidentymässä, joka noudattaa erikoisgemmaation ehtoja, kyseessä ei ole välttämättä ollut pyrkimys erikoisgemmaatioon, vaan se voi olla assimilaation *tk > kk* vaikutusta. (Palander 2011: 88–89.) Aineistoni *pelekkään* on kiinnittänyt seuraavan kommentoijan huomion, ja hän korjaa muotoa (esimerkki 20). Hän käyttää mahdollisesti lieventääkseen sanomaansa modaalipartikkelia *kai*, joka ilmaisee arvelua tai todennäköisyyttä. Kyseinen partikkeli nimenomaan kielteisessä yhteydessä merkitsee usein myös samaa kuin ilmaus *tuskin*. (VISK 2008 § 1603.)

(20) *Ei kai se pelekkään ole ku vaan pelekää. Mää en ainakaan polliisia pelekää, mää pelekään pimiää ku sielä assuu kuitenkin niitä mörköjä, ja ne syö ihmisiä iltapalaksi.* (3)

Ilmeisesti alkuperäinen *pelekkään*-muodon käyttäjä puolestaan vastaa kommenttiin toteamalla, että on *aina puhunu kahen konsonantin päälle* ja ettei sitä ole mihinkään lakiin kirjoitettu, että Oulun murteeseen eivät kaksoiskonsonantit kuuluisi. Hän toteaa vielä, ettei aivan Oulusta kotoisin olekaan vaan hieman Oulua etelämpää. Hänen viestinsä on gemmaatioiden kannalta erittäin mielenkiintoinen, sillä hän käyttää itämurteiden erikoisgemmaation ja yleisgemmaation lisäksi lounaismurteiden erikoisgemmaatiota (esimerkki 21).

(21) *No mä oon aina puhunu kahen konsonantin päälle. :D - - Mies ei tykkää **yhttään**. :P* (3)

Sen lisäksi, että *pelekkään*-muotoa koskevassa keskustelussa on käytetty erilaisia gemmaatioita, se on samalla myös murrejärjestelmän tietoista kommentointia. Näin ollen olen käsitellyt kyseistä keskustelua myös luvussa 3.2.

Suurin osa kaikista gemmaatiotapauksista aineistossani ovat yleisgemmaatioita. Kuten taulukosta 1 nähdään, murteellisissa viesteissä on yhteensä 107 yleisgemmaatioesiinty-

mää ja 10 yleiskielistä kohtaa, joissa geminaatio olisi mahdollinen. Aineistossani yleisgeminaatiota siis käytetään 91-prosenttisesti (kuvio 1), ja siten sen käyttö on hyvin säännönmukaista. Seuraavassa on muutama esimerkki aineiston yleisgeminaatioesiintymistä.

(22) *Pittää* kyllä hyvin paikkansa tuo, että jotku alakaa jo lyhyen eteläsuomen reisun jälkeeen **puhhuun** niinkö etäläsuomalaiset. (4)

(23) - - oookoo nää oulusta, pelekääkkö nää **polliisia** :D (4)

(24) *Oulunmurre* leviää *Merimaijenmurretta*. Tätä kyllä **ossaa** porista, mutta kirjottaa en **ossaa**. (5)

(25) *Oululainen* **puhhuu** ihan oikiaa murreasiaa. (5)

Vähälän tutkimuksessa nuoret tiedostivat yleisgeminaation yli 90-prosenttisesti ja lisäksi suosivat sitä omassa kielenkäytössään yli 70-prosenttisesti. Väänäsen tutkimuksessa vastaavat luvut olivat 77,8 ja 71,4 prosenttia. (Vähälä 2005: 103–104; Väänänen 2006: 38–39.) Myös Niemisen informantit ovat käännöstehtävissä käyttäneet paljon yleisgeminaatiota: 82,5 prosenttia vastanneista on kirjoittanut *tulee*-verbin geminoituneena. (Nieminen 2005: 23.) Myös Häggin (2014: 35) tuloksissa yleisgeminaatio yhdistetään vahvasti osaksi oululaista murretta.

Näyttäisi siltä, että omassa työssäni yleisgeminaation käyttöprosentti olisi hieman suurempi kuin esimerkiksi Vähälän ja Väänäsen töissä olevat suosimisprosentit, jotka siis kertovat siitä, kuinka moni vastanneista on kertonut itse käyttävänsä kyseistä murrepiirrettä. On kuitenkin muistettava, että lukuja ei voi suoraan keskenään verrata, sillä töissä on käytetty erilaisia tutkimusmenetelmiä ja lisäksi aineistot ovat erilaiset. Tulokset antavat kuitenkin selvästi samansuuntaiset tulokset; oululaiset eivät kaihda yleisgeminaation käyttöä, vaan se on selvästi osa alueen puhekieltä.

3.3.3. Jälkitavujen vokaaliyhtymät *eA* ja *OA*

Oulun seudun murteessa vokaaliyhtymät *eA* ja *OA* edustuvat muodossa *iA* ja *UA* (Pääkkönen 1994: 289; Mantila & Pääkkönen 2010: 206–211). Myös omassa aineistossani kyseiset yhtymät edustuvat hyvin säännönmukaisesti murteellisessa muodossa: teksteissä on käytetty murteellista varianttia *iA* yhteensä 32 kertaa ja *UA*-muotoa 10 kertaa. Esimerkiksi nimimerkki *alappikalappi* kirjoittaa, että *ei nää kellua ku ei oo valua, näin*

syssyllä. Seuraavassa on neljä esimerkkiä lisää kyseisten yhtymien murteellisesta käytöstä. Esimerkit 26 ja 27 ovat viestiketjusta, jossa aloittaja kyselee muilta, millaista Oulun murre on. Lisäksi hän pyytää ihmisiä kirjoittamaan jotain kyseisellä murteella. Esimerkki 28 on Kalevan juttutuvan toisen viestiketjun avausviestistä, jossa nimimerkki *oululainen* pohdiskelee, miksi juttutupaan ei enää kirjoiteta viestejä Oulun murteella. Esimerkissä 29 nimimerkki *Lämpö Mämpö* esittää oman vastauksensa *oululaisen* kysymykseen.

(26) *Mää aattelin vielä törnäyttää kahavit ja kattua elokuvvaa.* (3)

(27) *maitua, puurua* (3)

(28) *Miksi ei täällä enään kukkaan oulun murteella kirjota, ratio Pookissa Hartikan Pate ei oulun murretta häpiä.* (5)

(29) *Nose vaan johtuu siitä, että se olis hirviä vaikia lukia. ja hijasta* (5)

Kuten Pääkkönen (1994: 289) toteaa, voi tavunrajalla olla siirtymä-äänne *j* tai *v*. Tällaisia muotoja on myös omassa aineistossani, esimerkiksi ilmaisuissa *komija*, *oikija* ja *häpijää*. Aineistossa molemmat vokaaliyhtymät esiintyvät myös kerran monoftongiutuneina: *oikkeesti* ja *savvoo* (kyseisten vokaaliyhtymien monoftongeista ks. Mantila & Pääkkönen 2010: 209–210). Tutkimusten mukaan nykypuhekielessä usein kyseiset jälkitavujen vokaaliyhtymät ovat viime aikoina muuttuneet pitkiksi vokaaleiksi *ee* ja *oo*. Oulunkin alueen murteesta tehtyjen tutkimusten mukaan alueen puhekielessä keskenään kilpailevat murteellinen, yleiskielinen ja nykypuhesuomessa yleistyvä muoto, ja moni 2000-luvun nuori käyttää puheessaan yleiskielistä tai prestiisiasemassa olevaa muotoa. (Mielikäinen 1991: 36–38, Mantila & Pääkkönen 2010: 217–218). Tähän nähden on hieman yllättävää, että murteellinen muoto edustuu aineistossani selkeästi yleisimpänä varianttina.

Aineistossani käytetään oululaista murremuotoa sekä *eA*- että *OA*-vokaaliyhtymissä yli 90-prosenttisesti (kuvio 1). Luvut ovat suuremmat kuin esimerkiksi Vähälän ja Väänäsen tutkimuksissa. Vähälän tutkimuksessa 77,6 prosenttia oululaisnuorista tiedosti *kippiä*-muodon ja lisäksi sitä suosi omassa kielenkäytössään hieman yli 60 prosenttia. *maitua*-muodon puolestaan tunnisti Vähälän tutkimista nuorista 44,4 prosenttia ja sitä kertoi itse suosivansa alle 20 prosenttia vastanneista. Väänäsen tutkimuksessa ylikiiminkiläisnuorista 82,5 prosenttia tiedosti *pimiä*-muodon ja *tyttyä*-muodon 58,7 prosenttia. Suosimisluvut prosentteina Väänäsen työssä olivat 79,4 (*pimiä*) ja 42,9 (*tyttyä*). (Vähälä 2005: 56, 58, 61, 63; Väänänen 2006: 20–21, 23–24.) Niemisen tutkimuksessa *eA*-

Oulun seudun murretta ja kuinka hänen etelästä kotoisin oleva miehensäkin on alkanut käyttää puheessaan oululaisia ilmauksia. *Renttahailekku* käyttää muun muassa yleisgemiinaatiota ja svaavokaalia, mutta inessiivistä yleiskielistä varianttia *-ssA*.

(32) *Sano mulle että mun puhheessa on hienompia ilimasuja joillekki sannoille ku heijän murteessa.* (5)

Kuten taulukosta 1 nähdään, yksi-s:istä inessiiviä on aineistossa käytetty yhteensä 52 kertaa ja yleiskielistä varianttia murteellisissa viesteissä yhteensä 15 kertaa. Kun tarkastellaan koko aineiston inessiivitapauksia, selviää, että *sA*-variantti on selvästi yleisempi kuin yleiskielinen muoto, sillä murteellista muotoa on käytetty 78-prosenttisesti (kuvio 1). Luku on jälleen korkeampi kuin esimerkiksi Vähälän ja Väänäsen töissä olevat suomisprosentit, jotka kuvastavat siis sitä, kuinka moni nuori on itse kertonut kyseisen murremuodon kuuluvan puheeseensa. Vähälän työssä oululaisnuorista 61,7 prosenttia tiedosti yksi-s:isen inessiivin kuuluvan Oulun seudun murteeseen ja 19,2 prosenttia kertoi sitä itse suosivansa. Väänäsen tutkimuksessa vastaavat luvut olivat 31,7 ja 23,8 prosenttia. (Vähälä 2005: 51, 53; Väänänen 2006: 35, 37.) Niemisen tutkimuksen käännöstehtävissä noin 54 prosenttia vastaajista käytti yksi-s:stä inessiiviä (Nieminen 2005: 33). Häggin avoimissa kysymyksissä yksi-s:inen inessiivi edustui miehillä ja naisilla noin 20-prosenttisesti, mutta monivalinta- ja käännöstehtävissä sitä käytettiin runsaammin. Erityisesti monivalintatehtävissä *koulusa* edustui paljon useammin kuin muodot *koulussa* ja *koulus*, mutta käännöstehtävissä valittujen muotojen variaatio oli suurempi. (Hägg 2014: 56–58.)

3.3.5. *ts*-yhtymä

ts-yhtymä on murrepiirre, joka on aineistoni viesteissä herättänyt eniten tietoisia keskustelua. Tämän lisäksi sitä on käytetty myös murteella kirjoitetuissa viesteissä. Tähän olen laskenut sekä tietoisessa keskustelussa että muuten murteellisissa viesteissä olevat esiintymät.

Omassa aineistossani on dilemmana juuri se, kumpaa varianttia *tt* vai *ht* Oulun seudulla käytetään. Keskustelu viriää viestistä, jossa kirjoittaja kertoo omasta suhtautumisestaan

Oulun seudun murteeseen ja käyttää tekstissään *ts*-yhtymän vastineena *ht*:tä. Viesti herättää keskustelun, jossa monet kertovat näkemyksensä siitä, mitä muotoa kyseisellä rannikkoalueella käytetään. Osa kirjoittajista on tehnyt hyvin tarkkoja havaintoja, joista olen kirjoittanut tarkemmin luvussa 3.2.

Taulukosta 1 nähdään, että aineiston murteella kirjoitetuissa viesteissä on yhteensä 37 kappaletta *ts*-yhtymän edustuksia. Näistä selvästi valtaosaan on valittu *tt* : *t* -vaihtelu, jonka sisältäviä esiintymiä on aineistossa yhteensä 32 kappaletta. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistossa konsonanttiyhtymä *ts* edustuu 86-prosenttisesti muodossa *tt* : *t* (kuvio 1). Viidessä kohdassa on käytetty varianttia *ht*. Aineistossa on nähtävissä myös esimerkiksi *itse*-sanan vaihteleva muoto (esimerkit 33 ja 34), sillä sitä käytetään sekä muodossa *itte* että *ite* (ks. ilmiöstä Pääkkönen 1994: 289).

(33) *Tekkiin pahhaa ruoka kans - -. Mitä itte tekkiit?* (3)

(34) *Itte en tänne paliokaa murteella tänne raapusta, ku siit ei kovi moni tykkää.* (5)

Olen tarkastellut yhtenäisenä pakettina kaikkia *ts*-yhtymiä, mutta esimerkiksi Vähälä on työssään analysoinut erikseen sanoja *itse* ja *metsän*. Tutkimuksissa saatuja lukuja on siis hanakala vertailla suoraan keskenään. Vähälän tutkimuksessa *itse*-sanon oululaisen *itte*-muodon tiedosti 30,8 prosenttia oululaisnuorista ja sitä kertoi *itse* suosivansa 21,3 prosenttia. *metsän*-ilmauksen oululaismurteisen *mettän* kohdalla luvut olivat prosentteina 29,6 ja 13,7. *ite*-muotoa kertoi suosivansa 72 prosenttia ja *metän*-muotoa 72,6 prosenttia. (Vähälä 2005: 92, 94, 96–97.) Väänänen on tutkinut *metsä*-sanaa, ja hänen tutkimustuloksensa mukaan 76,2 prosenttia tiedosti *mettä*-muodon. Hänen informanteistaan sitä kertoi *itse* suosivansa 82,5 prosenttia. (Väänänen 2006: 32–33.) Molemmissa tutkimuksissa on muutama informantti kertonut suosivansa muotoa, jossa *ts*-yhtymä on muodossa *ht* (*ihte*, *mehtän* ja *mehtä*). Lähes kaikki Niemisen informantit ovat käännöstehtävissä valinneet murteelliset variantit yleiskielisen *ts*:n sijaan (Nieminen 2005: 36). Häggin tutkimuksessa *ts*-yhtymä mainitaan avoimissa vastauksissa todella harvoin. Monivalintatehtävissä muodot *ite* ja *itte* valittiin selvästi useammin kuin *ihte* tai yleiskielinen *itse*. Käännöstehtävissä ilmaus *metsässä* oli useimmiten muodossa *metässä*, mutta vastauksissa oli käytetty myös ilmausta *mettässä* ja muutama informantti oli kääntänyt *ts*-yhtymän *ht*:ksi. Vain hyvin harva käytti yleiskielistä muotoa. (Hägg 2014: 29–30.) Samalla tavalla myös omassa aineistossani muutamassa viestissä henkilö on sitä mieltä,

että oululaiset käyttävät *ht*-variantin sisältämää muotoa *mehtää* ('metsää'). Moni näyttää kuitenkin sekä aiempien tulosten että oman aineistoni perusteella ajattelevan, että oululaiset käyttävät *tt* : *t* -varianttia.

3.3.6. *tekkiin*-tyyppinen imperfekti

Tekkiin, *menniin* -tyyppistä imperfektiä käytetään erityisesti Oulun kaupunkiseudulla asuvien nuorten keskuudessa, ja piirre on nykyisin leviävä ja kyseisellä alueella yleinen. Seudun vanhassa murteessa kyseistä ilmiötä ei esiinny. (Mantila & Pääkkönen 2010: 166; Heikkinen & Mantila 2011: 152.) Diftongillisissa imperfektimuodoissa voi olla tavallinen yleisgeminaatio (*puhhuin*), vahvan asteen yleistymä (*sortuin*), näiden molempien yhdistelmä (*kuttoin*) tai sellainen vahva aste, joka näyttää yleisgeminaatiolta (*mukkuin*). Tutkimusten mukaan *i*-loppuisten diftongien palautus, yleisgeminaatio, vahvan asteen yleistyminen ja se, että monikon ja imperfektin paradigmien selkeyttä, ovat vaikuttaneet *lattoisa-*, *sortuin-* ja *tekkiin-*tyyppisten muotojen syntyyn. Lisäksi Mantila toteaa, että juuri Oulun seudun murteen kehitykseen on yhteydessä kaksi erityispiirrettä. Ensinnäkin alueella kyseisessä taivutuksessa eivät ole mukana vain nominit, vaan siihen ovat tempautuneet myös imperfektit, ja nimenomaan ne ovat nopeasti yleistymässä. Toisekseen Oulun seudun murteen nominien monikkotaivutusta tarkastellessa huomataan, että *A-*, *e-* ja *i*-vartaloissa kyseinen kehitys on harvinainen, esimerkiksi *poikiissa-*, *mäkkiissä-* ja *pappiilla-*tyyppisiä ilmaisuja ei juurikaan alueella käytetä. *Tekkiin*-muodoissa on sekä vahvan asteen yleistymä että yleisgeminaatio ja lisäksi sekundaarisesti pidentynyt *i*. (Mantila & Pääkkönen 2010: 166–167, 177, Oulun seudun murteen kehityksestä 178–188.)

Esimerkissä 35 nimimerkitön kirjoittaja mainitsee Oulun seudun murteeseen kuuluvan erikoisia verbitaivutuksia. Näillä verbimuodoilla hän tarkoittaa imperfektin *tekkiin*-tyyppisiä ilmauksia. Esimerkin muodot eivät kuitenkaan aivan noudata *tekkiin*-tyyppisen imperfektin rakennetta, sillä informantin käyttämissä muodoissa ei ole pitkää *i*-tä. Esimerkissä 36 puolestaan on käytetty imperfektiä *tekkiin*, mutta kyseinen henkilö ei erikseen kommentoi verbitaivutuksen poikkeavuutta yleiskielen imperfektiin verrattuna.

(35) *hulluja verbitaivutuksia, kuten **Lukkikko** nää sen kirjan / **näkkikkö** nää...* (3)

(36) *Mitä nää **tekkiit** tännää?* (3)

Koko aineistossani on *tekkiin*-tyyppisiä imperfektejä yhteensä viisi kappaletta. *tehdä*-verbi on aineistossani yhden kerran muodossa *tekkiin* eli yksikön ensimmäisessä persoonassa ja kahdesti yksikön toisessa persoonassa *tekkiit*. Muita esiintymiä ovat edellisessä esimerkissäkin olevat *lukkikko* ja *näkkikkö*. Vähälän tutkimuksessa 68 prosenttia vastanneista on tiedostanut *lukkiin*-muodon ja sitä kertoi suosivansa 44 prosenttia. Hän on tutkinut myös ilmausta *panniin* ('panin'), ja sen kohdalla tiedostamisprosentti oli 51,9 ja suosimisprosentti vain 8,9. (Vähälä 2005: 85–86, 88–89.) Häggin avoimissa vastauksissa *tekkiin*-tyyppinen imperfekti esiintyy hieman yli 10-prosenttisesti sekä miehillä että naisilla. Monivalintatehtävissä informantit valitsivat lähes yhtä usein murteellisen *olliit* ja *antoit* kuin kyseisten verbien yleiskieliset muodot *olit* ja *annoit*. Poikkeuksena tähän miesten kohdalla *olliit* oli selvästi suosittumpi kuin yleiskielinen *olit*. Käännöstehävissä *sannoin*-muoto on yleiskielistä varianttiaan suosittumpi, mutta puolestaan *nähdä*-verbin *näin*-muotoa käytetään selvästi useammin kuin ilmausta *näkkiin*. (Hägg 2014: 39–40.) Väänänen ja Nieminen eivät ole tarkastelleet tutkimuksissaan *tekkiin*-tyyppisen imperfektin tiedostamista ja suosimista. (Ks. *lukkiin*-, *panniin*- ja *hoit(t)iin* tyyppisten imperfektimuotojen havaitsemisesta Mantila 2013: 413–419.) Koska omassa aineistossani on vain viisi *tekkiin*-tyyppisen imperfektin esiintymää ja lisäksi tutkimusaineisto ja -menetelmä ovat erilaiset kuin edelle kuvailluissa aiemmin valmistuneissa pro gradu -töissä, ei lukuja pysty kunnolla vertailemaan keskenään.

3.3.7. *tk*-yhtymän assimilaatio *kk*:ksi

Pääkkönen (1994: 291) toteaa, että Oulun seudun murteessa loppu-*t* mukautuu samantapaiseksi kuin sen perässä oleva klusiili. Muutos tapahtuu sisäisessä ja ulkoisessa sandhissa, esimerkiksi *annakko*, *hampaakki* ja *ei tarvinnup pyytää*. Kyseessä on länsimurteille ominainen piirre. Tämä ilmiö on maallikoiden metakielen tutkimuksissa yhdistetty muun muassa Ouluun, jolloin sitä on kuvailtu niin, että *t korvautuu k:lla* (Mielikäinen & Palander 2014: 181).

Omassa aineistossani *tk*-yhtymä on assimiloitunut *kk*:ksi yhteensä 29 kertaa ja yleiskielisenä se edustuu kolme kertaa. Lisäksi nimimerkiltä *jepsu* ihmiset välillä kysyvät *oot sä Oulusta*, josta kysymyspartikkeli *-kO* ja sen myötä assimilaatio puuttuvat kokonaan. Kyseessä näyttäisi aineiston perusteella olevan murrepiirre, joka alueella edustuu yleensä murteellisessa muodossa, sillä kaikista *tk*-yhtymän esiintymistä 88 prosenttiyksikköä on assimiloitunut. *kk*-yhtymien määrään luonnollisesti vaikuttaa se, että kyseinen assimilaatio esiintyy murrealueen tunnetuimmassa ja tyypillisimmässä hokemassa *ookko nää*. Muita kyseisen assimilaation sisältäviä ilmauksia aineistossa on esimerkiksi *pelkääkkö* (joka usein on *ookko nää* -hokeman jatkokysymys), *puhukko*, *väänäkkö* ja *tiijäkkönää*. Muutamassa esimerkissä *tk*-yhtymä on kuitenkin säilynyt ilman assimiloitumista, kuten ilmauksessa *jotku*.

Nimimerkin *pelkääkkönä* viesti on mielenkiintoinen. Siinä hän antaa seuraavat esimerkit Oulun murteesta: *Ookko nä Oulusta, pelkääkkönä polliisia, juaksetkona mutkia, hai-setkona pahalle*. Assimilaatio on tapahtunut kahdessa ensimmäisessä *tk*-yhtymän sisältämässä kohdassa, mutta kaksi muuta on kirjoitettu ilman assimilaatiota. Syynä voi olla esimerkiksi se, että *ookko nä Oulusta, pelkääkkönä polliisia* tunnetaan laajasti Oulun alueen ulkopuolellakin, joten informantti on mahdollisesti kuullut sen useamman kerran kuin jälkimmäiset ilmaisut. Assimilaatio ei siis yllä hänellä jokaiseen *tk*-yhtymäänsä, ja näin ollen edustu säännönmukaisesti aina samallakaan kielenkäyttäjällä.

Kyseinen assimilaatio oli Palanderin itä- ja eteläsuomalaisille tekemässä tutkimuksessa yleisin esimerkeistä ilmennyt murrepiirre Oulun seudun murteen kohdalla. Tulokseen vaikutti *Ookkonä(ä) Oulusta* -matkimusten ja siihen liittyvien jatkokysymysten määrä. Muita kyseisen assimilaation sisältämiä esimerkkejä Palanderin aineistossa olivat muun muassa *tuukkonää* ja *syökkönää*. (Palander 2011: 86, 88.)

Kuten kuvioista 1 nähdään, *tk* on assimiloitunut aineistossani *kk*:ksi 88-prosenttisesti. Vähälä ja Nieminen eivät ole tarkasteleet tutkimuksissaan *tk*-yhtymän assimiloitumista, mutta Väänänen ja Hägg ovat. Väänänen tutkimuksessa 55,6 prosenttia informanteista tiedosti *tuukko*-muodon ('tuletko') ja 68,3 prosenttia kertoi suosivansa sitä itse (Väänänen 2006: 45–46). *tk*-yhtymän *ookko*-variantista kertoo Häggin avoimissa vastauksissa sekä miehistä että naisista hieman yli 30 prosenttia. Monivalintatehtävissä *jokku*-muoto ('jotkut') edustuu miehillä ja naisilla hieman yli 70-prosenttisesti, ja käännöstehtävissä

kk-yhtymän on valinnut yli 90 prosenttia sekä miehistä että naisista. (Hägg 2014: 25–26.) Omassa aineistossani prosentuaalisesti *tk* on assimiloitunut *kk*:ksi useammin kuin Väänäsen aineistossa, mutta Häggin erityisesti käännöstehtävistä saamien lukujen kanssa oma tulokseni on samankaltainen. Toki jälleen tuloksia vertaillen tulee muistaa käytettyjen tutkimusaineistojen ja -menetelmien erilaisuus.

3.4. Havaintoja murteen muuttumisesta ja variaatiosta

Aineistossani viitataan muutamissa viesteissä murteen muuttumiseen. Kirjoitetaan esimerkiksi *vanhasta Oulun murteesta, jota harvoin kuulee*, ja nimimerkki *joopa joo* kuvailee kommentissaan (esimerkki 37), kuinka murretutkijoiden vanhat murremuodot tuntuvat vierailta.

(37) *En ossaa vanhaa oulun murretta, tai mitä lie, mitä ne murretuntijat väittää. Niillä on semmosia sanoja listoilla joista en oo koskaan kuullutkaan, ei muuten ole minun vanhempanikaan.* (4)

Tietoisesta murrejärjestelmän kommentoinnista olen kirjoittanut jo luvussa 3.2. Tässä luvussa käsittelen sen sijaan niitä viestejä, joissa kerrotaan siitä, kuinka Oulun murre on aiempaan verrattuna nykyisin erilaista. Keskustelun aiheina ovat puhekielen pikapuheumuodot ja yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan persoonapronominit. Kalevan jututuvan keskustelussa *Avojalakanen muuttolintu* aloittaa viestinsä näin:

(38) *Oulun murre kuolee pois. Nykyajan nuoret (varsinki tytöt) puhuu jo, että ”toi, noi, mä, sä, miks ja siks”. Ihan niinku niitä hävettäs puhua koti-seutusa murretta.* (4)

Lisäksi kyseinen kirjoittaja kertoo pitkässä kommentissaan omista havainnoistaan, kuinka etelään muuttavat oululaiset unohtavat oman murteensa toisin kuin esimerkiksi savolaiset, pohjoiskarjalaiset ja eteläpohjanmaalaiset. Kirjoittaja pohtii, onko syynä Oulun murteen ja yleisesti pohjoisen taustan häpeäminen. Viestiin vastaavat *no just* ja *Rolli* seuraavasti:

(39) *Minunkin nuoruudessa käytettiin noi ja toi sanoja, samoin miks ja siks, en ole oikein koskaan tykännyt mää tai nää sanoista, käytän minä tai sinä. Ja olen toisenpolven oululainen. Olin nuori -80 luvulla.* (4)

(40) *Oulun murre on kuollu jo ajat sitte. 200 vuotta täällä puhuttiin ”minä” ja ”sinä” eikä mitään naurettavia ”mää” ja ”nää” ja muita nykyajan kotkotuksia. Onko se joku häpiä että on syntyny pohojosesa ja pittää alakaa väänteleen kieltä miten sattuu eikä kukkaan puhu niinkö agricolan aikana?* (4)

Maallikot havaitsivat persoonapronominit helposti ja myös käyttävät niitä erotellessaan aluemurteita. Persoonapronomineja on käytetty esimerkiksi murteita tai niiden puhujia kuvailtaessa (*nää-kieli, mie-jengi*), ja lisäksi niitä on hyödynnetty matkimusten osina. On huomattu, että usein ei-lingvistit kuvailevat vastineet perusmuotoisten yksikön 1. ja 2. persoonan pronomineille, kun heidän tehtävänä on kertoa esimerkkejä aluemurteiden kielenaineuksista. (Mielikäinen & Palander 2014: 185.) Omassa aineistossani ei ole puhuttu erityisesti persoonapronomineista kuin edelle olevissa kolmessa viestissä, eli aineistoni poikkeaa tältä osin aiempiin tutkimustuloksiin verrattuna.

Rolli kuvailee *mää-* ja *nää-*variantteja *nykyajan kotkotuksiksi*. Onkin kielitieteellisesti totta, että Oulun seudun vanhassa murteessa on käytetty yksikön 1. ja 2. persoonan pronomineina Kettusen mukaan (1940: kartta 112) muotoja *minä, sinä* (~ *mä, sä, ma, sa*). Tarkastelen seuraavaksi yksikön 1. pronominia ja sen variantteja. Nykyisin alueella käytetään *mää-* ja *mä-*variantteja, joista *mä* on harvinaisempi. On arveltu, että *mää:n* yleistyminen voi olla yhteydessä siihen, että yksikön toisen persoonan pronomina *nää* on kasvattanut suosiotaan. Lisäksi on mahdollista, että *mää* on murteen omapohjaista kehitystä, sillä sitä on esiintynyt jo 1800-luvun loppupuolella syntyneiden kielessä. (Mantila & Pääkkönen 2010: 39–40.)

Yksi stereotyyppisimpiä piirteitä Oulun seudun murteessa on yksikön 2. persoonan pronominin variantti *nä* ~ *nää*. Kyseinen muoto esiintyy monissa matkimuksissa, jotka tunnetaan Oulun alueen ulkopuolellakin. Vaikka *nää:tä* käytetään nykyään enemmän, *nä* on alkuperäinen muoto, ja tämä voidaan perustella seuraavasti. Ensinnäkin muotoa *nä* ~ *nää* käytetään selkeästi useimmiten *kO*-liitepartikkelillisissa vaihtoehtokysymyksissä, ja se onkin mahdollisesti sen alkuperäinen esiintymiskonteksti. *nä* on todennäköisesti kehittynyt kulumalla muodosta *sinä* sellaisissa muodoissa, joissa on *kO*-liitepartikkeli. Ilmiössä on kyse pronominin kliittistymisestä. Tämän lisäksi on kovin

epätodennäköistä, että ilmauksesta *sinä* olisi muodostunut suoraan muoto *nää* ilman, että välissä olisi ollut variantti *nä*. Pitkävokaalinen versio on nykyään Oulun seudulla erittäin elävä pronomini ja mahdollisesti jonkin verran ekspansiivinen ja paikallinen innovaatio. (Mantila & Pääkkönen 2010: 40, 42–43.) *Rolli* on siis tehnyt hyvin tarkkoja ja kielitieteellisesti oikeita havaintoja siitä, että muodot *minä* ja *sinä* ovat nykyisin usein korvautuneet *mää* ja *nää* varianteilla.

Avojalakanen muuttolintu on kiinnittänyt huomiota myös ikään ja sukupuoleen toteamalla nuorten ja erityisesti tyttöjen käyttävän lyhyitä muotoja *toi*, *noi*, *mä*, *sä*, *miks* ja *siks*. Kielitieteessäkin esimerkiksi muotoja *mä* ja *sä* pidetään yleispuhekielisinä tai nykypuhekielisinä, ja lisäksi niiden on havaittu leviävän etelästä ja lännestä myös muualle Suomeen erityisesti nuorten ja kaupungeissa käytetyn kielen kautta (Mielikäinen & Palander 2014: 190). Ei siis ole ihme, että *Avojalakanen muuttolintu* pitää muun muassa muotoja *mä* ja *sä* tyypillisinä nuorten kielen piirteinä. Hägg on tutkinut pro gradu -työssään (2014) ei-lingvistien näkemyksiä Oulun seudun murteesta ja sen sosiaalisesta variaatiosta. Hän on tarkastellut esimerkiksi 1. ja 2. persoonan pronomineja. Häggin saamat tutkimustulokset ovat samassa linjassa kuin nimimerkin *Avojalakanen muuttolintu* havainnot, sillä myös Häggin mukaan (2013: 67–68) monien hänen informanttiensa mielestä muodot *nää*, *sää* ja *sä* ovat nuorten käyttämiä muotoja. Maallikoiden mielestä naiset tällä alueella käyttävät miehiä useammin variantteja *sinä* tai *sä* ja erityisesti nuoret miehet muotoa *nää*. Annikki Vikberg on artikkelissaan (1997) tarkastellut koivasti Oulun yliopistossa tehtyjä tutkimuksia persoonapronomineista. Hänenkin mukaansa *mä* ja *sä* ovat yleistuvia puhekielisyksiä. Vikbergin mukaan esimerkiksi Oulun lähellä olevassa Iissä *mä*-varianttia suosivat erityisesti nuoret naiset mutta *sä*-variantin sijasta siellä käytetään enemmän muotoa *sinä*. Muhoksella *sä* on kuitenkin käytössä työikäisillä ja nuorilla, ja lisäksi sitä tavataan siellä jonkin verran myös eläkeläisillä. (Vikberg 1997: 49–51.)

Avojalakanen muuttolintu luokittelee myös ilmaisut *toi*, *noi*, *miks* ja *siks* oululaisen nuorison ja erityisesti tyttöjen käyttämiksi muodoiksi. *miks* ja *siks* -sanoissa on *i:n* loppuheitto, joka on laaja-alainen puhekielen ilmiö (VISK 2008 § 37), joten niitä hyvin todennäköisesti voi kuulla myös oululaisten käyttäminä. Kettusen murrekartan mukaan (1940: kartta 157) *toi*-muotoa käytetään lounais- ja hämäläismurteissa Päijät-Hämeeseen ja Mäntyharjulle asti. Mielikäisen nykypuhekielen piirteitä kuvaavan levik-

kikartaston (1991) mukaan kyseinen muoto on käytössä laajemmalla alueella kuin Ket-tusen kartassa on kuvailtu. Mielikäisen kartan mukaan sitä tavataan tilapäisesti esimer-kiksi Pohjois-Pohjanmaalla Kalajoella ja Saloisessa, joka nyttemmin on liitetty osaksi Raahea. Lisäksi hänen mukaansa on odotuksenmukaista, että variantti säilyy ja yleistyy nykyisessä puhekielessä, sillä se on käytössä tiheimmin asutuilla murrealueilla, ja on olemassa myös viittauksia siitä, että se on ekspansiivinen ja muodikas. (Mielikäinen 1991: 30–31.) Mielikäisen tutkimustuloksesta on ehtinyt kulua aikaa jo yli 20 vuotta. Mikäli variantin on arveltu säilyvän ja yleistyvän jo Mielikäisen tutkimuksen aikaan, on täysin mahdollista ja myös odotuksenmukaista, että se on nykyisin levinnyt vielä laa-jemmalle alueella ja olisi siten käytössä myös Oulun seudulla.

4. OULUN SEUDUN MURTEEN METAKIELI KESKUSTELUPALSTOILLA

Hiidenmaa toteaa, että kielestä puhuminen on ihmislajille ominaista ja kieli on asia, johon suhtautumiseen liittyy monesti erilaisia tunnereaktioita. Yksi olennainen osa kielenkäyttöä on kielen arviointi sekä sen arvottaminen. Kun ihminen arvioi kielenkäyttöä, hän usein kuvailee yleisinä totuuksina omia kokemuksiaan ja reaktioitaan. Jokin kielenpiirre esimerkiksi *ärsyttää* tai *kuulostaa oudolta*. (Hiidenmaa 2004: 9, 16–18.) Kun maallikot tekevät murteista havaintoja, ne pohjautuvat erityisesti vertailuun. Lisäksi murteista syntyvät kuulovaikutelmat ovat päähuomion kohteena. On myös tutkittu, että murteisiin ja niiden käyttöön liittyy erittäin vahvoja sekä myönteisiä että kielteisiä asenteita. Ja koska murteita kuvaillaan ja vertaillaan omista lähtökohdista käsin, voi sama murre saada täysin erilaisia luonnehdintoja riippuen siitä, kuka murretta kuvailee. (Mielikäinen & Palander 2014: 79–80, 101.)

Murrebuumin myötä on syntynyt paljon erilaisia murteella kirjoitettuja tekstejä, ja kuten Heikkinen ja Mantila (2011: 149) toteavat, murteet ovat levinneet myös internetiin, jossa sekä käytetään murteita että keskustellaan niistä. Oma aineistoni on kerätty internetin keskustelupalstoilta, ja se tukee täysin edellä kirjoitettua; murteilla kirjoitetaan keskustelupalstoille, ja murteet myös puhuttavat ihmisiä. Nimimerkin *Ruusi1* viesti on tästä yksi esimerkki (40).

(40) *Se on kuule statikunti Suomen maan rikkautta, että meiltä on eri alueilla murteita. Jos se särähtää korvaan niin revi siitä kirjakielen sanakirjastasi muutama sivu ja tunge ne kaikkiin ruumisi aukkoihin. (2)*

Aiempien metakielestä tehtyjen tutkimusten mukaan Oulun seudun murretta pidetään esimerkiksi *huvittavana, humoristisena, hupaisana, koomisena, jännänä, jänskänä, ärsyttävänä, kauheana, typeränä, pöljän tai ruman kuuloisena, kauniina sekä töykeänä*. Lisäksi se on muun muassa *coolia, löysää, karua, vanhanaikaista, junttimaista, kaupunkimaisemman kuuloista eikä niin perinteistä kuin Keski-Suomessa, rauhallista, leppoisaa, rempseää, aika ronskia kieltä, tylyä, lappalaisten savoa sekä yleiskielisenpää tai selkeämpää kuin Lapin murre ja vähän vaikean kuuloista*. Oululaisten puhetyyliä kuvaillaan muun muassa *hitaaksi, rauhalliseksi ja monotoniseksi*. (Vähälä 2005: 23; Palander: 2011: 90; Mielikäinen & Palander 2014: 81, 83, 94, 100–103, 105, 108–109, 113.) Murrevarianttien affektiivisissä arvioissa on tutkimusten mukaan isoja yksilöllisiä

eroja, sillä sama variantti voi olla esimerkiksi kaunis tai ruma riippuen siitä, keneltä asiaa kysytään (Mielikäinen & Palander 2002: 100). Tapoja hahmottaa Oulun seudun murretta, kuten kaikkia muitakin murteita, on siis hyvin monenlaisia.

Tässä luvussa tarkastelen sitä, millaisia mielikuvia verkkokeskustelijoilla on Oulun seudun murteesta ja sen puhujista. Analyysini on metakielen tutkimusta. Kielitoimiston sanakirjan (KS) mukaan metakieli on 'kielen ilmausten kuvaamiseen tai kieltä koskevien sääntöjen esittämiseen käytettävä kieli' (2008 s.v. *metakieli*). Niedzielski ja Preston (2003) ovat jakaneet kansanlingvistisen metakielen kahteen osaan: metakieleen 1 ja metakieleen 2. Käytän työssäni heidän määritelmäänsä. Mielikäinen ja Palander (2014) ovat antaneet Niedzielskin ja Prestonin molemmista metakielistä suomenkielisiä ja suomalaisen tutkimukseen pohjautuvia esimerkkejä.

Metakieltä 1 on kieli itse kielestä ja sen ilmiöistä, ja metakieltä 2 ovat ne puheyhteisön jakamat ja kulttuuriset arvot ja asenteet, jotka kielenkäytön takana ovat ja jotka ohjailevat sitä. Eli kun ei-lingvisti käyttää metakieltä 1 puhuessaan kielestä, on taustalla puheyhteisön jakamia uskomuksia ja asenteita, joita kutsutaan metakieleksi 2. Esimerkiksi ilmaukset *pääkaupunkiseudun murre*, *tuplakonsonantti* ja *puhua leveästi* ovat metakieltä 1. Sen sijaan ilmaukset *junttimurre*, *landesana* ja *laiska ääntämys* edustavat metakieltä 2. Puhe esimerkiksi kielimuodoista, kielenpiirteistä ja puhetavasta on siis metakieltä 1, ja metakielessä 2 kuvaillaan kielenulkoisia ilmiöitä, kuten kielenkäyttäjiä ja arvoja. Edellä luetelluista esimerkeistä voidaan nähdä, että molempien metakielten esimerkit voivat muistuttaa muodollisesti toisiaan. (Metakielestä Niedzielski & Preston 2003: 302–314; Mielikäinen & Palander 2014: 26.) Analyysissäni siis yhdistyvät molemmat metakielet, sillä tutkin tapoja puhua kielestä sekä taustalla olevia asenteita ja uskomuksia.

Olen jaotellut työssäni kommentit kahteen osaan: Oulun seudun murteeseen liittyviin ja sen puhujia koskeviin. Ryhmittelyssä olen käyttänyt omaa kielellistä intuitiotani, ja jokaista ryhmää esimerkkeineen käsittelen omassa alaluvussaan. Koska pääsääntöisesti viestit ovat kymmenien sanojen mittaisia, olen kulloiseenkin esimerkkiin kirjoittanut vain kyseisen ryhmän kannalta oleellisen osan ja tulkinnut sitä. Kuten murrepiirteitä käsittelevässä luvussa, myöskään näissä esimerkeissä en ole merkinnyt poistoa kahdella ajatusviivalla, jotta esimerkeistä ei tulisi sekavia ja hajanaisia.

4.1. Oulun seudun murretta koskeva metakieli

Kaiken kaikkiaan aineistoni koostuu 174 viestistä, mutta kaikissa teksteissä ei käsitellä Oulun seudun murretta tai sen puhujia. Materiaalissani on yhteensä 52 viestiä, joissa kommentoidaan joko Oulun seudun murretta, sen käyttäjiä tai näitä molempia. Muissa teksteissä muun muassa annetaan esimerkinäyteitä oululaisesta puhekielestä, kirjoitetaan jostain muusta murteesta, kommentoidaan yleisesti kaikkia murteita tai näpätellään muita kirjoittajia muuhun kuin oululaiseen puhekieleen liittyen. Tähän tutkimukseeni en siis ole sisällyttänyt niitä kommentteja, joissa keskustellaan yleisesti kaikista murteista, vaan mukana ovat vain tutkimuskohteena olevaa murretta käsittelevät kannanotot. Samassa viestissä voi olla useita tapoja puhua murteesta tai sen käyttäjistä eli useita kommentteja. Tämän vuoksi ryhmissä on yhteensä 91 kommenttia, vaikka aineistossa on vain 52 viestiä, joissa kerrotaan oululaisista tai heidän murteestaan. Koska aineisto on pieni, tulokset ovat suuntaa antavia.

Olen jaotellut oululaista murretta käsittelevät kommentit yhdeksään ryhmään: positiivisuus, negatiivisuus, oikeellisuus, murteen vaikeus, osa persoonaa, muutos, kyseenalaistaminen, ymmärtäminen sekä suhde muihin murteisiin ja tunnistettavuus. Oulun seudun murretta koskevia kommentteja on yhteensä 63 kappaletta, ja niiden kokojakauma on taulukossa 2 (s. 55). Näitä kommentteja on selkeästi enemmän kuin kyseisen murteen puhujia koskevia kannanottoja, joita on 28 kappaletta. Kuten taulukosta 2 nähdään, eniten Oulun murretta käsittelevissä viesteissä on positiivisuutta ja muutosta kuvailevia kommentteja ja vähiten oikeellisuuteen, kyseenalaistamiseen ja ymmärtämiseen liittyviä. Yhteensä positiivisuutta ja muutosta koskevia kommentteja on kaikista tutkimistani kommentteista 30 prosenttiyksikköä, ja ne esiintyvät useammin kuin mitkään muut aineistossani metakielen kommentit. Esittelen jokaisen ryhmän omassa alaluvussaan havainnollistavien esimerkkien kera.

TAULUKKO 2. Oulun seudun murretta koskevien kommenttien lukumäärät ja prosentuaaliset osuudet.

Kommenttiryhmä	Lukumäärä f	Osuus murretta koske- vista kommentteista %	Osuus kaikista kommenteista %
positiivisuus	15	24	16
negatiivisuus	11	17	13
oikeellisuus	3	5	3
murteen vaikeus	5	8	5
osa persoonaa	6	10	6
muutos	13	21	14
kyseenalaistaminen	3	5	3
ymmärtäminen	3	5	3
suhde muihin murtei- siin ja tunnistettavuus	4	6	4

On varsin yleistä, että maallikoiden käyttämät murteiden nimet ovat paikannimikantaisia (Koski 2002: 67), ja tämän tuloksen kanssa oma aineistoni on paria poikkeusta lukuun ottamatta samassa linjassa. Kuitenkin Mielikäinen ja Palander toteavat (2014: 69), että usein maallikot eivät tarkoita kaupunkimurteilla vain nimessä olevaa kaupunkia vaan laajempaa aluetta, ja siten nimitys *Oulun murre* vastaa kutakuinkin pohjoispohjalaisia murteita. Selvästi suurin osa oman aineistoni kirjoittajista käyttää oululaisesta puhekielestä nimeä *Oulun murre*, ja tämän lisäksi kaksi henkilöä puhuu *Oulun seudusta* tai *Oulun alueesta* (esimerkit 41 ja 42). Esimerkissä 41 anonyymi kirjoittaja kertoo, kuinka hän on aina ajatellut puhuvansa Oulun murretta, vaikka asuukin noin sata kilometriä kyseisestä rannikkokaupungista etelään päin. Esimerkki 42 on katkelma nimimerkin *jepsu* viestistä, jossa hän kertoo omia ajatuksiaan Oulun seudun murteesta ja sen puhujista.

(41) *Ja mää ku oon aina luullu että oulummurre on sitä mitä puhutaan täällä oulun seuvulla yllesä, ei vaa pelekästää oulussa. Vai onko tää murre nyt sitte jottai pohjoispohojammaan murretta? :D* (3)

(42) *Oulun alueen murre on kyllä sellaista että se tunnistetaan selvästi ja siinä ei oo mitään havettävää.* (4)

Näiden tapausten lisäksi eräs kirjoittaja kommentoi murremuotojen sekoittumista toteamalla, että *onhan täälläkin toki ihmisiä, jotka tulee Oulun lähialueilta ja puhuu omaa*

murrettaan. Aiemmin viestissään hän on ottanut kantaa *ts*-keskusteluun ja kertonut muun muassa, että esimerkiksi Kalajoella, Vihannissa ja Oulaisissa opiskellaan koulussa *maa- ja mehtätalloutta* mutta Oulussa ei. Hän on siis havainnoinut murrepiirrerajoja varsin tarkasti, ja lisäksi hän antaa mahdollisen selityksen sille, miksi Oulussa ei tavata vain yhdenlaisia variantteja.

4.1.1. Positiivisuus

Positiivisten kommenttien joukko on aineistoni murretta koskevista ryhmistä suurin, ja kyseisiä kannanottoja on yhteensä 15 kappaletta. Nimensä mukaisesti näissä viesteissä kommentoidaan Oulun seudun murretta positiivisessa valossa. Sen kerrotaan olevan esimerkiksi *ihana, iha jees, mukava kuunnella* sekä *tuttu*, ja sen kuuleminen Keski-Ruotsissa on *mahtavaa*. Muutamissa kommentteissa kirjoittaja kuvaa oululaista murretta *parhaaksi* tai *paremmaksi kuin muut murteet*, ja perustelee näkemyksensä sillä, kuinka oululainen puhekieli on *luontevaa* (esimerkit 43 ja 44). Ehkä esimerkin 43 kommentoija ei halua olla näkemyksessään ehdoton tai mitenkään provosoiva, sillä kehuttuaan murteensa parhautta hän antaa pienen myönnytyksen toteamalla, että murre voi kuulostaa muiden mielestä vähän hölmöltä.

(43) *Ei kuule nainen oo parempaa murretta ku oulun murre. Kuulostaa luontevalta meille pohjalaisille. Saattaa se tietekin kuulostaa vähä hölmöltä muille. (3)*

(44) *Minusta oulummurre o iha paras murre ku se vaa on nii luontevaa.(3)*

Eräs kirjoittaja kysyy, että *Mitä ihmeellistä tässä muka on?* Hän lisää vielä kysymyksensä perään toteamuksen, että *Näihä täälä kaikki puhuu*. Ilmeisesti hänelle oma murre on niin luonnollinen asia, ettei hän pidä sitä mitenkään erityisen ihmeellisenä. Sekä *Emäntä* että *vanaha ihminen* kuvailevat Oulun murteen olevan *komiaa*, ja *renttaheleku* puolestaan kertoo, kuinka hänen etelästä kotoisin oleva miehensäkin on alkanut käyttää oululaisia ilmauksia, sillä *renttaheleku*n puheessa on hienompia ilmauksia joillekin sanoille kuin hänen miehensä murteessa. Tällaisiksi esimerkkisanoiksi hän mainitsee muun muassa *ryönän, turijakkeen, pölvästin* ja *pauriskon*. Erityisen vahva tunneside omaan murteeseensa vaikuttaisi olevan nimimerkillä *Oulutar*, joka kirjoittaa pitkässä

viestissään Oulun seudun murteella muun muassa siitä, kuinka muualta Ouluun muuttaneiden puhe vaikuttaa negatiivisesti Oulussa käytettyyn murteeseen (esimerkki 45). Hänen vastakkainasettelunsa on todella selkeä ja vahvasti kantaaottava: muut murteet rinnastuvat virusperäisiksi sairauksiksi, jotka saastuttavat maailman parhaan murteen.

(45) *Oulusa ei itte asiassa oo ennää palijo niitä palijasjalakasia, vaan tänne on reissattu sieltä ja täältä ja niin se puheikki heleposti sortteerautuu ja tartuttaa pahhaa virusta tähän ikiommaan maailman parraaseen murteeseemma. (5)*

Positiivisissa kommentteissa selkeä tendenssi on se, että murteen positiivisuus johtuu siitä, että se on omaa tuttua kieltä ja siksi luontevaa. Vain muutama alueen murretta positiivisesti kuvaileva kommentoija vaikuttaisi olevan vieraspaikkakuntalainen ja mieltynyt murteeseen esimerkiksi siksi, että sitä on mukava kuunnella. Koska tarkempia taustatietoja ei ole, on kuitenkin mahdotonta tarkkaan tietää kaikkien kommentoijien omaa murretaustaa.

4.1.2. Negatiivisuus

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki sellaiset kommentit, joissa Oulun seudun murretta kuvaillaan negatiivisilla ilmauksilla, ja näitä on aineistossani 11 kappaletta. Esimerkiksi *Kartsan kundin* mielestä Oulun murre kuulostaa *kauhealta*, ja nimimerkki *Taaperon puhe* on puolestaan sitä mieltä, että kyseinen murre *kuulostaa lapsen jokeltelulta*. Toki on mahdollista, että hän ajattelee jokeltelua suloisena asiana, mutta esimerkiksi Kieli-toimiston sanakirja (KS) määrittelee jokeltamisen 'pienien lasten ääntelyksi' (2008 s.v. *jokeltaa*). Näin ollen voisi tulkita, että jos murre kuulostaa lapsen jokeltelulta, ei henkilö pidä sitä ainakaan kovin selkeänä viestintämuotona.

Myös *Stadinkundi 87* kirjoittaa siitä, miltä hänen mielestään oululaisten puhe kuulostaa. Hän kertoo tehneensä gallupin Suomi24-sivuston Helsinki-palstalle ja kysyneensä siellä, *miltä Oulun murre kuulostaa helsinkiläisten korvaan*. Nimimerkkinä hänellä on tässä viestissä *Oolunmies*, ja viestikenttään hän kirjoittanut kysymyksensä perään *T: ylypiä oolulainen*. Kuitenkin seuraavana päivänä Oulu-palstalle kirjoittamassaan viestiketjun aloittavassa tekstissä hän käyttää helsinkiläisyyteen viittaavaa nimimerkkiä *Stadinkundi*

87. Tässä tekstissään hän siis kertoo tehneensä kyselyn helsinkiläisille, ja hän laittaa viestiinsä myös linkin edellisen päivän kyselyyn. Motiivi ristiriitaiselle nimimerkin käytölle jää yhtä epäselväksi kuin myös se, mikä hänen todellinen murretaustansa on. Ehkä hän on halunnut provosoida muita kirjoittajia, nimittäin hänen Oulu-palstalle kirjoittamansa viesti jatkuu melko kärkkääseen sävyyn (esimerkki 46).

(46) Kartsan kunti kiteyttää heidän mielipiteensä vastaamalla, että ”kauhealta!”. Hän on mielestäni ihan oikeassa. Aivan kauhealtahan tuo puhetapa kuulostaa ja jos ette tienneet sitä niin nytpähän tiedätte. Oulun murre on aivan hirveän kuuloista, puhukaa suomea tai kirjakieltä seuraavan kerran kun eksytte sieltä lapista tänne Etelä-Suomeen. (2)

Stadinkundi 87 puhuttelee suoraan oululaisia ja neuvoo heitä käyttämään suomea tai kirjakieltä etelänmatkoillaan. Hän ei selkeästikään pidä Oulun seudun murteesta ja tuo mielipiteensä myös hyvin selvästi julki. Voi olla vain sattumaa, mutta hänen asennoitumisestaan kertoo myös isojen ja pienten alkukirjainten käyttö: erisnimi Lappi on kirjoitettu pienellä mutta ilmeisesti oma asuinalueensa isolla. Kyseessä voi olla huolimattomuusvirhe tai tietoinen valinta, jolloin se voi mahdollisesti kertoa siitä, että hän arvostaa etelää enemmän kuin pohjoista.

Muissa kommentteissa Oulun seudun murretta kuvaillaan muun muassa *ihan hirveeksi pöndemurteeksi* sekä *vajaan ja ruman kuuloiseksi*. Lisäksi eräs kommentoija kirjoittaa Oulun murteesta, että sitä *ei mielellään puhu vieraspaikkakuntalaisten kuullen, eikä aina oululaistenkaan kanssa*. Erään kirjoittajan mielestä Oulun murre *saattaa tietenkin kuulostaa vähä hölömöltä muille*, vaikka hän itse pitää kyseisestä murteesta valtavasti. Hän ei myöskään perustele, miksi murre mahdollisesti kuulostaa hölömöltä. Kahdessa viestissä Oulun seudun murteeseen viitataan ilmauksella *töksähtelevä* tai *töksäytellä*. *Entisen oululainen kokee luonnottomalle ryhtyä töksäyttelemään Oulun murteella, jos keskustelukumppani ei puhu samaa murretta*, ja *Väsyrny oululainen toteaa töksähtelyvyyden johtuvan siitä, että kyseisessä murteessa sanoja lyhennetään jättämällä päätteitä pois* esimerkiksi genetiiveissä.

Eräs kirjoittaja suorastaan kokee kärsimyksiä, kun joutuu kuuntelemaan oululaisten puhetta. Hän tuumaa, että *Luojan kiitos sitä oulun kielen mongertamista ei tarvitse nähdä kirjoitettuna*. *Sen viäntämisen kuuleminen puhuttuna on jo aivan riittävän suuri kärsi-*

mys. Nimimerkki *Gunilla* ei hänkään ole Oulun seudun murteen ylistäjä, ja hän pitää kyseistä murretta *hitaana* ja *töykeänä*. Hän korostaa murteen huonoutta käyttämällä superlatiivivia kertoessaan, että kyseessä on *Suomen rumin murre*.

4.1.3. Oikeellisuus

Oikeellisuusryhmään kuuluvat sellaiset kommentit, joissa pidetään murretta oikeana tai vääränä. Tällainen kannanotto esiintyy aineistossani vain kolme kertaa. Kyseinen ajattelutapa on nähtävissä esimerkiksi *vanahan ihmisen* viestissä, jossa hän tiedustelee toiselta keskustelijalta, että *pelekääkkö nää tunnustaa mun komijan murteen olevan vääränlaista*. Lisäksi hän viittaa omaan puhekieleensä käyttämällä ilmaisua *oikija murre*. Eräessä toisessa viestissä anonyymi kirjoittaja toteaa seuraavasti (esimerkki 47) edelliselle kirjoittajalle, joka pohtii, onko hänen puhumansa murre *jottai pohjoispohojamaan murretta*, vaikka hän on aina ajatellut, ettei Oulun murretta puhuta vain kyseisessä kaupungissa vaan myös sen lähetyvillä.

(47) *Riippuu siitä puhukko nää sitä oikein vai väännäkkö metän mehtäksi tjms. (3)*

Tekstin taustalla on siis ajatus siitä, että jotain murretta voi puhua oikein tai sitä voi *vääntää* väärin. Tämän lisäksi eräessä viestissä *raaka arska* kuvailee tilannetta, jossa henkilö yrittää kirjoittaa murteella ja joutuu miettimään, että mitenköhän murretta *oikiaoppisesti* kirjoitetaan. Hiidenmaan mukaan (2004: 28) yleisöpalstojen kielikeskusteluissa käy helposti niin, että kieli jaotellaan joko hyväksi ja sopivaksi tai huonoksi ja vääräksi. Ei siis ole mitenkään epänormaalia, että omassakin aineistossani tämäntyyppistä jaottelua on tehty. Jako oikeaan ja väärään murteeseen ei kuitenkaan ole yksioikoinen. On todella harvinaista, että henkilön murre olisi täysin puhdasta eli niin sanotusti oikeaa, sillä vaihtelu on osa puhekieltä. Kukaan tuskin puhuu esimerkiksi niin, että käyttäisi pelkästään kaikkia Tampereen murteen piirteitä eikä mitään muita puhekielen muotoja. Kielentutkija Mustanoja kutsuu utopiaksi tällaista murteen puhtautta yksilötasolla. (Mustanoja 2014.)

4.1.4. Murteen vaikeus

Murteen vaikeus -ryhmään olen luokitellut sellaiset kannanotot, joissa kirjoittaja kommentoi sitä, kuinka vaikeaa tai työlästä Oulun seudun murteen kirjoittaminen, lukeminen tai jokin muu osa-alue on. Tällaisia kommentteja aineistossani on yhteensä viisi kappaletta, joista neljässä oululaista puhekieltä kuvaillaan vaikeaksi ja yhdessä kommentissa puolestaan todetaan, että *eihä tämä niin vaikaa oo etteikö tätä voi puhua ja kirijottaa*. Kyseinen kommentoija vielä lisää käyttävänsä murretta aina. Viestistä päätellen hänen oma kotimurteensa on nimenomaan Oulun seudun murre, ja näin ollen sen luonnollisuus ja helppous selittyvät. Murteen vaikeuden analysointi viesteissä johtuu siitä, että eräässä aineiston aloitusviestissä halutaan kuulla syitä sille, miksi kukaan ei enää Kalevan juttutupaan kirjoita Oulun murteella. Luonnollisesti tämäntyppinen avaus kirjoittaa pohtimaan syitä sille, miksi keskustelupalstalla ei murretta näy, ja monen mielestä syynä on murteen kirjoittamisen vaikeus. Esimerkiksi nimimerkki *Lämpö Mämpö* kertoo syyksi sen, että murteella kirjoitettuja viestejä olisi *hirviän vaikea lukea ja hijasta*. Nimimerkki *raaka arska* (esimerkki 48) puolestaan kuvailee monisanaisesti sitä, kuinka murteella kirjoittaminen olisi kovin työlästä ja sen myötä murteen puuttuminen juttutuvan keskusteluista johtuu siitä, ettei kyseistä aihetta harjoitella koulussa lainkaan. Lisäksi murteella kirjoittaminen oikeaoppisesti olisi hänen mielestään kovin hidasta.

(48) *Siksi koska, murteella kirijottamista ei opeteta koulussa. Puhuminen kyllä onnistuu mutta murteella kirijottamista joutuisi jokkaista sanna erikseen ajattelemaan, että mitekäköhän se oikeaoppisesti menneekään. Siinä menis niin kauan kun joutuisi köökistä hakkeen voileipää välillä ja sen jälkeeseen pyyhkiä käjet hantuukiin, että voisi taas näpelöihitiä näppäimistöä. Ei siis tulis yhtikäs miitään.*(5)

Eräässä tähän ryhmään kuuluvassa viestissä todetaan muun muassa, että *murretta on aika vaikea lukea, niin Oulun murretta kuin Etelä-Pohjanmaan murretta*. Kirjoittaja antaa mielipiteelleen lisää voimaa kertomalla omasta kokemuksestaan, kuinka itse on oululaisena lukenut Etelä-Pohjanmaan murrekirjoja ja kokenut lukemisen hitaaksi. Lisäksi hän kertoo, että tulkkiakin on välillä tarvittu.

Tähän ryhmään liittyy kiinteästi muutosta kuvailevat kommentit, sillä sinne olen jaotellut muun muassa sellaiset kannanotot, joissa kerrotaan, ettei henkilö enää osaa Oulun

seudun murretta. Osaamattomuuteenhan voi yhtenä syynä olla juuri murteen vaikeus, mutta jos henkilö ei ole suoraan kirjoittanut murteen helppoudesta tai vaikeudesta, en ole sellaista viestiä tähän ryhmään laskenut. Tällä jaottelulla olen pyrkinyt selkeyteen.

4.1.5. Osa persoona

Tähän ryhmään kuuluvissa kommentteissa käy ilmi, että Oulun seudun murre on oleellinen osa kirjoittajaa, mutta varsinaisesti kukaan ei kerro murteen olevan suuri osa omaa identiteettiään. Tällaisia kommentteja on aineistossani kuusi kappaletta. Ihmiset kuvailevat näissä teksteissä oululaista murretta *omaksi* ja kertovat käyttävänsä sitä aina riippumatta esimerkiksi keskustelukumppanista tai siitä, asuuko henkilö itse enää Oulussa vai ei. Näistä kommentteista näkee, että Oulun seudun murre on kirjoittajalle tärkeä asia ja siten osa hänen persoonaansa. Seuraavassa on esimerkkejä tähän ryhmään kuuluvista kommentteista.

(49) *Maaki asun talla hetkella etela-suomesa ja kylla on ikava kottiin Ouluun. Onneksi ollaanki muuttamasa takasi sinne pain. Oulun murre ei oo onneksi havinny minnekkaa ja ylijana ommaa murretta puhunki täälä stadilaisten seasa.* (3)

(50) *Mää puhu murretta joka paikasa enkä pelekää puhua eteläsuomalaisillekkaa.* (4)

(51) *Älkäämme unohtako omaa murrettamme. En koskaan luovu Pohjois-Pohjanmaan murteesta.* (5)

Erityisen tunnelatautunut kuvaus on nimimerkin *Oulutar* viestissä. Hän kokee oululaisen murteen olevan *ikioma maailman paras murre*, johon muualta Ouluun muuttaneiden puhe *tartuttaa pahhaa virusta*. Aiemmin viestissään hän on viitannut oululaisten murteeseen muun muassa ilmauksilla *oma murre* ja *meidän oma kielemme*.

Tällainen oman murteen vaaliminen ja tärkeänä pitäminen kertoo mahdollisesti siitä, että henkilö pitää omia juuriaan tärkeinä. Vaikka henkilö olisi elämänsä aikana muuttanut paikasta toiseen, hän kokee lapsuutensa murteen niin vahvana osana itseään, että se pysyy hänen puheessaan mukana läpi elämän. Mustaojan (2014) mukaan tutkimukset ovatkin todistaneet, että murre ja alueellinen identiteetti ovat toisiinsa vahvasti kytköksissä. Ihmisillä on oma kielellinen identiteettinsä, ja monesti sen rakentaminen on tie-

dostamatonta. On kuitenkin olemassa myös sellaisia tutkimustuloksia, joiden mukaan ihmiset rakentavat kielellistä identiteettiään myös tietoisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihminen valitsee tietoisesti käyttöönsä tiettyjä kielenpiirteitä tai jonkin murteen. (Manttila 2004: 331.) On siis mahdollista, että Oulun seudun murteen *omaksi* tuntevat henkilöt ovat voineet sekä tiedostamattaan että tietoisesti valita oululaisen murteen käytön myös sen jälkeen, kun he ovat muuttaneet alueelta pois. Murre on heille luontevaa ja tärkeä, eivätkä he pelkää leimautuvansa sen käytön vuoksi.

4.1.6. Muutos

Muutosta koskevat kommentit muodostavat kaikista ryhmistäni toiseksi suurimman joukon: sen esiintymiä on yhteensä 13 kappaletta eli kaksi vähemmän kuin murretta koskevia positiivisia kannanottoja. Kyseinen ryhmä kattaa kaikki sellaiset kommentit, joissa kerrotaan, että Oulun seudun murre on häviämässä tai jo kuollut tai sitä kuulee enää harvoin, eikä kirjoittaja osaa sitä enää oikein itsekään. Tähän olen siis sisällyttänyt useita tapoja puhua Oulun seudun murteesta, ja tämä vaikuttaa siihen, että ryhmä on lukumäärällisesti suuri. Vaikka tähän ryhmään kuuluvat monenlaiset kannanotot, kommentteja yhdistää kuitenkin ajatus siitä, että Oulussa ei ole omaa murretta tai se on muuttunut.

Murteen kuolemista kirjoitetaan kahdessa tekstissä. *Avojalakanen muuttolintu* käyttää kommentissaan aikamuotona preesensia ja toteaa, että *Oulun murre kuolee pois*. Hän perustelee näkemystään pitkässä viestissä, jossa hän kertoo omista havainnoistaan, kuinka alueen puhekieli on muuttunut ja kuinka oululaiset unohtavat oman kielensä muita herkemmin silloin, kun he muuttavat kotiseudultaan pois. *Rollin* mielestä peli on jo menetetty. Hän kokee, että *Oulun murre on kuollu jo ajat sitte*, ja viestinsä lopussa hän toteaa vielä, että *eikä kukaan puhu niinkö agricolan aikana*. Koska *Rolli* kuvailee pronomineja *mää* ja *nää* ja *muuta nykyajan kotkotuksia* naurettaviksi, hän antaa ymmärtää, ettei pidä muutosta positiivisena asiana, vaan ennemminkin muutos on huono asia, jonka myötä oululainen murre on hänen mukaansa kuollut. *Rollin* näkemys ei ole lainkaan tavaton, sillä monesti ei-lingvistit näkevät kielen muutoksen rappiona (ks. Hiidenmaa 2004: 22), ja tutkimusten perusteella maallikoiden murteiden muutokseen liittyvät havainnoinnit koskevat useimmiten murteiden väistymistä, johon suhtaudutaan

negatiivisesti. Ilmiöön on aiemmissa tutkimuksissa viitattu muun muassa verbeillä *häipyä*, *hävitä*, *kadota*, *hukkua* sekä *kuolla*, ja murteita esimerkiksi *hävitetään* tai *kadotaan*. Aiempien tutkimusten esimerkkien mukaan maallikoiden mielestä murteita hävittävät muun muassa jokin toinen kielimuoto, yleiskieli, koulu, muuttoliike tai ympäristön muutos. (Mielikäinen & Palander 2014: 224.)

Murteen hävittäjiä mainitaan myös omassa aineistossani. Neljä kertaa murteen muuttumiselle tai häviämislle arvellaan syyksi muuttoliikennettä, kolmesti mainitaan koulu, kahdesti yleiskieli ja kerran muiden murteiden vaikutus negatiivisesti oululaiseen murteeseen. Esimerkiksi nimimerkki *hugo* tuumailee, että *en ennää ossaa juuri murretta, koska sijalle tullu yleiskieli virheineen*. Aiemmin hän osasi, *mutta jo koulusa meni hukkaan*. Nimimerkin *raaka arska* mielestä syy siihen, että murteella kirjoitettuja tekstejä ei näy, on se, ettei murteilla kirjoittamista opeteta koulussa. Hänen mielestään siis koulu ei lainkaan tue murteiden käyttöä teksteissä. *Oulutar* epäilee, että *koulu se tais tappaa tämän murteen puhumisen*, ja lisäksi hän toteaa, että *piti tunnillaki vastata ihan yleiskielellä*. Oulusta lähtöisin oleva *make* arvelee oman puheensa olevan nykyisin *aikamoista sekametelikeittoa*, sillä hän on asunut ainakin 20 paikkakunnalla ja koittanut aina opetella paikallisen murteen. Lisäksi muutaman kirjoittajan mielestä oululaiset unohtavat oman murteensa, ja syyksi epäillään muun muassa muuttamista tai sitä, että oululaiset häpeävät omaa murrettaan tai pohjoista taustaansa (unohtamisesta ja häpeämisestä tarkemmin luvuissa 4.2.3. ja 4.2.4.).

Oulun murteen kuolemista koskevien kommenttien lisäksi aineistossa on yhteensä 11 tekstiä, joissa kirjoitetaan siitä, kuinka oululaisten kieli ja murre muuttuvat, Oulun murretta tai esimerkiksi sen kirjoittamista ei enää osata tai Oulun seudun murretta ei enää kuule tai näe missään. *Raaka arska* kuvailee viestissään murteella kirjoittamisen työläyttä ja kokoaa ajatuksensa lopuksi näin:

(52) *Puhutaan siis vaan Oulun murretta, vaikka ei kukaan Oulu vanhaa murretta enää osaa. Ei sellaisia röökynää enää löydy. Ei vanhaa stadin slangiakaan enää puhu kuin n. 70 v. starbut. Kieli muuttuu. (5)*

Kieli muuttuu ja puhutavat sekoittuvat. Osa kommentoijista kokee tämän murteen rapiona, ja joidenkin mielestä se vaikuttaa olevan neutraali tosiasia.

4.1.7. Kyseenalaistaminen

Aineistossani kolmessa kommentissa kyseenalaistetaan Oulun seudun murteen olemassaolo tai sen erityispiirteet. Kyseisissä kommenteissa ei varsinaisesti puhuta esimerkiksi murteen muutoksesta vaan ennemminkin siitä, että Oulun alueelta puuttuu oma murre. Tämä on yhtä pieni ryhmä kuin murteen oikeellisuutta ja ymmärtämistä koskevat kommenttijoukot.

Piripete kertoo asuneensa Oulussa kolme vuotta ja toteaa, että *no eipä sielä oulussa kukaan mitään murretta puhu*. Nimimerkki *joku* on sitä mieltä, että *Oulun murre on niin lähellä kirjakieltä ettei sitä kannata vääntää eikä kääntää mihnkään suuntaan*. Hänen mielestään Oulun murteessa ei siis ilmeisesti juuri ole erityisiä murrepiirteitä, tai sitten hän ei ole kiinnittänyt niihin huomiota. Nimimerkin *On oppineet* mielestä oululaiset kyllä puhuvat murretta, mutta hänen mielestään kyseessä on raahelainen murre (esimerkki 53).

(53) *Raahen murretta puhuu oululaiset ihan komiasti. (5)*

Mahdollisesti hän on itse raahelainen ja tarkastelee sen vuoksi asiaa raahelaisesta näkökulmasta. Kielitieteellisestikin on totta, että Raahen murteessa ja Oulun seudun murteessa on samoja piirteitä, esimerkiksi yleisgeminaatio, yksi-s:inen inessiivi, vokaaliyhetymissä edustus *korkia* ja *verkkua* sekä svaavokaali (Kettunen 1940: kartat 2, 104, 191, 194, 199–200).

4.1.8. Ymmärtäminen

Ymmärtämistä käsitteleviä kommentteja on yhtä vähän kuin niitä kannanottoja, jotka koskevat murteen oikeellisuutta tai joissa kyseenalaistetaan sen olemassaolo. Kaikissa näissä ryhmissä on vain kolme esiintymää. Tähän olen laskenut sellaiset kommentit, joissa kuvaillaan, kuinka muut eivät ymmärrä oululaista puhekieltä. Esimerkiksi nimimerkki *Homeros* toteaa, että *joskus oli hieman vaikeaa ymmärtää oikein soljuvasti puhuttua Oulun murretta*. Hän kuitenkin jatkaa, että mukava kyseisellä murteella oli tarinoita kuunnella, mutta siihen ei juuri enää ole mahdollisuuksia. Esimerkissä 54 ano-

nyymi kirjoittaja harmittelee, kun muut eivät ymmärrä häntä, vaikka hän omasta mielestään puhuu selkeästi käyttäessään Oulun seudun murretta. Nimimerkki *Oulutar* puolestaan erittelee esimerkissä 55 syitä sille, miksi Kalevan juttutuvassa ei juurikaan ole murteella kirjoitettuja viestejä.

(54) *mää oon kans ihan ulukopuolinen täälä hesasa, kukkaan ei ossaa tätä ihanaa oulunmurretta, jouin usiasti toistaan ja korijaamaan sanomisiani että ymmärtävät, kahtovat pitkään kun muka eivät ymmärrä selvää puhetta.* (3)

(55) *Miksi täälä ei nävy sitä oululaista murretta? Esimerkiksi juuri siksi ko kukkaan ei ymmärrä tai ei mukamas oo ymmärtävinnään niinkö näkky näistäki kirjojotuksista.* (5)

Heidän mielestään kommunikointi siis vaikeutuu ja vuorovaikutus häiriintyy. Vaikutus vuorovaikutukseen nähdään juuri näin päin; kukaan ei suoraan esimerkiksi kirjoita, että Oulun seudun murretta puhumalla keskinäinen kommunikointi olisi helpompaa kuin jotain muuta puhekielen muotoa käytettäessä.

4.1.9. Suhde muihin murteisiin ja tunnistettavuus

Tämäkään ryhmä ei ole kovin suuri, sillä siinä on vain neljä kommenttia. Näistä kahdessa tekstissä Oulun seudun murre nähdään muiden murteiden vertailun kautta. Vertailu tapahtuu molemmissa kommentteissa Oulun seudun murteen ja Savon murteen välillä. Oululaisten murretta pidetään vaikeampana kirjoittaa kuin Savon murretta, ja erään kirjoittajan kysymykseen *Eroaako Oulun murre savonmurteesta* vastaus on, että Savon murteessa *viännetään urakalla*, mutta Oulussa *ei ihan niin paljon*.

Tähän ryhmään olen jaotellut myös sellaiset kannanotot, joissa kuvaillaan Oulun seudun murteen tunnistettavuutta. Näitäkin esiintymiä on vain kaksi kappaletta. Niissä ilmeisesti alun perin Oulusta kotoisin olevat henkilöt kertovat ulkopaikkakuntalaisten tunnistavan oululaisen puhutavan ja kysyvän sen jälkeen, onko henkilö kotoisin Oulusta. Esimerkiksi *jepsun* mukaan *Oulun alueen murre on kyllä sellaista, että se tunnistetaan selvästi ja siinä ei oo mitään hävettävää*. Aivan samalla tavalla asiaan ei suhtaudu nimimerkki *Entinen oululainen*, sillä hänestä *tuntuu luonnottomalle ryhtyä töksäyttelemään Oulun murteella, jos keskustelukumppani ei puhu samaa murretta*. Hän jatkaa,

että *toki meillä kaikilla on kotikielen ilmaisuja, jotka saattavat huomaamatta putkahdella puheessa esille*. Ja näiden *putkahdusten* vuoksi muut tunnistavat hänen oululaiset juurensa. Hänen mukaansa oululaisessa murteessa on siis jotain niin tunnistettavaa, että vaikka hän yrittää peitellä murretaustaansa, puheeseen jää kuitenkin joitain oululaisia ilmaisuja, joiden perusteella murre tunnistetaan. Olisi erittäin mielenkiintoista tietää, mitä nämä piirteet ovat.

4.2. Oulun seudun murteen puhujia koskeva metakieli

Kieleen liittyy asenteita, ja esimerkiksi englanninkielisissä tutkimuksissa on saatu tuloksia, että ihmisten käyttämä kieli vaikuttaa siihen, miten heihin esimerkiksi koulussa, oikeussalissa, lääkärissä ja työpaikkahaastattelussa suhtaudutaan (ks. kieliasteista esim. Kalaja 1999). Ihmisten käyttämä puhekieli siis vaikuttaa tapaan, jolla henkilöt näkevät toisensa ja itsensä.

Tähän lukuun olen koonnut kaikki kommentit, jotka käsittelevät Oulun seudun murretta puhuvia ihmisiä. Näitä on selkeästi vähemmän kuin Oulun seudun murretta koskevia kommentteja: vain 28 kappaletta. Olen jaotellut nämä kommentit neljään ryhmään, jotka ovat positiivinen mielikuva, negatiivinen mielikuva, murteen unohtaminen ja häpeä/ylpeys. Murteen puhujia koskevien kommenttien kokojakauma on taulukossa 3. Jälleen käsitellen jokaista ryhmää esimerkkeineen ja tulkintoineen omassa luvussaan.

TAULUKKO 3. Oulun seudun murteen puhujia koskevien kommenttien lukumäärät ja prosentuaaliset osuudet.

Kommenttiryhmä	Lukumäärä f	Osuus murteen puhujia koskevista kommentteista %	Osuus kaikista kommentteista %
positiivinen mielikuva	3	11	3
negatiivinen mielikuva	5	18	5
murteen unohtaminen	8	29	9
häpeä/ylpeys	12	43	13

Aiemmissa kansanlingvistisissa tutkimuksissa on huomattu, että monesti maallikot käyttävät murteiden miellyttävyydestä tai vastenmielisyydestä kertoessaan sellaisia adjektiiveja, jotka kertovat ennemminkin murteenpuhujista kuin itse murteesta. Murteen miellyttävyyteen vaikuttavat siis ne mielikuvat, joita henkilöllä on murteen puhujista. Kyseessä on siis metakielen taso 2. (Mielikäinen & Palander 2014: 104.)

Suomalaisiin heimostereotyyppioihin ovat vaikuttaneet esimerkiksi erilaiset kaunokirjallisuuden klassikot, kuten Linnan Tuntematon sotilas ja Topeliuksen Maamme kirja (Mantila 2004: 324). Kyseisessä kirjassa esimerkiksi savolaisia kuvaillaan karjalaisiin verrattuna muun muassa varakkaammiksi, omintakeisemmiksi, ymmärtäväisemmiksi sekä enemmän omaa etuansa katsoviksi. Lisäksi savolaisilla on Topeliuksen mukaan paljon itseluottamusta, minkä johdosta he ovat välillä pöyhkeitä. Karjalaisia puolestaan Topelius kuvailee esimerkiksi lauhkeiksi sekä huikentelevaisiksi, ja lisäksi he ovat hänen mukaansa hämäläisiin verrattuna virkeämpiluontoisia. Hämäläiset sen sijaan ovat Topeliuksen kuvauksen mukaan hitaita, jäykkiä ja karjalaisiin verrattuna hiljaisempia ja vakavamielisempiä. (Topelius 1981 [1899]: 155, 159.) Tämänäköisiä mielikuvia tuotetaan yhä nykyäänkin diskursiivisesti uudelleen ja uudelleen. Lisäksi maakuntia koskevat stereotyypit leimaavat myös kyseisten alueiden murteita. Heimostereotyyppien vuoksi saatetaan siis ajatella esimerkiksi, että lupsakoiden savolaisten murrekin on lupsakkaa ja iloisten karjalaisten luonne heijastuu myös heidän iloiseen kieleensä. (Mantila 2004: 324; ks. myös Mielikäinen & Palander 2002: 103.)

4.2.1. Positiivinen mielikuva

Tähän ryhmään olen kerännyt ne kommentit, joissa oululaisia kuvaillaan positiivisilla ilmauksilla. Tällaisia kannanottoja on aineistossani yhteensä kolme kappaletta, ja ne esiintyvät kahdessa eri viestissä. Anonyymi kommentoija tykkää kuunnella Oulun murretta, ja lisäksi hänen mielestään oululaiset ovat kohteliaita. *Jepsu* puolestaan on itse oululaistaustainen, ja hän on huomannut, että muut pitävät Pohjois-Pohjanmaalta kotoisin olevia henkilöitä murteineen erittäin rehteinä ja luotettavina, ja hän on itsekin samaa mieltä (esimerkki 56). On siis mahdollista, että *Jepsun* mielestä oululaisten murre antaa heistä muille kuvan, että he ovat rehtejä ja luotettavia.

(56) *Oulun alueen murre on sellaista että se tunnustetaan selvästi ja siinä ei oo mitään hävettävää. Päinvastoin meitä pohjospohjalaisia pidetään murteinemme hyvin rehteinä ja luotettavina ihmisinä. Mitä tietysti myös oomma.* (4)

Nimerkin *doing.*-viestiä on hieman vaikea tulkita. Hänen kommenttinsa on esimerkissä 57.

(57) *Tämä seuraava pitää oikeasti paikkaansa. Helsingin naiset ovat hulluina Oululaisten miehiin tai oikeastaan savonmurretta puhuviin. Vai eroaako Oulun murre savonmurteesta? En ole asiantuntia.* (2)

Aluksi vaikuttaa siltä, että nimimerkin *doing.*-mukaan oululaiset miehet saavat ihailua helsinkiläisiltä naisilta. Tarkemmin tilannetta eritellessään paljastuu kuitenkin, että ihailun kohteena ovat ilmeisesti Savon murretta puhuvat miehet. *Doing.*-ei kuitenkaan ole varma siitä, ovatko oululainen ja savolainen murre keskenään erilaisia, ja hän toteaa viestinsä lopuksi, ettei tunne aihetta kovin tarkasti. Seuraavassa viestissä hänelle kerrotaan Savon murteen ja Oulun seudun murteen eroavan toisistaan, eikä *doing.*-enää tarkenna näkökulmaansa. En ole luokitellut nimimerkin *doing.*-viestiä mihinkään ryhmään, sillä jokseenkin epäselväksi jää se, pitävätkö helsinkiläisnaiset oululaisista vai savolaisittain puhuvista miehistä.

4.2.2. Negatiivinen mielikuva

Näissä kommentteissa oululaista murretta pidetään huonona ja sen myötä myös sitä puhuvia ihmisiä kuvaillaan negatiivisilla ilmauksilla. Näitä esiintymiä aineistossani on viisi kappaletta eli kaksi enemmän kuin positiivisen mielikuvan sisältämiä kommentteja. Määrät ovat kuitenkin todella pieniä, joten minkäänlaisia yleistyksiä on mahdotonta tehdä.

Jos Savon murre saa helsinkiläiset naiset ihastuksesta sekaisin, niin puolestaan Oulun murre herättää kokkolalaisissa miehissä päinvastaisen reaktion oululaisia naisia kohtaan. Nimittäin erään kommentin mukaan murre vaikuttaa myös parinvalintaan. Nimimerkki *Totuuden torvi* pitää oululaista murretta niin karmaisevana, ettei voisi missään nimessä ajatella seurustelewansa kyseistä murretta puhuvan henkilön kanssa (esimerkki

58). Lisäksi hänen mielestään oululaista murretta puhuvaa henkilöä ei oteta vakavasti. *Totuuden torvi* käyttää tehokeinona ilmausta *kukaan*, ja hän pyrkii näin vakuuttamaan muut siitä, että kaikki ihmiset Kokkolassa ovat hänen kanssaan asiasta samaa mieltä.

(58) *Ihan hirvee pöndemurre. Ainakaan tääl kokkolas ei kukaan ota tosissaan oulun murteella puhuvaa jannua. Jos kuulen baaris et muija puhuu oulun murteel nii mielenkiinto loppuu meikäläisel siihen paikkaan.*
(2)

Totuuden torven mielikuva murteesta negatiivisessa valossa on siis erittäin vahva, sillä murre leimaa hänen mielestään koko ihmisen ja hänen persoonansa. Tämän kommentoijan mielestä ihmisen sopivuuden kumppaniksi määrittelee ilmeisesti ensisijaisesti hänen käyttämänsä puhekieli eikä esimerkiksi puheen sisältö tai ulkonäkö. Toki on mahdollista, että nimimerkki *Totuuden torvi* on halunnut provosoida muita kanssakeskustelijoita ja siksi kirjoittanut viestinsä kärkkääseen sävyyn.

Sen lisäksi, ettei kukaan Kokkolassa ota Oulun murretta puhuvia vakavasti, ei heitä nimimerkin *totuus Vaasasta* mukaan oteta tosissaan myöskään yleisemmin *täällä etelässä*. Nimimerkin *totuus Vaasasta* suoraan oululaisia puhutteleva viesti on kokonaisuudessaan esimerkissä 59.

(59) *Ei kyllä millään pahalla mutta te oululaiset kuulostatte hieman retardeilta tai yksinkertaisilta kun puhutte tuota murrettanne: ”NÄÄ KUULOSTAT VAJJAALTA JA PÖHÖLÖLTÄ... MENNÄÄ OSSUUSKAUPPAA OSTAA ÖLÖVIÄÄ”. En ymmärrä mitä järkeä on olla ylpeä jostain vajaan kuuloisesta puhetavasta. Ehkä siksi teitä ei kukaan otakaan tosissaan täällä etelässä vaan aina kun avaatte suunne niin kaikki katsovat teitä niin kuin jotain vajukkia.* (2)

Uskottavuuden puutteen ja mielenkiinnon lopahtamisen lisäksi Oulun seudun murre saa siis aikaan mielikuvan, että kyseistä murretta puhuva ihminen kuulostaa *yksinkertaiselta* tai *retardilta*. Kielitoimiston sanakirjassa ei ole määritelmää ilmaukselle *retardi*, mutta Googlen hakutulosten mukaan ihmiset tarkoittavat sillä yleensä esimerkiksi typerästi käyttäytyvää tai tyhmää ihmistä. *Totuus Vaasasta* on myös kirjoittanut mielipiteidensä tueksi viestiinsä Oulun seudun murteesta näytteen, joka on hieman liioitteleva äänneiden keston suhteen. Kirjoittaja myös yleistää näkemystään reippaasti käyttämällä ilmaisuja *kukaan*, *aina* ja *kaikki*. Kommentista saa kuvan, että oululaiset ovat kirjoittajan mielestä

ylpeitä omasta murteestaan ja ilmeisesti *vajaan kuuloisesta puhetavasta* ylpeänä olo saa aikaan sen, ettei oululaisten puheita oteta tosissaan.

Gunillan mukaan *Oulun murre on Suomen rumin murre*, mikä tuli ilmi jo murteen negatiivisten kommenttien yhteydessä. Rumuuden lisäksi sama murre on hänen mielestään *hidasta ja töykeää ja sen puhuja tuntuu olevan aivan pihalla asioista*. Tiivistetysti ilmaistuna tähän ryhmään kuuluvia kommentteja on viisi kappaletta ja ne esiintyvät kolmessa eri viestissä. Kahdessa kommentissa oululaisia murteineen pidetään yksinkertaisen kuuloisina ja asioista tietämättöminä, yhdessä kommentissa oululaisia kuvaillaan *retardeiksi* ja kahden kirjoittajan mukaan oululaista murretta puhuvia ei oteta tosissaan.

4.2.3. Murteen unohtaminen

Tähän ryhmään olen luokitellut kahdeksan kommenttia. Yhteensä kuudessa viestissä otetaan kantaa oululaisten murteen unohtamiseen tai käytön lopettamiseen, joka liittyy siihen, että he muuttavat pois Oulun seudulta. Tällaiseen ilmiöön voidaan viitata yhtäläistä-verbillä. Kyseinen ilmaus on käytössä mukautumisteoriassa, jolla voidaan tutkia kieliasenteita. Yhtäläistämällä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö mukauttaa omaa puhettaan sen mukaan, miten hänen keskustelukumppaninsa puhuu. (ks. Kalaja 1999: 58–59.) Tällaiset kommentit olen luokitellut murteen unohtaminen -ryhmään. Tässä joukossa eivät siis ole sellaiset kannanotot, joissa kirjoittaja kertoo, ettei enää osaa Oulun seudun murretta esimerkiksi siksi, että se on koulun ei-murteellisen opetuksen vuoksi unohtunut.

Neljässä kommentissa kerrotaan oululaisten unohtavan muualle muutettuaan oman murteensa. Näistä yhdessä tekstissä puhutaan vain omasta unohtamisesta, yhdessä yleisesti oululaisten unohtamisesta ja kahdessa kommentissa kirjoittaja toteaa, että ainakin osa hänen tuntemistaan oululaisista on synnyinseutunsa murteen unohtanut mutta hän itse on sen säilyttänyt. Kahdessa kommentissa ei oteta lainkaan kantaa yleisesti oululaisten murteen unohtamiseen tai säilyttämiseen liittyen, mutta niissä kerrotaan, että itsellä murre on säilynyt muutosta huolimatta. Eli murteen unohtamisesta itsellä tai muilla kirjoittaa neljä kommentoijaa, ja murteen säilymisestä kirjoittaa myös neljä henkilöä, ja näin ollen koko aineistossa on murteen unohtamista käsitteleviä kommentteja yhteensä

kahdeksan kappaletta. Ja kahdessa viestissä siis esiintyvät sekä unohtamis- että säilymisnäkökulma, koska kyseiset kommentoijat kirjoittavat, että muut ovat murteen unohtaneet, mutta itse he ovat sen säilyttäneet. Mielenkiintoista on, että kukaan ei kerro havainnoineensa, että oululaiset yleensä säilyttäisivät murteensa, vaan tästä aiheesta kommentoidaan vain omasta näkökulmasta. Unohtaminen on huomattu kerran itsellä, kahdesti muilla oululaisilla kuin itsellä ja kerran yleisesti oululaisilla. Tässä kommentissa ei kirjoittajan oma synnyinseutu selviä.

Etelä-Suomeen muuttaminen vaikuttaisi olevan tekijä, joka laukaisee oululaisten murteen unohtamisen. Kahdessa kommentissa (esimerkit 60 ja 61) selvästi tätä ilmiötä myös paheksutaan. Nimimerkki *Avojalakanen muuttolintu* uumoilee esimerkissä 61 murteen unohtamisen syyksi muun muassa sitä, että oululaiset mahdollisesti häpeävät omaa murretaan tai pohjoista taustaansa. Hän myös vertailee oululaisia muilta murrealueilta muuttaneisiin ja toteaa oululaisten herkemmin unohtavan oman murteensa. Molemmat paheksujat kertovat, että itsellä murre on säilynyt, vaikka kotipaikkakunta on vaihtunut. Häpeämistä kuvailevia kommentteja käsittelen seuraavassa luvussa.

(60) *Pittää kyllä hyvin paikkansa tuo, että joku alkaa jo lyhyen eteläsuomen reissun jälkeeen puhhuun niinkö eteläsuomalaiset. Se on kyllä tyhymää.* (4)

(61) *Assuin aikanaan viitisen vuotta Helsingissä. Sielä tuli seurattua Oulun seuvulta muuttavien ihmisten soppautumista pääkaupunkiseuvulle. Suurin osa unohti oman murteensa jo parisa viikosa, ja alako puhumaan niinku helsinkiläiset. Oli sitä säällittävä kattua. Helsinkiin tuli siihen aikaan palijo myös savolaisia, ja nuorisua pohjos-karjalasta sekä eteläpohojammaalta. Ne puhu leuhkasti ommaa murretaan ja puhuu vieläki, vaikka moni on asunu helsingisä jo 10-15 vuotta. Minkä takia mun tuntemat oulun seuvun ihmiset unohtaa oman murteensa melekeen heti etelään muuttaissaan? Häpiättekö te puhua oulun murretta? Onko se joku häpiä, että on syntyny pohojosessa vai miksi näin?* (4)

Nimimerkki *make* puolestaan kertoo olevansa Oulusta lähtöisin, mutta muualla asuessaan yrittänyt opetella paikallisen murteen. Hän on siis tietoisesti häivyttänyt oululaisia murrepiirteitä ja opetellut tilalle paikkakuntakohtaisia ilmaisuja. *Make* kirjoittaa vielä, että nykyisin Ouluun palattuaan hänen puheensa taitaa olla *aikamoista sekametelekeittoa*. Lisäksi hän toteaa yleisesti, että *nykyään ihmiset joutuvat niin paljon muuttelemaan työn perässä, että murteet unohtuvat väkisinkin*.

Toisinajattelijoitakin on; neljä henkilöä kertoo yhä puhuvansa oululaisittain, vaikkeivät he enää asukaan synnyinseudullaan. Tällainen kirjoittaja on esimerkiksi nimimerkki *renttahelekku*, joka toteaa, että hänen etelästä kotoisin oleva miehensäkin on innostunut käyttämään oululaisia ilmaisuja, koska oululaisessa murteessa on *hienompia ilmasuja joillekki sanoille ku heijän murteessa* (esimerkki 62).

(62) *Minä väännän tätä oulun murretta etelässä jo kymmenettä vuotta, eikä oo unohtunu mihinkään. Päinvaston oma ukkoki on alakanu jo korvaan joitai sanoja oululaisittain. (5)*

Susanna Pakkanen on analysoinut pro gradu -tutkielmassaan (2001) Helsinkiin muuttaneita oululaisia opiskelijoita ja heidän kielellistä sopeutumistaan. Hän on tarkastellut seitsemää kielenpiirrettä ja haastatellut yhteensä kahdeksaa oululaislähtöistä nuorta. Pakkasen tutkimuksessa informanttien puheessa yhä yli 50-prosenttisesti murteellisessa muodossa esiintyi kolme piirrettä: *ts:n* ja *d:n* murteelliset vastineet sekä loppu-*t:n* mukautuminen toisen klusiilin edellä. Kaikista vähiten hänen informanttinsa käyttivät murteellista muotoa inessiivin päätteessä. Muita Pakkasen tutkimia kielenpiirteitä olivat jälkitavujen vokaaliyhtymät *eA* ja *OA*, yleisgeminatio sekä svaavokaali, jotka kaikki esiintyivät murteellisessa muodossa alle 30-prosenttisesti. Lisäksi tutkimustulokset osoittivat, että Helsinkiin muuttaneiden murre on hyvin heterogeenista. Toiset puhuivat siis murteellisemmin kuin toiset. Usea Pakkasen haastattelema nuori totesi haluavansa vaalia omaa murrettaan Helsingissä, ja lisäksi heistä monen suhtautuminen omaan murteeseensa oli hyväksyvä ja ylpeilevä. Paheksuttavaa heidän mielestään sen sijaan oli se, jos heti etelään muuton jälkeen henkilö alkaa puhua helsinkiläisittäin. (Pakkanen 2001: 1, 95–97, 99–100.) Tätä ajattelumallia esiintyy omassakin aineistossani. Pakkasen tutkimuksessa oli vain kahdeksan informanttia eli otanta oli niin pieni, ettei siitä voi valtavasti tehdä yleistyksiä. Mutta on siis kuitenkin kielitieteellistäkin evidenssiä sille, että oululaisten murre mahdollisesti helsinkiläistyy tai yleiskielistyy etelään muuton jälkeen. On kuitenkin muistettava, että jokainen muuttaja on yksilö ja toisilla synnyinpaikkakunnan murre säilyy paremmin ja toisilla koodi vaihtuu herkemmin.

4.2.4. Häpeä/ylpeys

Tässä ryhmässä ovat ne kannanotot, joissa kommentoidaan sitä, häpeävätkö oululaiset omaan murrettansa vai ovatko he siitä päinvastoin ylpeitä. Tällaisia kommentteja on aineistossani yhteensä 12 kappaletta. Kymmenen kertaa toistuu näkemys, että oululaiset ovat murteestaan ylpeitä tai ainakin heidän pitäisi olla, ja ajatus häpeämisestä esiintyy aineistossani kaksi kertaa.

Nimimerkki *Pepe* kirjoittaa vastauksensa *Entiselle oululaiselle*, joka kertoo käyttävänsä samaa kieltä kuin keskustelukumppaninsa. *Entinen oululainen* ilmeisesti tarkoittaa ilmauksella *kieli* samaa kuin *murre*, sillä hän jatkaa, että kokee luonnottomaksi puhua Oulun murretta sellaisten ihmisten kanssa, jotka eivät sitä puhu, ja lisäksi hän arvelee muistakin tuntuvan samalta. *Pepe* vastaa hänelle seuraavasti:

(63) *Luuletko, että esim. helsinkiläinen tai turkulainen alkaa puhumaan oulun murretta, jos keskusteleo oululaisen kanssa? En usko, enkä ole moista koskaan nähnyt. Muut ovat ylpeitä omista murteistaan, paitsi oululaiset. Häpeävät murrettaan, kuten sinä. Hyi. (4)*

Entinen oululainen ei varsinaisesti kerro häpeävänsä murrettaan, mutta *Pepe* tulkitsee asian näin ja yleistää häpeämisen koskevan muitakin oululaisia. Hän antaa mielipiteelleen lisää tukea esittämällä esimerkin ja kertomalla omasta havainnostaan. Lopuksi *Pepe* vielä paheksuu oululaisten murteen häpeämistä.

Toisen kerran häpeämistä kuvaillaan *Avojalakasen muuttolinnun* viestissä. Kyseinen henkilö on huomannut muutoksia oululaisten puhekielessä. Esimerkeiksi hän antaa Oulusta poismuuttaneet ihmiset ja nykyajan oululaiset, erityisesti tytöt, jotka käyttävät esimerkiksi ilmauksia *toi, noi, mä, sä, miks ja siks*. Nuorten puhekielen muutoksista hän toteaa, että *ihan niinku niitä hävettäs puhua kotiseutusa murretta*. Myös Oulusta poismuuttaneiden henkilöiden murteen unohtamisen syyksi hän uumoilee häpeämistä kysymällä, että *Häpiättekö te puhua oulun murretta? Onko se joku häpiä, että on syntyny pohojosessa vai miksi näin?* Itse hän kertoo olleensa aina ollut ylpeä Oulun murteesta, eikä hän ole unohtanut sitä vaikka onkin asunut eri paikkakunnilla.

Toisinajattelijoita kuitenkin on, sillä kymmenen kertaa esiintyy ajatus ylpeydestä. Yhdeksän kirjoittajaa on viestien sisällön perusteella itsekkin oululaisia tai ainakin kyseisel-

tä alueelta lähtöisin. He kertovat esimerkiksi, että *puhuvat ylpeinä omaa murrettaan ja alueen murteessa ei ole mitään hävettävää*. Nimimerkki Pera kummastelee, *miksi me oululaiset ei kehattais omaa murretta muka puhua*. Eräs toinen kirjoittaja kertoo pitävänsä kaikista murteista mutta olevansa *ylpeä Oulun murteesta*. Moniin näihin kommentteihin sisältyy myös ajatus siitä, että murre on osa persoonaa, josta olen kirjoittanut luvussa 4.1.5. Nimimerkin *totuus Vaasasta* kommentti on erilainen kuin muut ylpeydestä kertovat kannanotot. Hän toteaa, ettei ymmärrä, *mitä järkeä on olla ylpeä jostain vajaan kuuloisesta puhetavasta*. Henkilö itse ei siis ole oululainen eikä pidä kyseisen alueen murteesta, mutta hänen tekstistään voi tulkita, että ilmeisesti hän on huomannut oululaisten olevan ylpeitä puhetavastaan, koska kummastelee tällaista toimintaa.

5. PÄÄTÄNTÖ

Olen tarkastellut pro gradu -tutkielmassani Oulun seudun murretta internetin keskustelupalstoilla. Tutkimusongelmani ovat seuraavat: millaista Oulun seudun murre on internetin keskustelupalstoilla ja millainen kuva ihmisillä on kyseisestä murteesta ja sitä puhuvista henkilöistä. Työssäni on kaksi tutkimuskysymystä, joista ensimmäinen on, millaisia kielenpiirteitä maallikot yhdistävät Oulun seudun murteeseen. Toinen tutkimuskysymykseni puolestaan on, millaisia mielikuvia ihmisillä on Oulun seudun murteesta ja sen puhujista, eli miten he merkityksellistävät Oulun seudun murretta? Aineistoni koostuu viidestä keskusteluketjusta, joissa on yhteensä 174 viestiä.

Työni on sosiolingvistista tutkimusta, ja tarkemmin määriteltynä se kuuluu kansanlingvistiikkaan ja kansandialektologiaan. Metakielen kommenttien ryhmittelyssä olen hyödyntänyt Niedzielskin ja Prestonin metakielen määritelmiä. Tutkimukseni on kvalitatiivista, ja lisäksi käytän tutkimustulosten esittelyssä kvantitatiivisia menetelmiä.

Tutkielmani jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa olen tarkastellut Oulun seudun murteen piirteitä internetin keskustelupalstoilla. Olen analysoinut hokemia, tietoista murrejärjestelmän kommentointia sekä havaintoja murteen muuttumisesta ja variaatiosta. Lisäksi olen tutkinut murteella kirjoitetuissa viesteissä olevia murrepiirteitä. Teksteistä tutkitut murrepiirteet ovat svaavokaali, yleisgeminaatio, jälkitavujen vokaaliyhitymät *eA* ja *OA*, yksi-*s*:inen inessiivi, *ts*-yhtymä, *tekkiin*-tyyppinen imperfekti ja *tk*-yhtymän assimilaatio *kk*:ksi. Toisessa osassa olen tutkinut Oulun seudun murteen metakieltä keskustelupalstoilla. Tässä vaiheessa olen jaotellut kommentit Oulun seudun murretta ja kyseisen murteen puhujia koskeviin ryhmiin. Murteeseen liittyvät kommentit jakautuvat yhdeksään eri ryhmään, jotka ovat positiivisuus, negatiivisuus, oikeellisuus, murteen vaikeus, osa persoonaa, muutos, kyseenalaistaminen, ymmärtäminen sekä suhde muihin murteisiin ja tunnistettavuus. Oulun seudun murteen puhujia koskevia ryhmiä on neljä kappaletta, ja kyseiset ryhmät ovat positiivinen mielikuva, negatiivinen mielikuva, murteen unohtaminen ja häpeä/ylpeys.

Tunnetuin oululainen hokema on kansanlingvististen tutkimusten mukaan *Ookko nää Oulusta*. Siihen voi liittyä myös erilaisia jatkokysymyksiä, kuten *juokko nää pillillä piimää* tai *pelekääkkö nää polliisia*. Myös omassa tutkimusmateriaalissani *Ookko nää*

Oulusta on yleisin hokema. Aineistossani on seitsemän kiteytyynyttä hokemaa, joista *Ookko nä(ä) Oulusta* on viidessä viestissä ja *Alakko nää mua* esiintyy kerran. Lisäksi yhdesti aineistossa on myös vielä lyhyempi muoto *alakkonä*. *Ookko nää Oulusta* -hokema saa aineistossani myös jatkokysymyksiä, esimerkiksi *tuukko nää tänne* ja *pelekkääkkö nää polliisia*. Lisäksi materiaalissani on erilaisia tilapäisiksi tulkitsemiani murrejärjittelyjä, kuten *ossaakkonä nouhauta* ja *myökkönä haitekkkia*.

Viestiketjuissani on jonkin verran tietoisesti kommentoitu oululaista murrejärjestelmää. Yhteensä 19 viestissä keskustellaan tietoisesti jostakin oululaisesta kielenpiirteestä, ja näistä yhdessä viestissä otetaan kantaa kahteen eri ilmiöön. Kaikista eniten keskustelua on herättänyt *ts*-yhtymän edustus. Kyseisestä ilmiöstä kirjoitetaan tietoisesti yhteensä 10 viestissä, joiden lisäksi aineistossa on koko *ts*-keskustelun aloittanut viesti. Kyseisessä tekstissä kirjoittaja käyttää ilmausta *kahtovat*, mikä kiinnittää muiden keskustelijoiden huomion. Selvästi suurin osa eli kahdeksan kymmenestä kirjoittajasta on samaa mieltä kielitieteilijöiden kanssa ja toteavat, että oululaiset esimerkiksi *kattovat mettää* eivätkä *kahto mehtää*. Muita tietoisien keskustelun aiheita aineistossa ovat vokaalisto ja Oulun seudun murteessa käytetyt *kaksoiskonsonantit*, joilla viitataan yleisgeminaatioon. Lisäksi eräs kirjoittaja kertoo, että oululaiseen kieleen kuuluu *hulluja verbitaivutuksia*, kuten *Lukkikko nää sen kirjan / näkkikkö nää*. Näiden piirteiden lisäksi aineistossani on viisi viestiä, joissa keskustellaan siitä, käyttävätkö oululaiset genetiivin sijapäätettä *n*, ja esimerkkinä kirjoittajat pohtivat paikannimeä *Oulujoki*.

Aineistossani on yhteensä 98 viestiä, jotka ovat kokonaan tai ainakin osittain kirjoitettu Oulun seudun murteella. Näistä viesteistä olen analysoinut murrepiirteitä. Olen laskenut aineistostani murteellisten esiintymisten lisäksi ne paikat, joissa murremuoto olisi mahdollinen. Prosentuaalisesti eniten murteellista muotoa on käytetty jälkitavujen vokaalilyhtymässä *eA*, sillä sen murteellinen muoto on valittu 97-prosenttisesti eli lähes joka kerta, kun ilmauksessa on ollut kyseinen vokaalilyhtymä. Muita kielenpiirteitä on käytetty murteellisissa muodoissa prosentuaalisesti seuraavasti: yleisgeminaatio (91), jälkitavujen vokaalilyhtymä *OA* (91), *tk*-yhtymän assimilaatio *kk*:ksi (88), *ts*-yhtymän *tt : t* -edustus (86), svaavokaali (84), inessiivin päätte *-sA* (78) ja *ts*-yhtymän *ht : t* -edustus (14). Aineistossani muutama kommentoija käyttää *ts*-yhtymän *ht : t* -edustusta, joten olen ottanut sen mukaan laskuihini. Analysoimani piirteet edustuvat viesteissä varsin usein oululaisessa murremuodossa, ja spontaanisti muodostunut aineisto osoittaa, että

kun ihmiset kirjoittavat Oulun murteella, teksteissä elävät vahvasti monet Oulun seudun murteelle ominaiset piirteet. Vastaus tutkimuskysymykseeni on siis, että selkeimmin teksteissä on kirjoitettu esiin *pimiä*-tyyppi, yleisgeminaatio, *maitua*-tyyppi, *tk*-yhtymän assimilaatio *kk*:ksi, *ts*-yhtymän *tt* : *t* -edustus, svaavokaali sekä inessiivin päätte *-sA*. Näiden lisäksi aineistossa on muitakin murrepiirteitä, esimerkiksi pronominivarianttia *nää* käytetään runsaasti. Murteella kirjoitetuissa viesteissä erilaisten murremuotojen käyttö voi olla tietoista tai tiedostamatonta, mutta selkeästi eniten tietoista keskustelua aineistossani herättivät *ts*-yhtymän vastineet. Suurin osa asiaa kommentoineista henkilöistä oli sitä mieltä, että oululaiset käyttävät muotoa *kattoo mettää*.

Tutkin työssäni myös kirjoittajien havaintoja siitä, kuinka Oulun murre on aiempaan verrattuna nykyisin erilaista. Aineistossani on tekstejä, joissa viitataan murteen muuttumiseen kirjoittamalla esimerkiksi, kuinka *Oulun vanhaa murretta ei enää osaa*. Toinen kirjoittaja puolestaan kertoo *vanhasta Oulun murteesta, jota harvoin kuulee*. Tällaiset ilmaukset implikoivat, että Oulun alueella puhutaan monin paikoin erilailla kuin aiemmin eli ihmisten puhekieli on muuttunut. Lisäksi kolmessa viestissä verkkokeskustelijat pohtivat Oulun seudun murteen ajallista muuttumista ja variaatiota tarkastelemalla puhekielen pikapuhemuotoja sekä yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan pronomineja. Kirjoittajat ovat tehneet kielitieteilijöiden kanssa yhteneviä havaintoja esimerkiksi siitä, kuinka alueen vanhassa murteessa ei ole käytetty yksikön ensimmäisenä ja toisena pronomina muotoja *mää* tai *nää* eli ne ovat seudulla uudempia variantteja kuin *minä* ja *sinä*. Eräs kirjoittaja on lisäksi huomannut, että oululaiset nuoret ja erityisesti tytöt käyttävät lyhyitä muotoja *toi*, *noi*, *mä*, *sä*, *miks* ja *siks*. Kielitieteellisiä todisteita on siitä, että esimerkiksi *mä* ja *sä* ovat erityisesti nuorten kaupunkilaisten käyttämiä muotoja ja yleistyviä puhekielisyyksiä. Kirjoittaja on siis tehnyt tarkkoja havaintoja ja kiinnittänyt aikamuutoksen lisäksi huomiota myös puhujien sukupuoleen.

Koko aineistoni 174 viestistä 52:ssä kirjoitetaan Oulun seudun murteesta, sen puhujista tai näistä molemmista. Oulun murretta koskevia kommentteja aineistossani on 63 kappaletta ja kyseisen murteen puhujista kertovia kommentteja 28 esiintymää. Aineistoni suurimman ryhmän muodostavat murretta positiivisesti kuvailevat kommentit, sillä kaikista oululaisia tai heidän murrettaan koskevista kommentteista 16 prosenttiyksikköä on kyseiseen ryhmään kuuluvia kannanottoja. Toiseksi suurimman joukon muodostavat murteen muutosta koskevat kannanotot, joita on kaikista kommentteista 14 prosenttiyk-

sikköä. Muita yli 10-prosenttisesti esiintyviä kommenttiryhmiä ovat murteen puhujien häpeä/ylpeys (13) ja murteen negatiivisuus (13). Loppujen ryhmien prosentuaaliset osuudet jakautuvat seuraavasti: murteen unohtaminen (9), osa persoonaa (6), murteen vaikeus (5), negatiivinen mielikuva (5), suhde muihin murteisiin ja tunnistettavuus (4), oikeellisuus (3), ymmärtäminen (3), kyseenalaistaminen (3) ja positiivinen mielikuva (3).

Ihmiset yhdistävät Oulun seudun murteeseen ja sitä puhuviin ihmiseen monenlaisia mielikuvia, eikä selkeää ja yhtenäistä ajattelumallia aineistossani ole. Tiivistetysti voi kuitenkin todeta, että moni käyttää oululaista murretta mielellään ja ylpeänä, kun taas jotkut eivät voi sietää kyseistä murretta ja arvelevat oululaisten mahdollisesti häpeävän sen käyttöä ja pohjoista taustaansa. Joidenkin kirjoittajien mielestä oululainen murre on katoamassa tai jo hävinnyt, ja muutamien mielestä sitä on vaikea esimerkiksi kirjoittaa. Lisäksi välillä sen käytön on huomattu hankaloittavan vuorovaikutusta. Toiset puolestaan kokevat sen tärkeänä osana itseään, ja siksi he käyttävät sitä arjessaan päivittäin. Aineistoni ei ole kovin suuri, ja kommenttiryhmät lukumäärältään ovat melko pieniä, mutta pyrin tällä hienojakoisella jaottelulla mahdollisimman tarkkaan kuvaukseen.

Kaksi aineistoni viestiketjua on peräisin pohjoissuomalaisen Kalevan juttutuvasta ja yksi Suomi24:n Oulu-palstalta. On mahdollista, että näille foorumeille on päätynyt aiheen vuoksi oululaisia tai Oulusta kiinnostuneita, ja suurin osa Oulun murretta positiivisesti kuvailleista henkilöistä onkin viestien perusteella oululaisia tai ainakin lähtöisin kyseiseltä paikkakunnalta. On täysin luonnollista, että oma henkilökohtainen murre tuntuu läheiseltä ja sen kokee positiivisena asiana. Joten oululaistaustaisten kirjoittajien määrä ja aineistoksi valikoituneet foorumit voivat selittää sen, että positiivisia kommentteja on aineistossani eniten. Tosin täytyy muistaa, että negatiivisia kommentteja aineistossani on 11 kappaletta eli vain neljä vähemmän kuin positiivisia kannanottoja. Koska luvut ja erot ovat pieniä, ei aineiston perusteella siis voida väittää, että Oulun murteeseen liitettäisiin valtavasti enemmän positiivisia kuin negatiivisia mielikuvia. Muutoskommenttien määrään liittyen on hyvä muistaa, että kielen muuttumiseen on suhteellisen helppo kiinnittää huomiota, vaikkei olisikaan lingvisti. Usein maallikot näkevät kielen muutoksen huonona asiana, jolloin he puhuvat esimerkiksi kielen rappiosta, ja siksi on loogista, että murteen muutos ja rappio ovat herättäneet keskustelua myös omassa aineistossani.

Hypoteesini oli, että järjestelmän kommentit ovat harvinaisia ja hokemien ja muotojen repertuaari on suppeahko. Uskoin, että yleisin oululainen hokema maallikoiden mielestä on *Ookko nää Oulusta, pelekääkkö nää polliisia*. Hypoteesini toteutui osittain. *Ookko nää Oulusta* erilaisine jatkokysymyksineen oli aineistossani useimmiten mainittu hokema, eikä erilaisia varsinaisesti hokemiksi määriteltyjä ilmauksia ollut aineistossa kuin muutama. Aineistoni 174 viestistä 19:ssä keskustellaan tietoisesti jostain murrejärjestelmään kuuluvasta piirteestä, eli järjestelmän kommentteja voi pitää tästä näkökulmasta melko harvinaisina. Aineisto osoittaa kuitenkin, että maallikot kommentoivat ja analysoivat murrejärjestelmän piirteitä keskenään spontaanisti. Yksi hypoteesini koski muotojen määrän vähyyttä, ja kyseinen kohta olisi täytynyt muotoilla täsmällisemmin. Työni edetessä huomasin, etten pysty ohjepituuden puitteissa tarkastelemaan kaikkia viesteissä olleita murre- ja puhekielenpiirteitä. Tältä osin hypoteesini ei pitänyt paikkaansa, sillä useissa viesteissä oli käytetty monia murteellisuuksia työssä tarkastelemiini murrepiirteiden lisäksi.

Tutkimukseni kertoo asioista, joista verkkokeskustelijat ovat itse spontaanisti halunneet kirjoittaa. Aineisto on muodostunut ilman tutkijan vaikutusta, joten informantteja ei ole tutkijasta lähtöisin ohjattu pohtimaan mitään tiettyjä asioita murteeseen liittyen. Niinpä viesteihin ovat päätyneet ne aiheet, jotka kirjoittajia ovat itseään kiinnostaneet ja joihin he ovat halunneet ottaa kantaa. Tämän vuoksi tulokset tarjoavat erittäin aidon kuvauksen maallikoiden mietteistä. Yhä täytyy kuitenkin muistaa, että aineiston koosta johtuen suuria yleistyksiä ei kannata tehdä. Tiivistetysti voisi todeta, että aineiston perusteella verkkokeskustelijat merkityksellistävät Oulun seudun murretta monin tavoin. Toisille se on rakas ja tärkeä asia, josta voi olla ylpeä, ja toiset taas karsastavat sekä murretta että sen puhujia. Lisäksi monien mielestä kyseisen alueen vanha murre on katoamassa tai jo hävinnyt. Vaikka moni kokee vanhan oululaisen murteen kadonneen, materiaalini viesteissä on käytetty useita Oulun seudun murteelle tyypillisiä piirteitä. Tämä osoittaa, ettei murre epäilyistä huolimatta ainakaan kokonaan ole oululaisilta unohtunut. Ehkä osa ihmisistä kokee, että he eivät osaa tai puhu murretta, mikäli he eivät käytä sitä koko ajan ja täysin samanlaisena kuin se aiemmin on ollut.

Internet on kontekstina mielenkiintoinen, ja se mahdollistaa tilanteen, jossa tutkija ei vaikuta lainkaan aiheiden valintaan tai keskusteluiden kulkuun. Jokaisella viestiketjulla on oma aloitusviestinsä, joka pitkälle määrittelee sen, mistä kyseisessä ketjussa kirjoite-

taan. Aineistoni kaikki viisi aloitusviestiä ovat keskenään erilaisia. Yhdessä halutaan kuulla helsinkiläisten mielipiteitä Oulun murteesta, ja toisessa kyseinen murre haukutaan hieman kärkkääseen sävyyn. Kolmannessa ja sävyltään neutraalissa aloituksessa halutaan tietää, millaista Oulun murre on, ja lisäksi kirjoittaja pyytää esimerkkejä kyseisestä murteesta. Neljännessä aloitusviestissä Oulun murteesta ylpeä henkilö toivoo, että palstalle kirjoitettaisiin viestejä vanhalla Oulun murteella, ja viimeisessä aloituksessa kysellään, miksei Kalevan juttutupaan enää kukaan kirjoita Oulun seudun murteella. Nämä viestit vaikuttavat siihen, millaisia kommentteja kyseisestä murteesta on kirjoitettu. Samalla ne vaikuttavat myös siihen, miten Oulun murre aineistossani merkityksellistyy. Erilaiset aloitusviestit olisivat mahdollisesti saaneet erilaisia vastauksia, ja näin ollen tutkimustuloksetkin olisivat voineet olla toisenlaiset. Looginen selitys myös sille, että murretta koskevien kommenttien lukumäärä on paljon suurempi kuin puhujia käsittelevien kannanottojen, on keskustelunavausviesteissä. Niissä toivotaan esimerkkejä ja mielipiteitä Oulun murteesta ja muun muassa halutaan kuulla syitä siihen, miksi murteella ei kirjoiteta Kalevan juttutupaan. Aloitukset siis johdattelevat kanssakeskustelijat kertomaan kokemuksiaan nimenomaan itse murteesta, ja sen puhujia koskevat kannanotot jäävät todennäköisesti siksi vähäisemmiksi. Tämän tyyppisen aineiston hienous piilee siinä, että se antaa informanteille vapaat kädet. Keskustelu etenee täysin ilman tutkijasta lähtöisin olevaa kysymyksenasettelua, ja aineisto muodostuu materiaalista, joka kertoo maallikoita aidosti kiinnostavista aiheista.

Tutkimustani voisi laajentaa monin tavoin. Aineistosta voisi esimerkiksi erinomaisesti tarkastella ihmisten oululaisiksi mieltämiä sanoja ja tutkia niiden kielitieteellistä levineisyyttä. Muutamassa viestissä myös pohditaan sanojen alkuperää ja arvellaan Oulun murteeseen tulleen sanoja muun muassa ruotsista ja ranskasta, joten etymologinen tarkastelu olisi myös paikallaan. Lisäksi materiaali tarjoaa mielenkiintoisen aineiston diskurssianalyysiin. Koska spontaanisti syntyneessä aineistossa keskustelunaiheet poukkoilevat välillä myös muualla kuin Oulun seudun murteessa, voi materiaalin kautta tarkastella diskurssianalyttisesti myös muita murteita. Lisäksi erittäin mielenkiintoista olisi perehtyä tarkasti niihin argumentointikeinoihin, joita kirjoittajat viesteissään käyttävät. Olen aineistoni keräämisen jälkeen ja tutkimuksen teon aikana oman mielenkiintoni vuoksi selaillut lisää Oulun seudun murretta koskevia keskusteluketjuja ja todennut, että materiaalia saisi internetistä helposti lisää. Aihetta koskevia viestiketjuja löytyy ilahduttavasti, ja pikainen vilkaisu osoittaa, että siellä on samantyyppisiä ajatusmalleja kuin

omassakin aineistossani: toisten mielestä oululaisten käyttämä kieli on hauskaa eikä sitä kannata häpeillä, ja toiset ajattelevat Oulun seudun murteen käytön antavan ihmisestä yksinkertaisen ja junttimaisen kuvan. Internetin keskustelut osoittavat, että murteet todellakin puhuttavat ihmisiä sekä herättävät erilaisia ja myös voimakkaita tunnereaktioita laidasta laitaan.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Aineisto on kerätty internetistä viideltä keskustelupalstalta 27.2.2013. Aineistossa on 174 viestiä, ja keskustelujen tarkat verkko-osoitteet ovat liitteessä 2.

Kirjallisuus

- ARPO, ROBERT 2005: *Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 39.
- COLLOT, MILENA – BELMORE, NANCY 1996: Electronic language. A new variety of English. – Susan C. Herling (toim.), *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives* s. 13–28. Amsterdam: John Benjamins publishing company.
- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ESKOLA, JARI – SUORANTA, JUHA 2001: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- GERLANDER, MAIJA – TAKALA, EEVA 1996: Interpersonaalisesti verkossa. – *Tiedostotutkimus* 19 s. 41–47.
- HEIKKINEN, VESA – MANTILA, HARRI 2011: *Kielemme kohtalo*. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIMALA-LINDQVIST, RIIKKA 2010: *Internetkielen variaatio ja sen funktiot Rautaneito-keskustelupalstalla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- HERRING, SUSAN 1996: Introduction. – Susan C. Herring (toim.), *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives* s. 1–10. Amsterdam: John Benjamins publishing company.
- HIIDENMAA, PIRJO 2004: *Suomen kieli – who cares?* Helsinki: Otava.
- HINRICHS, LARS 2006: *Codeswitching on the web. English and Jamaican Creole in e-mail communication*. Amsterdam: John Benjamins publishing company.
- HYNÖNEN, EMMI 2008: Keskustelufoorumit – ajatustenvaihtoa verkossa. – Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 186–190. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- HÄGG, JOHANNA 2013: *Maallikoiden käsityksiä Oulun seudun murteesta ja sen sosiaalisesta variaatiosta*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI 1999: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 54–100. Tampere: Vastapaino.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN, EERO 2000a [1993]: Johdanto – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 9–14. Toinen painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- 2000b [1993]: Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 17–47. Toinen painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- JORONEN, PIIA 2007: *Ärsyttävä kieli. Puhekieleen kohdistuvat affektiset kannanotot Ilta-Sanomien verkkokeskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos.
- JUHILA, KIRSI – SUONINEN, EERO 1999: Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 233–252. Tampere: Vastapaino.
- KALAJA, PAULA 1999: Kieli ja asenteet. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 45–72. Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- KANTOLA, LAURA 2013: *Verkkokeskustelijoiden asenteet julkisuuden henkilöiden murteella puhumista kohtaan*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KETTUNEN, LAURI 1940: *Suomen murteet III A. Murrekartasto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 188. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOSKI, MAUNO 2002: Murteet muodissa. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset* s. 49–74. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. <http://mot.kielikone.fi/mot/OUYO/netmot.exe> (26.11.2014).
- KUULA, ARJA 2006: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

- KYTÖLÄ, SAMU 2008: Englanti huumorin ja syrjinnän välineenä suomalaisen Futisforumin keskusteluissa. – Sirpa Leppänen, Tarja Nikula & Leila Kääntä (toim.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa* s. 236–274. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA – MATIKAINEN, JANNE 2013: Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta* s. 193–215. Tampere: Vastapaino.
- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA; MATIKAINEN, JANNE & TIKKA, MINTTU 2013: Tutkimusotteita verkosta. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta* s. 9–33. Tampere: Vastapaino.
- LAIHANEN, KAISA 1999: *Suomenkielisten IRC-keskustelujen piirteitä. Kirjoittamalla välitettyä puhetta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PIRKKO 1968: *Suomalaiset matkimukset*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- MANTILA, HARRI 1997: Johdanto. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjois-suomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 1–23. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja n:o 8.
- 2004: Murre ja identiteetti. – *Virittäjä* 3 s. 322–346.
- 2013: Kansandialektologinen testi *lukkiiin* (’luin’) -tyyppisten imperfektimuotojen havaitsemisesta. – *Virittäjä* 3 s. 413–419.
- MANTILA, HARRI – PÄÄKKÖNEN, MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto. Historia, muutos ja variaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIELIKÄINEN, AILA 1982: Nykypuhesuomen alueellista taustaa. – *Virittäjä* s. 277–294.
- 1991: *Murteiden murros. Levikkikarttoja nykypuhekielen piirteistä*. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 36.
- 2005: Matkimuksista määritelmiin. Miten murteista puhutaan. – *Sananjalka. Suomen kielen seuran vuosikirja* 47 s. 98–118. Turku: Suomen Kielen Seura.
- 2006: Paikkoihin viittaavat ilmaukset murteiden jäljittelyssä. – Annekatrin Kaipalu & Külvi Pruuli (toim.), *Lähivertailuja* 17 s. 193–215. Jyväskylä: Jyväskylä studies in humanities 53, Jyväskylän yliopisto.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2002: Suomalaisten murreasenteista. – *Sananjalka. Suomen kielen seuran vuosikirja* 44 s. 86–109. Turku: Suomen Kielen Seura.

- 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus meta- kielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MUSTANOJA, LIISA Mitä murre kertoo puhujastaan. Suomen Kulttuurirahaston sivustolla. <https://www.skr.fi/fi/mit%C3%A4-murre-kertoo-puhujastaan> (12.11.2014).
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS 2003: *Folk linguistics*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- NIEMINEN, MARITA 2005: *Oululaisten ja yli-iiläisten nuorten murretietoisuus*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Saja- vaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 13–37. Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA 2011: *Savon murre savolaiskorvin. Kansa murteen havainnoijana*. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 11.
- OJANSUU, HEIKKI 1908: Kansa murrehavaintojen tekijänä. – *Virittäjä* 12 s. 9–13.
- PAKKANEN, SUSANNA 2001: *"Alakko nää mua?" Oulusta Helsinkiin muuttaneiden opiskelijoiden kielellinen sopeutuminen*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PALANDER, MARJATTA 1982: Havaintoja nuoren polven murteenkäytöstä ja -tuntemuksesta. – *Virittäjä* s. 164–176.
- 1987: *Suomen itämurteiden erikoisgeminaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. – *Virittäjä* 1 s. 147–151.
- 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PINOLA, KATI 1997: Svaa-vokaali. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjois-suomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 59–66. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja n:o 8.
- PRESTON, DENNIS R. 2004: Folk metalanguage. – Adam Jaworski, Nikolas Coupland & Dariusz Galasiński (toim.), *Metalanguage. Social and Ideological Perspectives* s. 75–101. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.

- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1971: *Oulun seudun murteen äännehistoria 1. Sanansisäiset klusii-
lit astevaihtelusuhteineen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1994: *Oulun seudun murrekirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SAVOLAINEN, REIJO 1999: Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeilla. – *Informaatiotutkimus* 18 (1) s. 12–22.
- SUONINEN, EERO 1999: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 17–36. Tampere: Vastapaino.
- TOPELIUS, ZACHRIS 1981: *Maamme kirja*. Ennen myöhemmän ajan lisäyksiä ja uudelleen kuvitettuna. Teksti pohjautuu lähinnä 16. suomenkieliseen painokseen, joka ilmestyi 1899. Paavo Cajanderin suomennoksen pohjalta toimittanut Vesa Mäkinen. 59. painos. Porvoo: WSOY.
- TURTIAINEN, RIIKKA – ÖSTMAN, SARI 2013: Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta* s. 49–67. Tampere: Vastapaino.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1224, Tiede. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VAURAS, ILMARI 2006: *Kuvakirjoituksen jälleensyntymä – tunneikonit kirjoitetussa puhekielisessä keskustelussa* ^__^. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- VIKBERG, ANNIKKI 1997: ”Jos minnuu ottaa päähän nii sillo ruppeen puhumaan et minä”. Persoonapronominit nykypuhekielessä. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 45–58. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja n:o 8.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (26.11.2014).
- VÄHÄLÄ, RIIKA 2005: *"Pahki on hyvä sana" Oululaisnuorten murreasenteet, murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.

VÄÄNÄNEN, MARJO 2006: *Yliiiminkiläisnuorten murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.

Muut lähteet

KALEVAN INTERNETSIVUT. <http://www.kalevakonserni.fi/index.php?9> (15.4.2014).

LEVIKINTARKISTUKSEN INTERNETSIVUT.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php> (30.11.2014).

LINDEBERG, AURA 2010: Suomalaista rapmusiikkia syntyy nyt joka kylässä. Ylen internetsivujen uutinen 5.1.2010.

http://yle.fi/uutiset/suomalaista_rapmusiikkia_syntyy_nyt_joka_kylassa/5482174 (4.8.2014).

MEIDÄN PERHEEN INTERNETSIVUT. <http://www.meidanperhe.fi/> (15.4.2014).

SUOMI24:N INTERNETSIVUT. <http://www.suomi24.fi/2012> (15.4.2014).

TSN:N INTERNETSIVUT. <http://tnsmatrix.tns-gallup.fi/public/> (15.4.2014).

LIITE 1

Viestiketjujen avausviestit alkuperäisessä muodossaan.

1. Suomi24, 4.10.2012, 11 kommenttia

Miltä Oulun murre kuulostaa helsinkiläisten korvaan? T: ylypiä oolulainen

2. Suomi24, 5.10.2012, 25 kommenttia

Tein pienen gallupin Helsinki-palstalle jossa kysyin miltä Oulun murre kuulostaa helsinkiläisten korvaan. Tässä helsinkiläisten vastaukset: <http://keskustelu.suomi24.fi/node/10961290>. Kartsan kundi kiteyttää heidän mielipiteensä vastaamalla, että ”kauhealta!”. Hän on mielestäni ihan oikeassa. Aivan kauhealtahan tuo puhetapa kuulostaa ja jos ette tienneet sitä niin nytpähän tiedätte. Oulun murre on aivan hirveän kuuloista, puhukaa suomea tai kirjakieltä seuraavan kerran kun eksytte sieltä lapista tänne Etelä-Suomeen.

3. Meidän perhe, 30.12.2007, 45 kommenttia

Minkälaista Oulun murre on? kirjoittakaan jotain Oulun murteella?

4. Kalevan juttutupa, 4.9.2012, 32 kommenttia

Pistäkääpä oikiat Oululaiset sitä vanahaa Oulun murretta näille tullista tulleille. Sitä niin harvoin kuulee. Itä oon Tuirasa syntynyt ja kuolenkin kukaties? Ps. Tykkään kaikista murteista, mutta ylypiä Oulun murteesta.

5. Kalevan juttutupa, 4.1.2013, 63 kommenttia

Miksi ei täällä enää kukkaan oulun murteella kirjota, ratio Pookisa Hartikan Pate ei oulun murretta häpiä. Savolaisetki vääntää savvoo ihan jokapaikasa, puhuttas meki omalla murteella ihan vaikka turkulaisten kiusaksi ☺

LIITE 2

Verkko-osoitteet, joista aineisto on kerätty. Kaikki tekstit on luettu ja tallennettu 27.2.2013.

Kalevan juttutupa, pidempi keskustelu

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2313765?page=1>

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2313765?page=2>

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2313765?page=3>

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2313765?page=4>

Kalevan juttutupa

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2054454>

<http://www.kaleva.fi/juttutupa/kaupungit-ja-kunnat/oulun-murre/2054454?page=2>

Meidän perhe

http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/841589/ketju/_minkalaista_oulun_murre_on_kirj_oittakaan_jotain_o

http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/841589/ketju/_minkalaista_oulun_murre_on_kirj_oittakaan_jotain_o/sivu/2

http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/841589/ketju/_minkalaista_oulun_murre_on_kirj_oittakaan_jotain_o/sivu/3

http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/841589/ketju/_minkalaista_oulun_murre_on_kirj_oittakaan_jotain_o/sivu/4

http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/841589/ketju/_minkalaista_oulun_murre_on_kirj_oittakaan_jotain_o/sivu/5

Suomi24, pidempi keskustelu

<http://keskustelu.suomi24.fi/node/10963507>

Suomi24

<http://keskustelu.suomi24.fi/node/10961290>